

Szolgatárs

Baptista folyóirat
nem csak lekipásztoroknak

2016. XXV. évfolyam, 2. szám

*A büszkeség, önfelmagasztalás, gőg
szinonimái Pál apostolnál*

A szeplőtelen fogantatás dogmájának bibliai kritikája

Hívó édesapák szerepe gyermekeik hitre segítésében

Kihívások és értékek a Z generáció nevelésében

Warga Oszkár emlékezete

Bibliai fejtörő

Tartalomjegyzék

KORTÁRS IGEHIRDETŐK

Kondacs Gábor: A felelősség áldása – Igehirdetés az Ézs 62,6–9 alapján 3

BIBLIATANULMÁNY

Nemeshegyi-Horvát Anna: A büszkeség, önfelmagasztalás, góg szinonimái Pál apostolnál 7

Dr. Somogyi Imre: Krisztus királysága – Bibliai és társadalmi tanulmány 14

BIBLIATUDOMÁNY

Dr. Almási Mihály – Nemeshegyi-Horvát Anna: Warga Oszkár emlékezete 20

Várady Endre: Az újszövetségi Szentírás történeti könyveiben fellelhető
vallási-etnikai erővonalak dramaturgiai megközelítése 24

TEOLÓGIA

Ármay Szabó Ádám: A szeplőtelen fogantatás dogmájának bibliai kritikája 26

Dietrich Bonhoeffer: A követek szenvedése – Részlet a Követés című műből 33

GYAKORLATI TEOLÓGIA

Nemeshegyi Zoltán: Hívó édesapák szerepe gyermekeik hitre segítésében 34

Nemeshegyi Zoltán: A keresztyén vezetők lelkipozíciója 36

VEZETÉSELMÉLET

Kocsis-Nagy Zsolt: A társadalomtudományi kutatások kincsesbányáiban rejlő lehetőségek 39

PEDAGÓGIA

Szarka-Bögös Réka: Kihívások és értékek a Z generáció nevelésében 41

EGYHÁZTÖRTÉNET

Nemeshegyi Zoltán: Az ócsai gyülekezet az ezredfordulótól 2012-ig 45

KITEKINTŐ

Dr. Székely Levente: Honnan ered? – Az információ forrásai napjainkban 48

Dr. Rácz István: A növényvilág és az ember 52

Füri András: Áldás vagy csapás? – Özönnövény- és állatfajok Magyarországon 54

KÖNYVAJÁNLÓ

Ken Sande: Béketeremtők. A konfliktusmegoldás bibliai megközelítése 60

REJTVÉNY

Gerzsenyi Sándor: Bibliai fejtörő 61

HÁZUNK TÁJA

Megújult a Szolgatárs és egyházunk honlapja 62

A Szolgatárs folyóirat a **Magyarországi Baptista Egyház** kiadványa.

Felelős szerkesztő: Sinka Csaba
Felelős kiadó: Papp János egyházelnök
Tördelőszerkesztő: Sinka Csaba

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
1068 Budapest, Benczúr u. 31.
Telefon: 20-886-0410

E-mail: info@szolgotars.hu
www.szolgotars.hu
ISSN 1218-425X

Ára: 800 Ft. Előfizethető a kiadóhivatalnál.

Kondacs Gábor

A felelősség áldása

Igehirdetés az Ézs 62,6–9 alapján

Falaidra, Jeruzsálem, öröket állítottam. Soha ne hallgassanak, se nappal, se éjjel! Ti, akik az Urat emlékeztetitek, ne legyetek némák! Ne engedjétek, hogy néma maradjon, amíg helyre nem állítja, és dicséretének helyévé nem teszi Jeruzsálemet a földön. Az Úr esküre emelte jobb kezét, erős karját: Nem adom többé gabonádat eledelül ellenségeidnek. Nem isszák többé idegenek mustodat, amelyért te fáradoztál, hanem azok élvezik, akik betakarítják, és dicsérik az Urat: azok isszák meg szent udvaraimban, akik leszüretelik.
(Ézs 62,6–9)

ban a személyes megváltót. 1988-ban kötött házasságot Judittal, és négy gyermek boldog szüleivé lettek. Lelkipásztori szolgálatát nem megszokott módon, 52 évesen kezdte el. Jelenleg három gyülekezet – Veszprém, Csetény és Zirc – pásztora.

A mai napon a felelősségről és annak áldásáról fogunk gondolkodni. Ez egy igen széles körű téma, nagyon sok irányban el lehet menni. Lehet beszélni arról, hogy ki vagy kik a felelős személyek. Vagy értekezhetünk arról, hogy mi a felelőség tárgya. Egy eszme, talán egy hitrendszer? A vallásunk? Anyagi javak? A környezetünk? Esetleg személyek, csoportok? Család? Gyülekezet? Sok minden lehet, és a felsoroltak közül érintünk is néhányat.

Elolvastott ígénk egy városról, Jeruzsálemről szól. Próbáljunk úgy tekinteni erre a leírásra, mint egy képre, egy festményre. A város fallal van körülvéve. Nagy, magas és erős falak amelyek az egész várost körbeölelik. Ezek a falak kezdetben földből, később kőből épültek. Lehet, hogy ez a kép ma sokaknak nem tetszik. Úgy gondolják, a fal elvlaszt, a fal kirekeszt, a fal szelektál. Ebből a nemtetszésből ered az a gondolkodás, hogy a falakat le kell rombolni, a határokat el kell törölni, hiszen csak így lehet szabad az ember, és ehhez a szabadsághoz mindenkinek joga van. Nem akarok belemen-

Kondacs Gábor 1963. február 24-én született Békéscsabán. Egy szülő, baptista családban nőtt fel. Ő maga is szorgalmasan járt a gyülekezetbe mint engedelmes gyermek. Középiskolai tanulmányait Szentesen végezte. A szülői háztól való eltávolodás és az Istentől való eltávolodás időszaka volt ez. Később, néhány kudarc után, 24 éves korában ismerte fel Jézus Krisztus-

ni az aktuálpolitikába, de ezzel a gondolkodással találkozunk az elmúlt évben és láthattuk annak következményeit, illetve még talán érezni is fogjuk. De gyorsan kanyarodjunk el innen, hiszen másról szeretnék beszélni. Függetlenül az előbbtől folytassuk a gondolatsort. Ott hagytuk abba, hogy van egy képünk egy várossal és a várost körbevevő falakkal. Ezen a falon, ha jobban megfigyeljük a képet, láthatunk tornyokat, kapukat, ajtókat. Tehát nem egy zárt városról van szó. Ellenkezőleg, ez egy nyitott város, ahova be lehet menni, és ahonnan ki lehet jönni. A tornyokon őrköt láthatunk, akik figyelnek a falon belüli eseményekre, és figyelik azt is, hogy ki vagy kik közelítenek a városhoz. De miért is van szükség a falakra? Erre a Bibliánkból keressük meg a választ. Ezékiel próféta egy érdekes elvet vázol fel könyvében: *„Felmegyek a nyitott ország ellen, azokra támadok, akik nyugalomban és biztonságban laknak, akik mindnyájan köfal nélküli városokban laknak, és sem zárjuk, sem kapujuk nincsen.”* (Ez 38,11) Azt láthatjuk, hogy a védelem nélküli városok nagy veszélynek voltak kitéve. Az emberi balgaság mintája az, amit a próféta leír. Az önteltség, a felelőtlenység, a hamis biztonságérzet mind megjelenik ebben a gondolatban. Tehát nézzük meg a korábbi állításokat szépen sorba: „...a fal elvászta, a fal kirekeszt, a fal szelektál.” A fal elvászta: az állítás igaz, hiszen elvászta a falon belülit a falon kívülitől. A fal kirekeszt: az állítás igaz. A fal valóban kirekeszt, mert vannak olyan személyek, erők, akiket nem akarok beengedni a városba. Ha egy fosztogató csapat portyázik a város környékén egyértelmű, hogy bezárom a kapukat, tehát kirekesztem őket a városban lakók védelmében. Ezzel rokon a harmadik állítás. A fal szelektál: az állítás igaz. Igaz, mert vannak olyanok, akiket viszont szívesen beengedek. Ha például olyan kereskedőket látok közeledni, akikről tudom, hogy számomra fontos és hasznos portékákat hoznak, akkor kinyitom a kaput és beengedem őket. Szedhetek vámot, az a szívem joga, de beengedem. Tehát látható, hogy nem az állításokkal van baj, hanem a következtetéssel.

A fal fontosságáról Nehémiás próféta nagyon szépen ír. Amikor meghallotta, hogy a templom és a falak le lettek rombolva, olyan elkeseredés fogta el, hogy a királynak is szemet szúrt. Ebből az lett, hogy engedélyt kapott az újjáépítésre. Figyeljük csak meg, mi volt az első dolga:

„Amikor megépült a várfal, beállítottam az ajtókat, és szolgálatba állították a kapuőröket, az énekeseket és a lévitákat. Ve-

zérré tettem Jeruzsálem fölött testvéreimet, Hanánit és Hananját, a vár parancsnokát, mivel ő sokkal hűségesebb és istenfélőbb volt másoknál. Azt mondtam nekik, hogy ne nyissák ki Jeruzsálem kapuit mindaddig, amíg a nap melegen nem süt; és addig csukják be az ajtókat, és zárják be azokat, amíg az őrök őrt állnak ott. Azután állítsanak őrköt Jeruzsálem lakosai közül, egyeseket az őrhelyekre, másokat pedig a házuk elé.” (Neh 7,1–3)

A fal természetéről most még annyit, hogy aki kint van nem mindenki ellenség, és aki bent van, nem mindenki barát. Erre a megállapításra még szükségünk lehet.

A fal elemeinek egy fontos része a torony vagy bástya. Ha a képzeletbeli festményünkre tekintünk, azt látjuk, hogy őrök vannak oda állítva. Az őrség egy igen fontos feladat volt. Csak néhány címszóban, hogy mi a feladata. Őrhelyén állva, vagy meghatározott sávban mozogva figyelni a szintén meghatározott térszót, hogy ezzel biztosítsa a rábizott személyt, vagy objektumot. Ezékiel próféta könyvében a 33. fejezetben szintén találunk egy nagyon precíz leírást az őrálló kötelességéről. Ezt otthon olvassátok el. Mikor katona voltam, történt egy érdekes eset. A zászlóalj-parancsnokságon teljesítettem szolgálatot mint „honvéd elvtárs”. Történt egyszer, hogy a zászlóalj parancsnoka, szokás szerint a fekete Volgával, a szokott időben megjelent a kapunál. A kapus kiment, elkérte az okmányokat. (No ez már nem megszokott dolog volt.) Az őrség parancsnoka csak annyit látott, hogy a Volga tolat és elmegy. Kimegy a kapushoz, megkérdezte, mi történt. A kapus jelentette, hogy nem voltak ott Páncél alezredes elvtárs okmányai, és nem engedte be. Mondanom sem kell, az őrség parancsnok infarktusközei állapotba került, leváltotta a kapust, és ő állt a helyére. A visszatérő parancsnoktól már nem kért semmit, ő viszont önként felmutatta az okmányokat és behajtottak a laktanyába. Néhány perc múlva jött a parancs: Őrséget leváltani, és a leváltott őrség jelenjen meg Páncél elvtárs irodájában kihallgatásra. Nem részletezem, a vége az lett, hogy a kapus szolgálatot ellátó őr egyhetes jutalomelvonásban részesült. Mi a lényeg: az őr tudta a feladatát, és azt maradéktalanul végrehajtotta. Csak azt engedte be, aki tudta igazolni a személyazonosságát és volt belépési engedélye. Tehát az őr nagyon fontos része a „rendszernek”. Tudnia kell, hogy ki az ellenség és ki a barát. Tudnia kell, hogy az ellenség milyen fondorlatokkal igyekszik besurranni a városba. Tudnia kell, hogy kit hogyan kell ellenőrizni. De azt is észlelnie kell, hogy a városban belül mi nincs rendben. Ki kell tudnia szűrni azt, aki esetleg már besurrant, vagy ugyan oda való, de rossz szándékkal van. Éles szem, éles elme, gyors és félelem nélküli döntés. A festményünkön az őrök nem önkéntes őrök. Őket valaki oda állította, határozott céllal. Aki kiválasztotta őket, tudja, hogy miért pont ők kapták ezt a feladatot. Az őrségben el lehet fáradni, el lehet aludni. Szintén látjuk a képen, hogy az őrök mintha kiabálnának. Jól látjuk,

valóban kiabálnak, és ezzel jelzik, hogy a helyükön vannak és éberek. Ha egy ór nem kiabált, az azt jelentette, hogy vagy elaludt, vagy valami baj van, talán az ellenség tett vele valamit. Ez a festmény egy valós helyzetet örökít meg. De van egy érdekes tulajdonsága. Beszél, megszólít, kérdez, javasol, bátorít. Mindezt úgy, hogy ahova tesszük, annak megfelelően igyekszik kommunikálni. Most ezt a képet szépen levesszük a falról, a hónunk alá vesszük, és elindulunk vele egy-két helyre. Nem is titkolom, hogy hova indulunk. Meglátogatunk egy családot és egy gyülekezetet. Hogy egy kicsit árnyaljam a dolgot nézzünk meg egy igeverset.

„Mert nem vér és test ellen van nekünk tusakodásunk, hanem a fejedelemségek ellen, a hatalmasságok ellen, a sötétség világának urai ellen, a gonoszság lelkei ellen, amelyek az ég magasságában vannak.” (Ef 6,12) Láthatjuk Pál apostol szavaiból, hogy a küzdelmünk valami más dimenzióban zajlik. Ez igaz akkor is, ha ezek a hatalmasságok olykor valós személyekben jelennek meg, de akkor is, ha mint láthatatlan erő vesz körül. Akkor most induljunk el kezünkben a képpel, szívünkben Pál apostol intelmével.

Elérkezve egy képzeletbeli családhoz a képet felakasztjuk a falra, oda állítjuk a család tagjait. Klasszikus család, egy férfi, aki az apa szerepét tölti be, és egy nő, aki az anya szerepét tölti be, illetve a gyerekek. Elnézést a „szájbarágós” stílusért, de sajnos egyre inkább muszáj definiálni, hogy ki kicsoda. Szóval van egy család, ahol a szülők az örök. Néhány igeversen keresztül megnézzük, hogy a szülők, mint örök összehangolt, együttes munkája mennyire fontos.

- „Hit által rejtegették Mózes születése után három hónapig a szülei, mivel látták, hogy szép a gyermek, és nem féltek a király parancsától.” (Zsid 11,23)
- „Hallgasd, fiam, apád erkölcsi tanítását, és anyád oktatását ne hagyd el!” (Péld 1,8)
- „Ha valakinek engedetlen és konok fia van, aki nem hallgat apja és anyja szavára, és akkor sem engedelmeskedik nekik, ha megfenyítik, az ilyet fogja az apja és az anyja, vigye a város véneihez lakóhelye kapujába.” (5Móz 21,18–19)
- „Szülei pedig évente feljártak Jeruzsálembe a húsvét ünnepeire. Amikor tizenkét éves lett, fölmentek Jeruzsálembe az ünnep szokása szerint.” (Lk 2,41–42)

Láthatjuk, hogy a gyermek születésétől a vallási nevelésen keresztül végig ott van a közös felelősség. Az 5Mózesből vett

példa egy nevelési kudarc leírása, de szemléletesen adja tudtunkra, hogy ennek elhordozása is közös feladat.

De térjünk vissza a kép és a család viszonyára. A falak Isten ígéje, és a város lakossága a gyerekek. Képzeljük el ezt a családot falak nélkül. Nincs hova felállni az öröknek, nincs mi mögé elrejtőzni, nincs hova menekülni. Ne álltassuk magunkat! Ne legyenek illúzióink! De sokan vannak, akik hamis reményekkel igyekeznek egy templomi esküvővel bebiztosítani a házasságot. Igen, talán az alapot kiásták, de mi épült erre azt követően? Ha Isten ígéje nincs a mindennapokban jelen a család életében, akkor falak nélküli várossá válnak. Az Ez 38,11-ből tudjuk, mivel jár ez. Láthatjuk, hogy a család „intézményét”, már pusztá létjogosultságát is mennyi támadás éri. Ott van a kép, és azt kérdezi: Meg van az alap? Megvan a szegletkő? Ézsaiás próféta szavaira figyeljetelek csak egy kicsit: „Ezért így szól az én Istenem, az Úr: Íme, Sionban egy követ tettem le, egy próbakövet, drága szegletkövet, erős alappal.” (Ézs 28,16) Aki hisz, az nem fut el! Pál apostol az Ef 2,20-ban Jézus Krisztust nevezi meg mint szegletkő. Azt is kérdezi a kép, hogy ott vagy-e a helyeden? Esetleg kalandozol más városok felé? Vagy bent szunnyadsz a falakon belül? Ha igen, ki van a helyeden? Ki van őrségben? Nem csak a bibliai időkben volt ordító oroszlán, aki elnyelte az óvatlan, kapukon kívüli embert. Ma is van ilyen! Körbe jár és csak a pillanatra vár. De van báránybőrbe bújt farkas is. Mennyire vagy felkészülve az „ór” szerepére? Mennyire tudod beazonosítani az ellenséget? Mennyire védettek azok, akik a falakon belül vannak? Mennyire, mennyire, mennyire? Elég! Elég a kérdésekből! Nem bírom ezt tovább! Erőm fölött való már ez! Ott állsz a kép előtt, és talán sírsz. Nem baj. Nem baj, ha rád nehezedik a felelősség. Most itt is hagylak egy kicsit.

Fogom a képet, és elviszem egy közeli helyre, oda, ahova te is el szoktál menni. Ismerős, ugye? A gyülekezetedbe. Keresek egy jó helyet a képnek, hogy mindenki lássa. Sokan megnézik, hiszen szép, és továbbmennek. De néhányan megállnak. Reményem az, hogy a vezetők, a szolgálók, talán a pásztor is közöttük van. A kép ismét megszólal, halkán, alig hallhatóan. Nem kiabál senki után. Csak keres és kérdez. Mi, vagy ki az alap? Kik az örök? Mire, kire vigyáznak? Életet őriznek, vagy már csak szarkofágokat? Ki vagy mi dönti el, hogy ki vagy mi jöhet be? Mi mindent loptak el már tőled? Első szeretet? Az „én békességem”-et? Vagy féltve őrzöd? Elég! Elég a kérdésekből! Nem bírom ezt tovább! Erőm fölött való már ez! Ott állsz a kép előtt, és talán sírsz. Nem baj. Nem baj, ha rád nehezedik a felelősség. Most téged is itt hagylak egy kicsit.

Fogom a képet, és járom vele a várost, a falut. Mindig ugyanaz. Van, aki továbbsiet, van, aki megáll. A kép pedig beszél és kérdez.

A végén én is leülök a kép elé, és hallgatom. Néha fáj. Néha simogat. Tanácsot ad, de van, amikor elbizonytalanodok. Egyszer csak azt érzem, hogy én sem bírom tovább. Elég a kérdésekből! Sírok! Homályos szemeim, könnyeim között feltűnik egy eddig nem látott részlet. Egy alak, aki erős jobbjával int felém és valamit kínál. A festő, a próféta azt mondja: „Ti, akik az Urat emlékeztetitek, ne nyugodjatok!” Ki Ő? Nagyön karakteres alak. Szinte uralja a képet, és én eddig nem vettem észre. Ő az Úr, a Mindenható Isten! Ő az, és most megszólít. Arra késztesz, hogy tegyek valamit. Emlékeztet-

sek. De mire? Ha figyelmesek vagyunk észre kell vennünk, hogy az ígéretek azok, amelyekre „figyelmeztetnünk” kell az ígélet adóját. Ézsaiás próféta Jeruzsálem helyreállításáról beszél. Azonban ezt további ígéretek is követik. „...nem adom többé gabonádat eleségül ellenségeidnek, és nem idegenek isszák mustodat, amelyért te munkálkodtál...” Ritkuló könnyeim között egyre tisztább lesz ez a képrészlet. Mintha egyfajta megnyugvás töltene el. Rádöbbenek ugyanekkor, hogy mennyi mindent sikerült már az ellenségnek ellopnia tőlem. Igen, akkor, amikor nem voltam a helyemen. Nem voltam a fallal körülvett városban. Vagy csak egyszerűen elaludtam. De itt a vigasztalás! Kibontakozik Isten tökéletes tervének és kegyelmének az áldása. Mindaz, ami eddig préda volt az ellenség számára, már nem az. Nem férhet hozzá! Maga a mindenható Isten az, aki erre ígéletet tesz.

Igen, Isten ígéretei azok, amik erőt adnak. Már érzem, miért volt fontos, hogy rám nehezdedjen a felelősség. Már tudom, hogy Isten tárta fel előttem részletről részletre a képet. Igen, ő állított oda, ahol vagyok, és határozott céllal. De adta az ígéreteit is. Meg kell állnom. Milyen ígéretek birtokában vagyok? Jézus Krisztus is egy sor ígéletet hagyott hátra. Mely ígéretek érintettek már meg személyesen? Sok-sok ígéletet sorolhatnék fel. ezek arról szólnak, hogy soha nem hagy el, soha nem hagy árván, nem enged erőn felüli próbába, és vissza fog jönni. Már nem vagyok kétségbe esve, már szinte várom, hogy a kép ismét kérdezzen. És ahogy kérdez egyre tisztábban és derűsebben látok.

Fogom a képet, és sietek vissza azokhoz, akiket otthagytam. Nem bánom, hogy egy kicsit egyedül maradtak, hiszen nekik is szükségük volt a magányra, a csendre. De már nem várhatatom őket, sietek vissza abba a

gyülekezetbe, ahol az előbb voltam. Látom a megszmorodást. Igen, onnan is sok mindent elrabolt a sátán. A békeséget, a tiszta ígét, a fiatalokat, családokat. Látom a megszmorodást, a szembesülést. Nem voltunk a helyünkön! Ismét felakasztom a képet, és megmutatom rajta az Úr erős karját. Megmutatom az ígéretek részleteit. Megmutatom a helyreállás lehetőségét. De megmutatom azt is, hogy az öröknek a helyükre kell állniuk! Isten ma is helyre akarja állítani a gyülekezetet! Állj a helyedre, és bízz Isten ígéletében, bízz abban, hogy megőriz. Nem engedi, hogy ismét ki legyél rabolva. De ismerd meg Isten ígéreteit, hogy emlékeztetni tudd őt éjjel és nappal. Ő maga jogosít fel arra, ne hagyj nyugtot neki.

Továbbmegyek, megkeresem a családot. Az előző helyre teszem a képet, és mindenki látja. A család összejön és hálát ad. Hálát ad a szülőkért mint örökért. Hálát ad a gyerekekért, akik biztonságban vannak. Hálát ad az ígéretekért, Isten ígéréteiről, mert látják, hogy milyen hűség az, aki az örököt állította.

És most itt állok a gyülekezet előtt. Nektek is látnotok kell ezt a képet. Meg kell látnotok, hogy hol van a helyetek.

Kedves vezető testvérek! Isten elhívott titeket a szolgálatra, a képnél maradván, örökre állított. Remélem, nem csak a „népakarat” helyezett oda! Tudod-e a feladatodat? Betöltöd-e azt? Ha fáradsz, bírod-e Isten ígéreteit? Tudsz-e kiáltani éjjel és nappal?

Kedves gyülekezet! Tudod-e, hogy a vezetőitek felelősséggel tartoznak értetek? Ez költői kérdés, hogyne tudnátok. Szembesítitek is őket ezzel sokszor. De kérek titeket, ti is olvassátok el az Ez 33-at! Találjátok meg a felelősségeteket.

A Biblia tele van Isten ígéreteivel. Isten alapvető szándéka, hogy az áldásait adja. Ő az ígéreteit be szeretné tartani. Nem az ő szemszögéből fontos, hogy emlékeztessük őt éjjel és nappal. Ez miattunk fontos, hogy hűségben megállva, az ő ígéreteiben megkapaszkodva, megerősödve tudjuk betölteni őrszolgálatunkat.

Az Úr áldjon meg titeket! Ámen.

Nemeshegyi-Horvát Anna

A büszkeség, önfelmagasztalás, gőg szinonimái Pál apostolnál

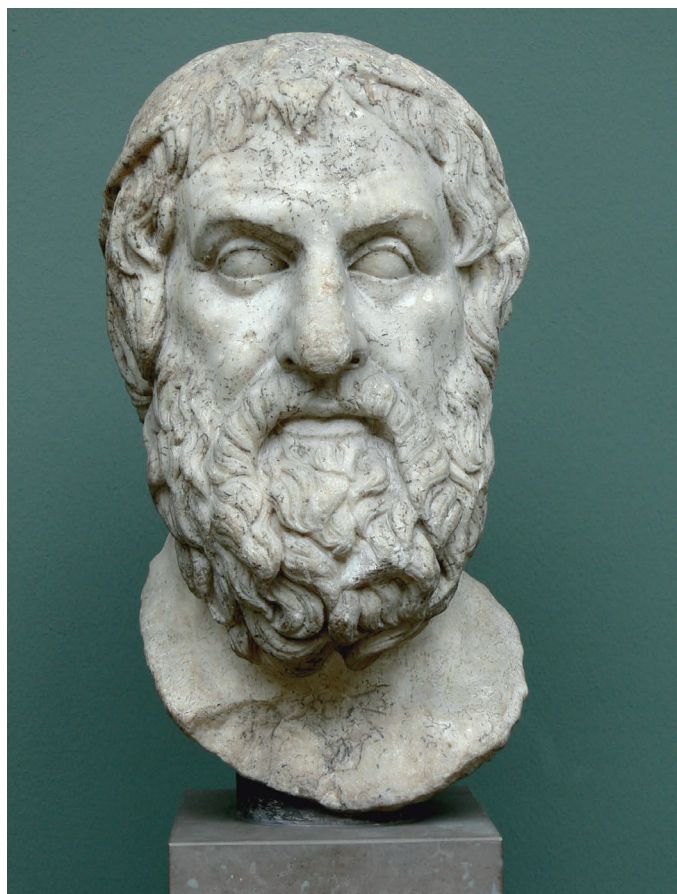
Elhangzott az Evangelikál Teológia Alapítvány konferenciáján 2016. április 11-én.

1. Bevezetés: motiváció a téma kutatására, és az eddigi előmunkálatok

Eddigi szakdolgozataim a klasszikus és hellenisztikus korban vizsgálták a görög *hübrisz*-fogalmat, egyrészt a Kr. e. 8–5. századig (*A hübrisz-motívum megjelenése ókori görög szerzőknél*. Szakdolgozat. BTA, Budapest 2002. Konzulens: dr. Almási Mihály), másrészt Szophoklész tragédiáiban (*A hübrisz fogalma Szophoklésznél*. Szakdolgozat. Budapest ELTE BTK, Ógörög szak, Budapest:2006. Konzulens: dr. Bolyvai Gábor), végül pedig Alexandriai Philón műveiben (*A hübrisz megjelenése Alexandriai Philón műveiben*. Szakdolgozat. Budapest BTA, MA-képzés, 2012. Konzulens: dr. Szécsi József).

Ilyen háttérmunkálatok után doktori tanulmányaim során (Károli Gáspár Református Egyetem, Hittudományi Doktori Iskola, témavezető: dr. Pecsuk Ottó) az Újszövetségben kezdtem vizsgálni az önfelmagasztalás, gőg, büszkeség témáját. Itt már nem a *hübrisz* szó felbukkanása alapján, hanem magának a teológiai témának a megjelenése alapján. Ez azért is indokolt, mert összesen tízszer fordulnak elő a *hübrisz* származékai az Újszövetségben, és többnyire már nem 'teológiai' értelemben, az Isten és emberek ellen elkövetett gőgöt jelölik, hanem általánosabb bántást, kárt, erőszakot. (A Róm 1,30 mindazonáltal az Isten ellen szegülő *dölyfös* emberekre utal a *hübrisztész* szóval.)

Az evangéliumokban az önfelmagasztalás, gőg témája sokszor felbukkan Jézus Krisztus és a farizeusok, illetve egyéb vallási vezetők vitáiban vagy Jézus példázataiban. Az Apostolok cselekedeteiben például Simon mágus, vagy Heródesz Agrippa király ábrázolása különösen érdekes ebből a szempontból. A páli levelek közül a korinthusi levelekben domináns a büszkeség, önfelmagasztalás témája, de természetesen másutt is előfordul. Jakab levele az Istentől független tervezést, a viszálykodást és a vagyonba vetett túlságos bizalmat (és azzal való visszaéléseket) marasztalja el. Péter második levele és Júdás levele a hamis tanítók elbizakodottsága ellen szól, a Jelenések könyvének jellegzetes mozzanata pedig a nagy Babilon bukása. Az említett példákön kívül természetesen sokkal többet lehet találni, különféle műfajokban.

Szophoklész görög drámaíró és tragédiaköltő (Kr. e. 497–406) *Antigoné* című művében nagyon hangsúlyos a jelen tanulmányban vázolt téma, sőt teológiailag is érdekes, mert arról szól, hogy az isteni törvénynek kell-e engedelmessé válni, vagy a helyi despotának, Kreónnak

A görög háttér felvázolása mellett talán még fontosabb lesz megvizsgálni az ószövetségi és deuterokanonikus iratokat, mivel ezek nyilván közvetlenebb előzményként szolgálhatnak egy újszövetségi témájú disszertációhoz.

E témakörön belül jelen tanulmányban a büszkeséget és szinonim kifejezéseit vizsgálom Pál apostolnál. Az eredeti görög kifejezések: ὑψηλοφρονέω, ὑπεραίρομαι, ὑπερήφανος, ὑβριστής, ἀλαζων, φυσίομαι, τυφόμαι, κενοδοξία stb. a vizsgálat tárgyai. A szavakat a leggyakrabban használt gö-

Alexandriai Philón, görög nyelvű zsidó filozófus (Kr. e. 25 – Kr. u. 45) Népszerűsítette az egyistenhitet a pogányok között, bár még nem volt keresztény

rög lexikonok (Friberg, Gingrich, Liddel–Scott, Louw–Nida, Thayer) alapján keresem ki, ahol lehetséges, ott vizsgálom etimológiájukat, illetve jelentésüket a bibliai szöveg kontextusában keresem meg.

Tanulmányomban a különféle önfelmagasztalásra, gögre, büszkeségre, arroganciára utaló szavakat aszerint csoportosítottam, hogy milyen képzet jelenik meg a szóban. Fontos megjegyezni, hogy az etimologizáló megközelítésnek megvannak a korlátai, és tényleg vezethet, ha nem vesszük figyelembe, hogy egy szó használói az adott korban milyen értelemben használták azt. Például a mai magyar „tárgy”, ami a jelenkorban is többféle értelemben használatos, egy ófrancia eredetű szó, amely valamikor a ma „pajzs” néven ismert eszközt jelölte. Ennek a mai nyelvhasználók nincsenek a tudatában, gondolkodásukat a szó eredete a legkevésbé sem határozza meg, ezért tévút lenne például, ha egy mai magyar szöveg idegen nyelvre történő lefordításánál a fordító ezt az etimológiai adatot megpróbálná beledolgozni a szövegbe.

A fentiek ellenére azt gondolom, hogy ez a heurisztikus eljárás mégsem eleve elvetendő, mert olyan szavakról beszélünk, ahol a „mögöttes képzet” évezredek óta kultúrákon átívelő módon van jelen. Sok mai nyelvben éppen úgy élnek ezek a képzetek (például magy.: felfuvalkodott, ang.: inflated, puffed up, ném.: aufgeblasen, fr.: enfler, se ballonner, rom.: îngâmfat), mint az ókori görögben.

Természetesen egy tematikus vizsgálatnak majd mélyebbre kell vezetnie az egyes kifejezések vizsgálatánál, hiszen egyes bibliai szakaszok akár Pál témába vágó gondolatainak a negatív lenyomatát is adhatják, mint például az 1Kor 13,

ahol a szeretet kegyelmi ajándékának tulajdonságai vannak szisztematikusan ellentétpárokba állítva a korinthusi rajongók felfuvalkodott viselkedésével.¹

A büszkeség és dicsekvés témakörénél elkerülhetetlen az antropológiai vizsgálat is, annak a részletekbe menő áttekintése, hogy az első századbeli Mediterráneum becsület és szégyen (honor and shame) alapú kultúrájában hogyan jelenik meg egy ember szociális státusza, milyen kihívások érhetik azt, és ezekre hogyan kell válaszolnia (Dewey 1985: 209). Ez azonban ezen tanulmány keretei közé nem illeszthető be, hanem további kutatások tárgyát képezi, és csak helyenként, kitekintő jelleggel említem itt ezt a módszert.

2. A magasság képzetét magukban foglaló szavak

A ὑψωμα, ὑψηλός, ὑψηλοφρονέω szavakban a magasság képzeje jelenik meg. Hogy ez a magasság pozitív, negatív, vagy semleges, azt a kontextus határozza meg, leginkább az, hogy minek a magas voltáról beszélünk. Például a Zsid 7,26-ban a ὑψηλός Krisztus felemeltetett, magas voltára utal (vö. Ef. 4,10). A Róm 8,39-ben a mennyei magasságokban lévő uralkodókról van szó, amelyek lehetnek pozitív vagy negatív hatalmasságok is.

Egyértelműen negatívan jelenik meg a ὑψωμα a 2Kor 10,4–5 kontextusában, ahol az Isten ismerete ellen emeltetett magaslatookról van szó. Ezek lehetnek szellemi hatalmasságok is, de az általuk keltett hamis bölcsesség miatti túlzottan pozitív önértékelés is, amely akadályozza az embert a Krisztus előtti meghajlásban. A Róm 12,16-ban is a ὑψηλός-t találjuk, amit *Károli* úgy fordít, hogy „ne kevélykedjete”, az Új Protestáns fordítás pedig úgy, hogy „ne legyetek nagyratörők”, tehát azt a gondolati tartalmat fejezi ki, hogy az ember legyen alázatos Istennel szemben, de embertársával szemben is, és ne tartsa túlon túl bölcsnek önmagát.

*Se anyagi, se spirituális bőség
esetén nem szabad az embernek
magát magasba emelnie,
fentebbvalónak gondolnia
másoknál.*

Se anyagi (1Tim 6,17), se spirituális bőség (Róm 11,20) esetén nem szabad az embernek magát magasba emelnie, fentebbvalónak gondolnia másoknál (ὑψηλοφρονέω). Ez esetben ugyanis „a Jézusba vetett hit már nem képes nyitott maradni a másokat is befogadó Isten iránt, önmaga teljesítményére lesz büszke, másokat megvet, és a közösséget rombolni kezdi, egyszerre megszűnik »hit« lennie és immár hitetlenségévé válik.” (Pecsuk 2009: 292 és Bolyki 1994: 118)

3. A túlzásra utaló szavak

A ὑπερ előtagú szavakban eredetileg a túlzás képzeje jelenik meg. Az ember túlzásba esik és kevély lesz (például Róm 1,30, ahol a ὑπερηφάνους egy felsorolásban jelenik meg: ὑβριστάς, ὑπερηφάνους, ἀλαζόνες – *Károli*: dölyfösek, kevélyek, dicsekedők. Hasonló bűnlistát találunk a 2Tim 3,2-ben: „(...) magukat szeretők, pénzsóvárok, *kérdők, kevélyek* (ἀλαζόνες,

ὑπερήφανοι), káromkodók, szüleik iránt engedetlenek, haládatlanok, tisztátalanok (...).”

Érdekes kérdés a ὑπερφρονέω fordítása a Róm 12,3-ban. Az eredeti szöveg (μὴ ὑπερφρονεῖν παρ’ ὃ δεῖ φρονεῖν) úgy is értelmezhető, hogy „ne gondolja magát többnek, mint amennyinek gondolnia kell”, de ezen belül konkrétan úgy is, ahogyan Károli fordítja: „mondom mindenkinek közöttetek, hogy *feljebb ne bölcseledjék, mint ahogy kell bölcseledni*”. Ez utóbbi esetben arra is utalhat, hogy a téves önértékelésű, magáról túl magas képzeteket valló ember képes elveszíteni a józan teológiai mértéktartását, és olyan dolgokat feszegetni, amelyek értelme és/vagy lelki felkészültsége fölött vannak.

Érdekes teológiai összefüggés sejlik fel a ὑπεραίρουμαι esetében: a törvénytípró, a kárhozat fia, akit sokan az egy személyben megjelenő, par excellence Antikrisztussal azonosítanak is „*fölébe emeli magát*” mindennek, amit istennek vagy szentnek mondanak” (2Thessz 2,4), másrészt az önmaguk fölmagasztalásában vétkes sátáni erőket is használja Isten arra, hogy a hívőt csiszolják és alázatban tartsák, megóvva őt a hasonló elbizakodottságtól (2Kor 12,7). Egyébként a következő szócsoporthoz tartozó φυσίω kapcsán is találunk egy észrevételt a szellemvilággal kapcsolatban: Talbert szerint ha valaki angyalok felé kötelezi el magát a Teremtő helyett, ott is felfuvalkodottság a természetes következmény (Talbert 2007: 221).

4. A felfújás, felfuvalkodottság képzetét magukban foglaló szavak

A φυσίωσις, φυσίωμαι, φυσίω szavak „felfuvalkodott, puffeszkedő” jelentéssel bírnak. Az ember szeme előtt megjelenik az a kép, amikor egy ember (vagy akár egy állat) a másik feletti dominanciáját azzal próbálja érzékeltetni (vagy éppen kisebbségi érzését azzal próbálja kompenzálni), hogy sok levegőt szív magába, így nagyobbak mutatva önmagát.

Ez a kép univerzális, korokon és kultúrákon átívelő jellegű. Az angol *inflated* vagy *puffed up*, a német *aufgeblasen*, a francia *enfler, se ballonner* vagy a román *îngâmfa* is hasonló képet hordoz magában. A korinthusi gyülekezetben sokan hajlottak arra, hogy egymással szemben versengve, pártokra szakadva felfuvalkodjanak (1Kor 4,6–18; 5,2; 2Kor 12,20). Pál az 1Kor 4,10-ben retorikai kérdéseket tesz fel a korinthusiaknak, hogy hogyan és mikor előzték ki a gyülekezet tagjai a halálra szánt, utolsó helyen lévő, emberek és gonosz angyalok által egyaránt gúnyolt, semmibe vett apostolokat (Almásy 2014: 99).

*Már egy kevés tudás is elég arra,
hogy az ember felfuvalkodottá
váljék.*

Pál szerint már egy kevés tudás is elég arra, hogy az ember felfuvalkodottá váljék (1Kor 8,1), pedig az a vallási ismeret akár hamisnak is bizonyulhat, mint a saját képzelt alázatosságukban maguk előtt tetszelgő kolossébeli hamis tanítók esetében (Kol 2,16–23, különösen 2,18). *Almásy Tibor* a felfuvalkodottságot a felépítettséggel állítja szembe:

„Érdekes, hogy az ismeretre és a szeretetre vonatkozó kifejezések értelme látszólag hasonló. Mindkettő során a kicsi naggyá válik. Akkor is, ha felfuvalkodik, és akkor is, ha megalapozottan épít. Mégis egészen más egy levegővel felfújt sátor, vagy egy szilárd épület. A felfújt sátor megsérülve, külső burkát megrepszteve összeesik. A kőépület szilárdsága, stabilitása viszont teljesen más. Az apostol szerint a korinthusiakra jellemző, őket betöltő ismeret csupán látszólag tesz naggyá. Valójában csupán tartalom nélküli nagyságot jelent. Felfuvalkodottság és felépítettség áll tehát szemben egymással. A látszat áll szemben a valósággal, a stabilitás az instabilitással szemben.” (Almásy 2014a: 180.)

Pál apostol két helyen is (1Kor 8,1. illetve 13,4) szembeállítja a felfuvalkodást a szeretettel: a kettő összeegyeztethetetlen, és valamelyik előbb-utóbb kiszorítja a másikat.

5. A füst, köd képzetét magukban foglaló szavak

A Timóteushoz írt levelek szerzője többször használja a τυφόμεαι-t (1Tim 3,6; 6,4; 2Tim 3,4). A szó mögött a füst, köd képzet rejlik, egy valódi szubsztancia nélküli, hamar elszálló, semmivé váló üres valamiről van tehát szó: az ember olyan értéket tulajdonít magának, amivel nem rendelkezik, vagy azt a tulajdonságát tartja önmagában értékesnek, ami valójában nem az.

A 2Thessz 2,4-hez hasonlóan az 1Tim 3,6-nál is megjelenik a sátáni erővel való összefüggés: ha az új ember túl hamar olyan pozíciót kap, amelyre még nem érett meg, az ördög által készített csapdába, vagy más fordítás szerint az ördöggel azonos ítélet alá esik.

6. Az „üres dicsőség” szavai

A κενοδοξία, κενόδοξος összetett szavak előtagja az ürességre, hiábavalóságra utal, utótagja pedig a dicsőségre. Arról a hiú dicsőségről (vanitas) van szó, amelyet ez a világ kínál: fölösleges luxusról, a testtel, anyagi javakkal, fizikai élvezetekkel, az egóval való kérkedésről. Az angol *vainglory* mindmáig tükörfordítás-szerűen őrizi ezt a jelentéstartalmat. A magyarban nincs erre hasonló bevett kifejezés: a hiábavaló dicsőség, hiú dicsőség, hiúság szavakkal lehet visszaadni.

*Pál állítása szerint mindenkivel
úgy kell viselkedni, mintha nálunk
magasabb státuszú lenne, ami a
gyakorlatban azt jelenti, hogy az ő
érdekét is figyelembe kell venni.*

A Fil 2,3 és a Gal 5,26 is hasonló kontextusban használja a szót: arra inti a hívőket, hogy ne versenyezzenek egymással ezeknek a mulandó dolgoknak a tekintetében, hanem igyekezzenek békében élni egymással, úgy, hogy felnéznek a másokra (Fil 2,3b). A Fil 2,1–4 esetében kétféle interpretáció is lehetséges. Kálvin azt állítja, hogy a másikat magunknál jobbnak kell látnunk, mások minden erényét, magunknak pedig minden bűnét számításba véve, és mások minden bűnét szeretettel elfedezve (Kálvin 1992: 29), a modern antropológiai szemléletű elemzés szerint azonban itt nem a morális

kvalitásokra fókuszál Pál, hanem a státuszra. A környező világban meg van szabva, hogy kinek milyen státusza van, és mit engedhet meg magának másokkal szemben, illetve mit kell megkövetelnie másoktól. Míg a társadalom véleménye szerint az alázatosság csak a rabszolgákra jellemző és ezért megvetendő, Pál állítása szerint mindenkivel úgy kell viselkedni, mintha nálunk magasabb státuszú lenne, ami a gyakorlatban azt jelenti, hogy az ő érdekét is figyelembe kell venni (Fowl 2005: 84).

A Gal 5,26-ban az apostol egyrészt kifejezi, hogy nem irigykedik a tévtanítókra (Balla 2009: 222), másrészt azt is el lehet mondani ugyanezen locus kapcsán, hogy „az ilyen magatartás természetesen kihívást jelent mások iránt (*pokalistichei* »felhív«, »kihív«, az Újszövetségben csak itt), ennek pedig természetes reakciója a kihívott ember irigysége” (Varga 1998: 120).

7. Egyéb szavak

A páli korpuszban találhatóak a fentebbi kategóriákba be nem sorolható, gőgre, téves büszkeségre, arroganciára, önfelmagasztalásra utaló szavak is. Ilyen például az αὐθάδης, melyet a Tit 1,7-ben említ a püspök nemkívánatos tulajdonságaként. Isten szolgálja nem lehet önfejűen akaratos (arrogáns), nem lehet olyan, mint a test szerint élő, vakmerően viselkedő hívők (vö. 2Pt 2,10).

A Róm 1,30 és a 2Tim 3,2–4 bűnlistáiban tűnik fel az ἀλαζών a kérkedő, magáról sokat beszélő, „nagyszájú” emberre vonatkoztatva. Az ilyen ember másokra megvetéssel néz, mintha azok nem is lennének méltóak arra, hogy egyáltalán szóba álljon velük.³

A ὕβρις szócsoporthoz tartozó szavakat (ὕβρις, ὕβριστής, ὕβριστοῦ, ὕβριζω) találunk a Róm 1,30-ban, az 1Tim 1,13-ban és a 2Kor 12,10-ben. A Róm 1,30 bűnlistájából önmagában nem derül ki, hogy itt milyen jellegű „határlépcsőről”, önfelmagasztalásról van szó, az utóbbi két igehelyen viszont kifejezetten fizikailag erőszakos viselkedésre is utal. Pál korábban az egyházat üldöző erőszakos ember volt (1Tim 1,13), később ő maga szenvedte el mások erőszakos arroganciáját a Krisztusért (2Kor 12,10).

Az ἐπαίρομαι-ban az előtag a „valami ellen”, az utótag pedig itt is az emelkedésre, emeltetésre utal. A 2Kor 10,4–5 szerint az Isten ismerete ellen emeltetett magaslatoznak le kell rontatniuk. Ezek lehetnek hamis filozófiák, vagy az ezekre épült hamis énkép. A 2Kor 11,20-ban a szót „felfuvalkodik”, „hatalmaskodik” értelemben adják vissza a fordítók. Arról van szó, hogy álapostolok – méltatlanul – felemelik magukat a korinthusiak ellenében, velük szemben gőgösen viselkedve, leigázva őket.

8. Helyénvaló és káros dicsekvés (καυχῶμαι)

A καυχῶμαι egyszerűen dicsekvést jelent. Attól függően, hogy mivel dicsekszik vagy mire büszke valaki, ez lehet pozitív, negatív vagy semleges értelmű is.

A dicsekvés lehet pozitív is: ha az ember nem önmagának, hanem

Pál apostol.

A hajdúdorogi görögkatolikus székesegyház
ikonosztázának részlete

Krisztus által Istennek adja a dicsőséget.

Mivel itt a kontextus különleges módon meghatározza a jelentést, illetve egy gyakran előforduló páli szóról beszélünk, ezért ezt önálló kategóriának vettem.

A dicsekvés lehet pozitív is: ha az ember nem önmagának, hanem Krisztus által Istennek adja a dicsőséget, ha az ő nevének az emberek előtt való megszentelését, felemeltetését keresi. Például Róm 15,17: „Van azért mivel *dicsekedjem a Jézus Krisztusban*, az Istenre tartozó dolgokban.”

Ez lehet közvetlenül Krisztusban, az ő munkájában való gyönyörködés és dicsekvés (1Kor 1,31; 2Kor 12,9; Fil 3,3). Ilyenkor az ember feladja azt, hogy a saját maga vagy a háttér erejében vagy emberi cselekedetekben bizakodjék, és erőtlenségében engedi Krisztust cselekedni, hit által benne bizakodva. A dicsekedni valamivel tulajdonképpen azt jelenti, hogy benne bizakodni (Kálvin 1992: 54), tehát nem önmagában jó vagy rossz, hanem az a kritikus kérdés, hogy mire alapul (Fowl 2005: 149). Egy másik probléma pedig az lehet, amikor az ember nem saját múltbeli önmagához hasonlítja magát, hanem másokhoz, általában önmagánál gyengébbekhez (Almásy 2014a: 41 vö. Varga 1998: 121).

De Pál használja a καυχῶμαι-t olyan értelemben is, hogy dicsekszik a tanítványaival Krisztusban, értve ezalatt, hogy örömmel felvállalja őket, és rájuk mutat, hogy ezekben

Krisztus lelke dolgozik (1Kor 15,31; 2Kor 1,14; 7,4; 14; 9,2). Pál ezt a büszkeséget elvárja fordított irányban a gyülekezettől is: azok se szégyelljék őt, hanem vállalják fel büszkén, „dicsekedjenek vele”, ahogy a többi tanítójukkal is a Krisztusban (2Kor 1,14; 5,12). Hasonló a helyzet a filippiekkel: Pál dicsekvése velük (2,16) párhuzamba állítható az ő Pállal való dicsekvésükkel (1,26), mindkettő rendben van, mivel Istenre fókuszál (Fowl 2005: 127).

Ez a dicsekvés lényegében azt mondja: Istenhez tartozom, de nem a saját jószágom miatt, hanem azért, amit ő tett értem Krisztusban.

Ez a büszkeség nem az egó másokat kirekesztő, lenéző büszkesége, nem önfelmagasztaló jellegű dicsekvés, hanem örömteli felvállalása az ember felé kegyelmes szeretettel forduló Istennek és a keresztény testvérnek. Ez a dicsekvés lényegében azt mondja: Istenhez tartozom, de nem a saját jószágom miatt, hanem azért, amit ő tett értem Krisztusban. Ez itt pedig az én testvérem, akit teljes szívvel felvállalok, mert ugyanaz a Krisztus lakik és dolgozik benne, mint énbennem.

Van azonban káros, helytelen vallási dicsekvés is, amit szintén a καυχάομαι szóval jelöl. Ez a fajta magatartás Pálnál elsősorban a zsidók sajátosságát jelenti, azt a viselkedésformát, amikor az ember saját kiváltságosságát kiváltságnak éli meg, és a saját vallási teljesítményével vagy jobb háttérrel dicsekszik (Kittel 1979: 648–649).

Pál velük kapcsolatban beszél a tanítványokkal való hamis dicsekedésről is: ha a zsidó származású tanító Krisztus keresztjét el akarja kerülni, és ezért a törvény cselekedeteinek aprólékos megtartására (például körülmetélkedés) vezeti el tanítványait. Ilyenkor a tanítvánnyal való dicsekvés alapja sem az, hogy ő testvér a Krisztus által, hanem az „én metéltem őt körül” személyes érdemszerző cselekedete (Gal 6,13f vö. Mt 23,15!). A judaizáló tanítók ezen kritikáját azonban nem nevezhetjük antiszemitizmusnak, hiszen ezeket ő zsidóként írja pogány és zsidó címzetteknek egy olyan korban, amikor az egyház és a zsinagóga még sok tekintetben átfedésben volt egymással (Ashton 1991: 151), ráadásul ezek az igék – *mutatis mutandis* – ugyanúgy alkalmazhatóak a későbbi keresztény igehirdetésben is, amikor keresztény hívők önmagukban való elbizakodottságát kell helyretenni.

Erről a fajta dicsekvésről Pál mindig kész kimutatni annak helytelen voltát: téves dolog a törvénnyel dicsekedni, hiszen maga a dicsekvő is állandóan megszegi azt (Róm 2,17–23), illetve hatalmas tévedés kapott javakkal, például jobb háttérrel vagy jobb képességű tanítóval (1Kor 4,7) dicsekedni, hiszen az nem az ember saját érdeme miatt, hanem Isten suverén döntése alapján kegyelemből adatott. Miután Pál kifejti dogmatikai alapállását, hogy az ember nem a törvény cselekvéséből, hanem hit által igazul meg, azonnal felteszi a kérdést, hogy „Hogyan lehetséges akkor a dicsekvés?” (Róm 3,27), amit rögtön meg is válaszol: sehogy, ez immár lehetetlen, és bizonyítékul Ábrahámot hozza fel, hogy még neki, a

zsidók és a hit atyjának sincs mivel dicsekednie Isten előtt. (Kittel 1979: 649).

Pál kifejti, hogy egyáltalán senki sem dicsekedhet semmivel Isten előtt (1Kor 1,29), hiszen Krisztusban, az ő keresztye által a zsidók és a pogányok minden nagysága semmivé lett téve (1Kor 1,18–28). Innentől kezdve a hívő ember tudja magáról, hogy csak Jézus Krisztussal dicsekedhet (Fil 3,3) (Kittel 1979: 649).

9. Vitatható, hogy pozitív vagy negatív

Nem mindig egyértelműen dönthető el egy páli dicsekvésről, hogy negatív vagy pozitív. Van, hogy szövegkritikai és szövegértelmezési kérdésként először az merül fel, hogy egyáltalán Pál dicsekszik-e a vadállatokkal való harcával (1Kor 15,31), vagy pedig a levelezőpartner gyülekezet – tévesen – egy olyan eseménnyel, amely meg sem történt (MacDonald 1980: 265–276). Máskor a szerzői intenciótól függ, hogy például van-e ironia/önironia abban, vagy nincs, amikor Pál a várfalon kosárban való leeresztésének történetét osztja meg (2Kor 11,32–33; Welborn 1999: 115–163).³ Véleményem szerint nagyon is életszerű menekülést ír le, amely belefér az „Isten humoraként” emlegetett teológiai kategóriába. Gyengeségével dicsekszik Isten dicsőségére – hiszen így tudott megmenekülni, és nem lett mártír rögtön a megtérése után.

Van, hogy Pál egy érvelésben retorikai elemként használja a καυχάομαι szót, és nehéz eldönteni, hogy az adott dicsekvés Isten munkájával való dicsekvés, vagy emberi dicsekvés. Különösen igaz ez azokra a locusokra, amikor Pál a judaizálók ellen a saját kiváltságát ecseteli a zsidók között (Fil 3,2–6),⁴ vagy ahol szolgálatát kényszerül igazolni a második korinthusi levélben (például 2Kor 10,8–12; 11,16. 30; stb.). Lehet egy dicsekvés egyszerűen esztelen és jogos (például 2Kor 11,16)?

Mind az objektív tényezőt (van-e valós dolog, amivel lehet dicsekedni), mind a szubjektív tényezőt (az ember szívének a motivációját) végső soron csak Isten látja egyedül teljes valóságában.

Felmerülhet az emberben, amikor egy keresztény vezető az általa vezetett gyülekezet vagy intézmény sikereinek hosszas felsorolása után odateszi a soli Deo gloriát, hogy vajon ez most csak kötelező formai elem volt, vagy pedig tényleg Isten dicsőségét keresi az illető? Természetesen, ha a hívő ember saját maga el akarja kerülni mások megítélésének gögjét, akkor be kell látnia, hogy mind az objektív tényezőt (van-e valós dolog, amivel lehet dicsekedni), mind a szubjektív tényezőt (az ember szívének a motivációját) végső soron csak Isten látja egyedül teljes valóságában. Viszont ez a felvetés azt is megmutatja, hogy Pál „vitatott” dicsekvéseinek megítélése is függhet attól a hermeneutikai alapállástól, amivel közelítünk hozzájuk. Ha Pálra mint a Szentírás ihle-

tett szerzőjére tekintünk, arrafelé hajlunk, hogy az ő összes lejegyzett dicsekvését spirituálisan helyénvalónak tartsuk (Kálvin 1992: 42), ha Pálra, mint Péterhez és a többi apostolhoz hasonlóan esendő emberre nézünk, megfordulhat a fejünkben az is, hogy az általa lejegyzett dicsekvések között is volt olyan, ami „egóból” és nem Krisztustól származott. (Brattson 2007, Dodd 1953: 67–128⁵) Egy köztes megoldás lehet a következő:

„A korinthusi testvériség olyan lelkiállapotban volt, hogy nem tudtak igazán különbséget tenni az evangélium hirdetőjének a nagysága, és az általa hirdetett evangélium nagysága között. Ők úgy gondolkodtak a hitfejlődésnek ezen a kezdeti szakaszán, hogy ha Pál apostol nagy, akkor az evangélium is nagy, amit hirdet. Hogyha kicsi Pál apostol, akkor meg kicsi az evangélium is. Ha mennek olyan tévtanítók, akik magukat nagyoknak hirdetik, akkor az általuk hirdetett evangéliumot az ő nagyságuk fogja majd alátámasztani és garantálni. (...) [Pál apostol] bizonyos szituációkban egyszerűen szembeszegülve a maga alapelvével, lelkiiségével (...) egyszer csak elkezdte magát emelni. Azt hiszem, hogy Pál apostol ezért az önemelésért az Úrtól még bocsánatot is kért.” (Almási 2014b: 196–197.)

10. Összefoglalás

Altizer megállapítása szerint „az öntudatot megjelenítő nyelvhasználat először Pál leveleiben jelenik meg a történelemben, mégpedig negatív módon, önmagát megtagadó nyelvet használ, mivel az »én« vagy az öntudat mint bűnös és elítélt tudat vagy lelkiismeret jelenik meg, teljesen testi (hústesti) énként, melyet teljes mértékben a bűn ural (Róma 7,14–20). Először jelenik meg a történelemben az akarat az éntudat központjában teljes tehetetlenségében ábrázolva, és pont az akaratnak ez a tehetetlensége az éntudat felébredő hangjának a helye, egy megkritizált és önkritikus hangnak, amely csak maga ellen szólva tud beszélni” (Altizer 1983: 359). Ebben a vívódásban jelenik meg végső soron Pálnál minden büszkeség és dicsekvés, ugyanakkor nemcsak az elítélt, hanem a Krisztusban megigazult *simul iustus et peccator* élethelyzetű ember szólal meg itt.

A páli korpuszban használt eredeti görög kifejezések: ὑψηλοφρονέω, ὑπεραίρομαι, ὑπερήφανος, ὑβριστής, ἀλαζων, φυσιοομαι, τυφοομαι, κενοδοξία etc. magukban foglalják a magasság képzetét, a túlzást, a felfújást vagy felfuvalkodást, a füst vagy köd, illetve üres dicsőség képzetét – tehát igen sokféle módon próbálnak kifejezni hasonló tartalmat.

Tovább árnyalja a képet, hogy bár Pál apostol a καύχησις, καύχημα (dicsekvés, büszkeség) szavakat sokszor pozitív értelemben használja, ugyanezen szavak az előfordulások nagyobb részében mégis inkább nem kívánatos tulajdonságra utalnak, helyenként pedig jelentésük megítélése nagyban függ az általunk viselt hermeneutikai szemüvegtől.

11. Applikáció?

Vannak témák, melyek egy életen keresztül végigkísérik az embert, úgy, hogy mindig más és más aspektusuk válik dominánssá. Immár 24 éve, hogy a fasori gimnáziumban egy kedves, s azóta eltávozott történelemtanárom igazán élővé varázsolta számunkra az ókori görögök világát, s ő beszélt

először a *hübrisz*ről is. Ez a hiba épp a kiváló hősokeket és vezetőket fenyegette, azokat, akik egyéb erényeikkel, fizikai erejükkel vagy intellektusukkal kimagaslottak kortársaik közül. Azt hitték, hogy mindenestől kontrollálhatják a maguk és mások sorsát, de ezzel az istenek ellen vétettek, akik az emberi mértéken túlhaladó embereket irigységük miatt sújtották le. De bármennyire is antropomorfnak voltak ábrázolva ezek az istenek, egy lényeges ponton különböztek az „egynapélő” embertől: örökkévalók voltak, s ezért minden bánatuk „ki nem oltódó nevetésben” oldódott fel.

A Bibliában nem a görög gondolkodásmódból fakadó érvelérendszer található akkor, amikor az önfelmagasztalás, góg kerülésére szólít fel, de nagyon hangsúlyos ez az óvás az Ószövetségtől kezdve: „Ne beszéljétek oly sokat, büszkén, gógösen, ne hagyja el szátokat kérkedő szó! Hiszen mindentudó Isten az Úr, és a tetteket ő méri le.” (1Sám 2,3).

*Az önfelmagasztalás bűne negatív
lenyomatot hagy a környezeten
is, ahogyan az alázat viszont
tudatosan emeli a körülötte
lévőket.*

Hosszú lenne felsorolni, hogy az azóta eltelt évtizedekben mely aspektusai érdekeltek leginkább a témának, szól ez a tehetséges és néha közeg nélküli ember tévedéseiről, a kimagasló egyén és közösség ambivalens viszonyáról, az egyházon belül a talentumokkal és karizmákkal megáldott testvérek kényszerű külső és magukra vállalt belső korlátairól, s arról is, hogy hatással vagyunk egymásra: az önfelmagasztalás bűne negatív lenyomatot hagy a környezeten is, ahogyan az alázat viszont tudatosan emeli a körülötte lévőket.

*Isten dicsőségét kell szem előtt
tartanunk, és nem szabad
„ellopnunk” magunknak.*

Legújabbán fél évvel a hatvani gyülekezetplántálás elkezdése után zuhant rám, hogy Isten dicsőségét kell szem előtt tartanunk, és nem szabad „ellopnunk” magunknak. Bár jól esne mindig arról beszámolnunk, hogy „dübörög a misszió”, ráadásul a mi munkánk nyomán, és újabb és újabb „várfa-lakat veszünk be”, mégis őszintén el kell ismernünk, hogy mi csak eszközök vagyunk Isten kezében, ráadásul fizikai korlátokkal rendelkező, törekeny „cserépedények”. Napról napra tudatosul bennünk, hogy nem kontrollálhatunk lelki-szellemi folyamatokat, az evangélium hallatán valaki megtér, mások viszont megkeményednek. Míg a látható világban emberek fáradoznak, a láthatatlanban Isten készíti elő a szíveket, és Jézus Krisztus esedezése is láthatatlan módon hat. Az ördög támadásait sem lennének képesek egyedül elhárítani, Isten védelme láthatatlanul vesz körül. Láthatatlan – ám annál valóságosabban tapasztalható – a testvérek közbenjáró imádsága, ahogyan láthatatlan a lelkiigondozás

is, mely nélkül elképzelhetetlen a gyülekezeti munka. Lát-hatatlan és kontrollálhatatlan a Szentlélek munkája is, hiszen a „szél fú, ahová akar”.

Mindezek végiggondolása önkéntelenül is alázatra készítet, és arra, hogy minden ős emberi kérkedéstől vagy dicsekvéstől megszabaduljunk, s csak Krisztus keresztyére hivatkozunk érdemben, Istennek hagyva az őt megillető dicsőséget.

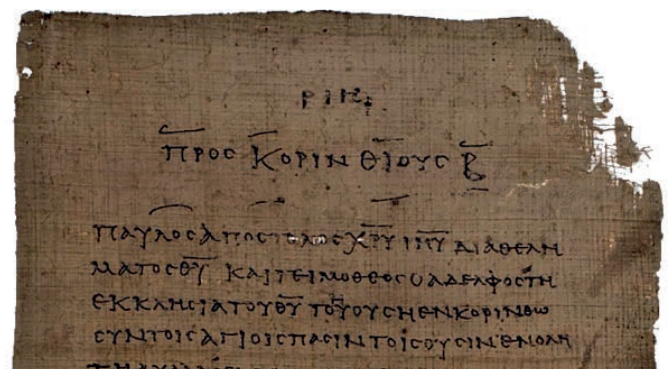
Jegyzetek

1. Hodge, idézi Martin 1950: 101
2. Haldane, idézi Boice 1991: 189.
3. ApCsel 9,24–25 és 2Kor 11,32–33. Az ókori világban – csakúgy, mint később a középkori várostromoknál – a dicsőséget mindig az jelentette, ha valaki elsőként ért fel egy várfalra, és tette lábát a meghódítandó területre. Pál apostol azonban egy nem éppen dicsőséges ellenpólust hoz, amikor damaszkuszi kosárban való leeresztéséről szól.
4. Több kutató szerint itt a dicsekvés egy rejtett *a fortiori* érvelés részeként jelenik meg. Ha a mindenkinél magasabb zsidó pedigrével rendelkező Pál számára nem volt lehetséges a törvényben bizakodás, akkor a filippibeli pogány származású követői számára még kevésbé lehetséges (Oakes 2001: 111–112. idézi: Jacobs 2006: 258–286).
5. Idézi: Stendahl 1963: 199–215.

Irodalomjegyzék

- ALMÁSI Tibor 2014a. *Pál apostol korinthusiakhoz írott első levele*, Budapest, szerzői kiadás.
- ALMÁSI Tibor 2014b. *Pál apostol korinthusiakhoz írott második levele*, Budapest, szerzői kiadás.
- ALTIZER, Thomas J. J. 1983: Paul and the Birth of Self-Consciousness. *Journal of the American Academy of Religion*, 51/3 (Sep., 1983), 359–370.
- ASHTON, John 1991. *Understanding the Fourth Gospel*, Oxford, Clarendon.
- BALLA Péter 2009. *Pál apostol levele a galáciabeliekhez*, Budapest, KIA.
- BOICE, James M. 1991. *Romans. Vol. I.*, Grand Rapids, MI, Bakerbook House.
- BOLYKI János 1994. *A Római levél válogatott részeinek magyarázata*, Budapest, Dunai Református Egyházkerület.
- BRATTSTON, David W. T. 2007. Paul and Pride: Origins and Origen. *Infuse*. (2007 Fall) <http://www.infusecgi.org/paul-pride-origins-and-orige/> (letöltés ideje: 2016. 02.29.)
- DEWEY, Arthur J. 1985. A Matter of Honor: A Social-Historical Analysis of 2 Corinthians 10. *The Harvard Theological Review*. 78/1–2. (Jan.–Apr. 1985) 209–217.
- DODD, Charles Harold 1953. The Mind of Paul. *New Testament Studies* (1953), 67–128.
- FOWL, Stephen E. 2005. *Philippians*, Grand Rapids, MI, Eerdmans.
- FRIBERG, Barbara – FRIBERG, Timothy – MILLER, Neva F. (eds.) 2000. *Analytical Lexicon of the Greek New Testament*, Grand Rapids, MI, Baker Books.

- GINGRICH, F. Wilbur – DANKER, Frederick W. 1992. *Shorter Lexicon of the Greek New Testament*, Chicago / London, The University of Chicago Press.
- JACOBS, Andrew S. 2006. A Jew's Jew: Paul and the Early Christian Problem of Jewish Origins. *The Journal of Religion*, 86/2 (April 2006), 258–286.
- KÁLVIN János 1992. *A Filippibeliekhez írt levél magyarázata*, Budapest, Kálvin
- KITTEL, Gerhard (ed.) 1979. *Theological Dictionary of The New Testament, Vol. III*. Grand Rapids, MI, Eerdmans.
- LIDDELL, Henry George – SCOTT, Robert (eds.) 1996. *Greek-English Lexicon with a Revised Supplement*, Oxford, Clarendon.
- LOUW, Johannes E. – NIDA, Eugene A. (eds.) 1989. *Greek-English Lexicon of the New Testament Based on Semantic Domains*, New York, NY, United Bible Societies.
- MACDONALD, Dennis R. 1980. A Conjectural Emendation of 1 Cor 15:31–32: Or the Case of the Misplaced Lion Fight *The Harvard Theological Review*, 73, No. 1/2, *Dedicated to the Centennial of the Society of Biblical Literature* (Jan. – Apr., 1980) 265–276.
- MARTIN, Jay Ira 1950. 1 Corinthians 13 Interpreted by Its Context. *Journal of Bible and Religion*, 18/2 (Apr., 1950) 101–105.
- OAKES, Peter. 2001. *Philippians: From People to Letter*. Society for the New Testament Monograph Series 110. Cambridge, Cambridge University Press, 111–112.
- PECSUK Ottó 2009. *Pál és a rómaiak. A római levél kortörténeti olvasata*, Budapest, Kálvin
- STENDAHL, Krister 1963. The Apostle Paul and the Introspective Conscience of the West. *The Harvard Theological Review*, 56/3 (Jul., 1963), 199–215
- TALBERT, Charles H. 2007. *Ephesians and Colossians*, Grand Rapids, MI, Baker Academic.
- THAYER, Joseph Henry. (trsl., ed.) 2000. *A Greek-English Lexicon of the New Testament Being Grimm's Wilke's Clavis Novi Testamenti*, International Bible Translators.
- VARGA Zsigmond J. 1998. *A galatákhöz írt levél*, Budapest, Kálvin
- WELBORN, Laurence L. 1999. The Runaway Paul. *The Harvard Theological Review*, 92/2 (Apr., 1999), 115–163.

A 2Kor kezdő sorai egy régi pergamenen

Dr. Somogyi Imre

Krisztus királysága

Bibliai és társadalmi tanulmány

Lapunk szeretne időről időre bemutatni egy-egy régebbi írást, tanulmányt neves baptista szerzők tollából. *Dr. Somogyi Imre* most közölt tanulmányának a kiadási évét sajnos nem tartalmazza maga a füzet. Ám a tartalom szempontjából ez mellékes, mert a témája ma is időtálló.

Lelkem ünneplő ruhába öltözik... Megyek audienciára. Elviszem magammal a hódolat aranyát, a tisztelet tömjénjét és a hála mirháját. A Felség lábai elé teszem ezt az egyszerű írást is mint hűségnyilatkozatot.

Elmélkedésemet a következő gondolatmenetben végzem:

- I. A király és a királyság
- II. Király-e Jézus?
- III. Jézus királyságának magyarázata
- IV. Jézus királyságának időtartama
- V. Jézus királyi jogai

- VI. Jézus örökös király
- VII. Jézus választott király
- VIII. Jézus valóságos király
- IX. Jézus a királyok királya
- X. Jézus az én királyom

I. A király és a királyság

A „király” szó más néven fejedelmet, uralkodót jelent. A Bibliában már Ábrahám patriarcha idejében olvasunk Sodoma királyáról, Sáleem királyáról és Gérár királyáról (1Móz 14,1–18; 20,2), ami arra enged következtetni, hogy az emberiség már a Sineár mezején történt széttagozódása és nyelvcsaládokra való oszlása után megalkotta a királyság intézményét s vele az úgynevezett monarchikus államformát. Ez a körülmény egyrészt az ember uralomvágyára s nem kevésbé szol-

gai hajlamára, másrészt a jogrend és az államélet természetes kialakulására mutat.

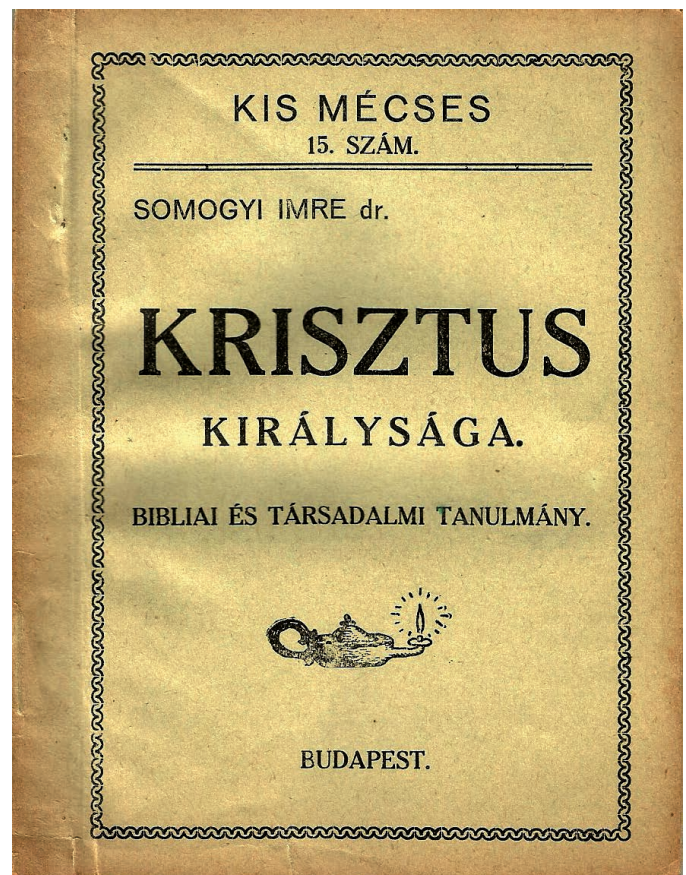
Amidőn Isten az izraelitákat mint választott nemzetet kivezeti Egyiptomból, még király nélküli nemzetet képeznek, akiknek Mózes és Áron általi vezetése teljesen azonos a patriarchák korabeli családias jellegű kormányzással, mely szerint Isten – Szent Szelleme által – szolgáin keresztül közvetlen befolyást gyakorol a népre. Ez az ideális kormányzási rendszer sokáig fennállott és tökéletesebb formát nyert azért, hogy Mózes – a központi irányítás mellett – megalkotta a csoportvezetői rendszert, ezredeseket, századosokat, ötveneseket és tizedeseket rendelvén ki bírának és vénekül a nép élére (2Móz 18,25–26).

Mikor az izraeliták Kánaán felé vándoroltak, útközben állandóan oly pogány néptörzsekkel találkoztak, kiknek nagyjából királyok voltak (4Móz 20,14; 21,1) s mikor bevonultak az ígért földjére, ott szintén oly népek által környezettek, kik királyi kormányzás és vezetés alatt állottak (Józs 5,1). Ezek a tapasztalatok nagyban hozzájárulhattak ahhoz, hogy a választott nép megismerje a királyság intézményét mely ismeret később a királyság megkívánására vezetett. Ennek a kívánságnak bölcsője pedig a *vallási elközyösödés* volt, amikor a nép – Sámuel próféta idejében – megunta és megutálta a csupán vallásos jellegű kormányzást és a szomszédos népek alkotmányának mintájára a királyság intézményének bevezetését kérte (1Sám 8,4–7). E sérelem ürügyül Sámuel elaggottságát és fiainak mint bírának kapzsiságát hozták fel.

Mózes már a teteles törvények megalkotásakor előre látta, hogy a népnek e kívánsága a jövőben meg fog születni, s éppen ezért törvényekben szabályozta a királyság intézményének esetleges bevezetését, előírván, hogy a választandó király olyan férfiú legyen, akit előbb Isten választ ki e méltóságra, továbbá aki istenfélő, aki a népet nem fogja visszavezetni Egyiptomba, aki mértékletes lesz úgy a vagyon- és kincsgyűjtésben, mint az udvartartásban (5Móz 17,14–20). Isten tehát nem volt ellene a királyságnak, de mellőzte ezt népének életéből sokáig azért, mert a királyi tiszttel járó uralkodói jogok a királyokra mint emberekre nagyobb kísértést gyakoroltak, s úgy vele, mint népével szemben a visszaélésekre tágabb teret jelentettek.

Izrael első királya Saul volt, akit Sámuel kent fel királlyá mint az Úr választottján (1Sám 9,17). A királyfelkenés rendszerint úgy történt, hogy a választott király fejére koronát helyeztek, kezébe törvénykönyvet adtak, öszvérre ültették, és miközben a nép énekelve a ruháját teregette elébe, a felkenési helyre kísérték, hol a papok és a próféták egy szaruból olajat öntöttek a fejére. A felkenés után megharsantak a kürtök, s a nép kiáltotta: „Éljen a király!” A legtöbb alkalommal a királynak kardot is átnyújtottak, és minden felkenés után áldozatot mutattak be az Úr előtt az újonnan felkent királyért.

Isten az első király felkenésével beleegyezését adta a királyság megalapozásához, beleegyezése azonban azt jelentette, hogy a nép kormányzásában csak formai változás állott be ezáltal, a lényeg ugyanaz maradt, ami volt, tudniillik Isten uralkodása. A királyságnak más irányban való fejlődése és a királyi hatalomnak öncélú gyakorlása nem nyugodt Isten akaratán és beleegyezésén, amely ténynek számos szomorú bizonyítékát szolgáltatja nemcsak a Biblia, hanem a világtörténelem is.

A „királyság” szó egyébként a görög eredeti szerint a „király” szóból származik és a Károlyi-féle fordítású magyar szövegű Bibliában gyakran helyettesítették az „ország” szóval. A királyság szó hívebben tükrözteti vissza a Biblia eredeti szavának értelmét és például a Miatyánkban lévő ezen mondatot is, hogy: „Jöjjön el a te országod” – helyesebben így használhatjuk: „Jöjjön el a te királyságod!”

II. Király-e Jézus?

Határozott igennel felelünk. Zakariás próféta a Seregeknek Urát királynak nevezi, s Jézus pedig a Seregek Urával, mint Atyával egy (Zak 14,16; Jn 10,30). Ebből a viszonyból kifolyólag Jézus az Atya királyi székében ül (Jel 3,21). Földre születésekor a keleti bölcsek mint a zsidóknak újszülött királyát keresik, akinek csillagát látták az égen (Mt 2,2). Erre az újszülött királyra, az Úr felkentjére célt az a zsoldos jövendölése is (Zsolt 2,2). Az ótestamentumi jövendölésekben a „felkent” (héberül Messiás vagy Másziach) mindig az eljövendő, Dávid király családjából származó zsidó királyt jelenti. Az apostolok későbbi bizonyágtétele is úgy szólt, hogy Jézust az Isten maga kente fel (ApCsel 10,38).

Amikor Jézus az utolsó ítéletről tanított, világosan rámutatott arra, hogy az ítéletkor ő fog ülni, mint király, a dicsőség királyi székében (Mt 25,31,34). Amikor pedig a golgotai út előtt Jézus Pilátus előtt állt, és Pilátus ismételtelen feltette a kérdést: „Király vagy-e hát?”, Jézus így felelt: „Te mondd, hogy én király vagyok” (Jn 18,37). Ezek szerint Jézus saját magát is királynak proklamálta.

Jézus a mennynek és a földnek királya. „Teljes hatalom adatott nékem mennyen és a földön” – mondja ő (Mt 28,18).

Jézus *a zsidóknak királya*. Heródes már a gyermek Jézusban vetélytársát látja, nem sejtve Jézus királyságának igazi értelmét. Jézus Pilátus előtt nyíltan is megerősíti, hogy ő a zsidóknak királya (Mt 27,11). Pilátus ennek a nyilatkozatnak alapján írja Jézus fejtáblájára római, görög és zsidó nyelven: „Názáreti Jézus, a zsidók királya” (Jn 19,19).

Jézus *a pogányoknak királya*. A zsidók elsősorban jöttek ugyan tekintetbe a megváltás ténye szempontjából (Róm 1,16), de nem kizárólagos joggal, mert a Jézus királyban megjelent üdvözítő kegyelem és a Jézus király által elvégzett áldozat minden népre és nemzetségre elhatott. Már a próféta is úgy látta, hogy Isai gyökeréhez a pogányok is összegyűlnek (Ézs 11,10), sőt hogy a pogányok is benne bíznak (Mt 12,21).

Jézus *a szenteknek királya*. Ő maga is szent (Ézs 55,5) és királya az Isten szentjeinek, kik meghaltak már és a megdicsőülésre várnak (Jel 15,3), de királya az élőknek is, kik e földön szent életben járnak. „Ti választott nemzetség, királyi papság, szent nép vagytok,” – mondja az apostol (1Pt 2,9).

Jézus *az igazságnak királya* „A te országod palcája igazságnak palcája” – énekel róla a próféta (Zsolt 45,7). „Én azért születtem és azért jöttem e világra, hogy bizonyosságot tegyek az igazságról – mondotta ő maga, királyi küldetését megvilágítva (Jn 18,37b).

Jézus *a békességnek királya*. Az ige szerint az Ábrahám-korabeli Sáleem királya mint a békesség királya Jézus király előképe volt (Zsid 7,1–3). Ézsaiás próféta is békekirálynak látta őt, örök békeországgal a jövő méhében (Ézs 11,1–10). Földre születésekor az angyalok a béke énekét énekelték (Lk 2,14), és halála előtt békességet hagyott népének testamentum gyanánt (Jn 14,27).

Az ő trónja felette állott és felette áll minden trónnak.

III. Jézus királyságának magyarázata

Jézus királyságát egy ideig még az apostolok is félreértették. Nacionalista érzelmektől vezettetve maguknak földi méltóságokat álmodtak, és azt vélték, hogy Jézus itt a földön fogja helyreállítani a zsidó királyság elhomályosult régi dicsőségét. Erre a felfogásra vallanak személyi aspirációik és torzsalkodásaik, valamint a mennybemenetel előtti tudakozódásuk (Mt 20,21; Lk 22,24; ApCsel 1,6). Jézus királyságának legszebb magyarázatát maga Jézus adja ezekben a szavakban: „Az én országom (helyesebben: királyságom) nem e világból való.” (Jn 18,36a) Jézus nem földi trónt bírt, mert ezáltal uralkodása is a föld egy elhatárolt részére szorítkozott volna. Az ő trónja felette állott és felette áll minden trónnak. Jézus az egész földnek királya (Zak 14,9). Jézus királyi hivatása nem az volt, hogy a testi Izraelt állítsa helyre, hanem hogy helyreállítsa és megalapozza a lelki Izraelt. Isten – az emberiség megmentése céljából – nem kísérletezett tovább a zsidó néppel, a kegyelem a törvényt hiábavalóvá tette, és Jézus királysága úgy a zsidók, mint a pogányok, tehát az egész föld népe számára Isten uralkodását jelentette. Isten országában pedig nincsen görög és zsidó, pogány és szkítiai, szolga és szabad, hanem minden és mindenkiben a Krisztus. (Kol 3,11).

Dániel próféta Jézus királyságáról jövődőlve, meglepő történelmi hűséggel ecseteli a halálával és feltámadásával

kapcsolatos eseményeket, s Jézust messiásfejedelemnek hirdeti, aki nemcsak király, de megváltó is a benne hívők számára. Évszázadok múlva Péter apostol a jeruzsálemi tanács előtt hasonlóképpen nyilatkozik, mondván, hogy Isten Jézust Fejedelemmé és Megtartóvá tette (ApCsel 3,31).

Jézus királysága egy magasabb rendű királyság, mely nem elhatárolt nemzeti, hanem határtalan lelki restaurációt volt hivatva véghez vinni. Mindezekből kitűnik, hogy Jézus királysága nem közönséges királyság. Jézus királyságának ha vannak is határai, azok nem politikai és földrajzi, hanem szellemi határok, melyek úgy a földet, mint a mennyet magukba foglalják.

Mily világos tehát előttünk, hogy Jézus miért nem jelent meg királyi külsőségek között e földön, és miért nem foglalt helyet egy földi trónon. Ha ezt teszi, akkor királyságának egyetemes, nemzetközi jellegét nem őrizhette volna meg és akkor nem lett volna szükséges hinni az ő királyságát, ha mindenki láthatta volna azt. Márpedig a kegyelem bírásának a hit az előfeltétele. Meg van írva, hogy „úgy szerette Isten e világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta, hogy aki hisz őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen” (Jn 3,16).

IV. Jézus királyságának időtartama

A zsoltáros szent lelkesedéssel zengi az igét: „Él az Úr, mint király, mindörökké!” (Zsolt 29,10). Jézus királyságának kezdete és vége nincsen, mert mielőtt valaki vagy valami lett volna, ő már volt. Ő az Alfa és az Omega, – kezdet és vég önmagában (Kol 1,16–17; Jel 1,11).

Jézus öröktől fogva és örökké király. Amikor Izraelben más király volt, akkor is ő uralkodott, mert az egész nép királyával együtt az ő hatalmában volt. Királysága nem fog megszűnni soha, mert bár ez a föld egykor elmúlik és a rajta élők megítéltetnek, Jézus uralkodni fog a kegyelemben megváltottakkal és választottakkal örökké.

Jézus királyságának egy különös aktivitásáról kell megemlékeznem e helyen, az ezeréves országlásról. Lesz egy korszak – és ennek a korszaknak időrendi titkába behatolni igen nehéz –, amikor Jézus a vértanúkat és a kiválóan hű lelkeket az „első feltámadás” kitüntetésében fogja részesíteni és ugyanakkor az e földön még élő, ugyancsak kiválóan hű lelkeket el fogja magához ragadni. Mindezeket eleve megítélvén az örök életre, megosztja velük az uralkodást ezer esztendeig. Sokféle számítást eszközöltek már erre nézve az emberek, de nem kötve le magamat semmiféle számításhoz, különböző szentírási helyeket egybevetve azt vélem, hogy az úgynevezett ezerszázados uralkodás Jézus király megígért megjelenésével (az eszkatológia „parúziájá”-val) kezdődik és még az utolsó ítélet előtt megy végbe.

Összehasonlító tanulmányt végezve Jézusnak minden idevonatkozó tanítása és példázata, valamint az apostolok magyarázata és az öskeresztények várakozó álláspontja felett alig tudok más következtetésre jutni. Megállapításomat főként három fontos bibliai helyről merítem.

1. Először említtem Jézus beszédét, aki midőn visszajöveteléről tanít, nem általános feltámadásról, hanem kifejezetten csak választottainak egybegyűjtéséről beszél (Mt 24,31; Lk 21,28).
2. Másodszor említtem Pál apostol tanítását, aki a feltámadásról írva érthetően mondja, hogy: „Első zsenge a Krisz-

tus (tudniillik a feltámadásban), azután akik Krisztuséi, az ő eljövetelekor (1Kor 15,23).

3. Harmadszor említtem János apostol látomását, ki az ezeréves uralkodással kapcsolatban világosan kifejti, hogy az említettek kivül egyelőre más halottak nem elevenednek meg (Jel 20,5).

Az isteni üdvterv végtelen dimenziójában nincsen szerepe az emberi számításnak.

Hogy Jézus visszajövele és az utolsó ítélet között hosszúnak tűnik fel az ezer esztendő? Ezt nem lehet mondani, egy hívőnek legkevésbé, mert annak tudnia kell, hogy az Úrnál ezer esztendő annyi, mint egy nap (Zsolt 90,4; 2Pt 3,8). Az isteni üdvterv végtelen dimenziójában nincsen szerepe az emberi számításnak. „Nem a ti dolgotok tudni az időket és alkalmakat, melyeket az Atya a maga hatalmába helyezett” – mondotta Jézus (ApCsel 1,7).

Kötött témájú elmélkedésem keretében nem lehet kiterjeszkednem bővebben az ezeréves országolás körülményeire. Óvatos megállapításaimat csak a szükséges gondolatokkal toldom meg. Jézus visszajövelekor tehát a földnek még nem lesz vége teljesen, csak hatalmas jelenségek és elváltozások lesznek a természeti világban, melyek megreszkettettek minden népet (Mt 24,30; Lk 21,26). A sátán, a világ fejedelme megköttötztetvén immár nem ellensúlyozhatja Jézus uralkodását. Az ezer esztendő Istennek nagy kegyelmi ténye lesz, egyrészt boldog és örvendező választottaival szemben, másrészt a világgal szemben, mert ez idő alatt sokan megtérhetnek a bűnösök közül. Persze ez nem azt jelenti, hogy mindenki meg fog térni. Az ezer évnek eltelté után a sátán ismét eloldoztatik, és irtózatos utolsó erőfeszítéseket tesz az emberiség megrontására, úgy, hogy a szentek száma igen csekélyre zsugorodik össze. Majd hirtelen eljön Jézus király s vele a régi földnek és égnek vége, elkövetkezik a második feltámadás s Isten minden ellenséget Jézus lábai alá vetve Jézus megítéli a világot, illetve megítél minden lelket (Mt 25,32; 1Kor 15,24–25; 2Pt 3,10; Jel 20,7–18). Az utolsó ítélet után a halál is eltöröltetik, majd megkezdődik a király örök birodalmába való bevonulás. Lesz új ég, új föld (1Kor 15,26; 2Pt 1,11; 3,13; Jel 21,1).

Amikor a Miatyánkban azt imádkozzuk, hogy „Jöjjön el a te országod (királyságod)”, tulajdonképpen azt kérjük Istentől, hogy hosszabbítsa meg kegyelmi időszakát, s ennek kapcsán terjessze ki uralkodását az emberek lelki életében már itt, ebben a világban, hogy egykor részünk lehessen benne a másik világon is. És jön, jön, jön az Isten országa szakadatlanul és folytonosan, minden megtért lélekkel szélesedik a határa, végül, az idők teljességében, feltűnik az ország dicsősége és a Királyt meglátjuk színről színre (Fil 3,20–21)!

V. Jézus királyi jogai

A királysággal rendkívüli előjogok és uralkodói szabadságjogok járnak. Érdekes, hogy Sámuel próféta akkor, amikor a nép királyt kívánt, különös nyomatékkal hangsúlyozta előtűnik, hogy a királynak nagy és korlátlan hatalma lesz felettük s jól gondolják meg a dolgot, mert később hiába fognak pa-

naszt emelni az Úr előtt. A népnek tehát tudatában kellett lenniök annak, hogy mit csinálnak, mikor a királyság mellett döntenek (1Sám 10–18).

Földi királyok szuverén hatalmához viszonyítva Jézusnak mint királynak megvannak a következő főbb uralkodói jogai:

1. *Törvényhozói joga.* Ószövetségileg már ott volt az Atyával a törvény megalkotásakor. Ezek a törvényeken később korrigálásokat eszközölhetett, amely jog másnak senkinek nem adatott meg (Mt 5,21–48). Újszövetségileg megalkotta a szeretet törvényét (Jn 13,34). Vétőjogon ellene mond minden olyan törvénynek és rendelkezésnek, s megsemmisíti azokat, melyek emberi alkotások, és nem egyeznek meg az ő akaratával (Mt 5,19; 15,1–20).
2. *Bírói tiszte.* Az óhéber apokaliptika is megállapította a Messiás osztályrészét Jehova bíraskodásában. Ezt a bírói szerepet az evangéliumok és az apostoli levelek a legmagasabb fokra emelik. Jézus végső fokon ítélni fog mindent és mindenkit, ítélete ellen fellebbezésnek helye nincs (2Kor 5,10). Felülvizsgál minden más ítéletet, és előfordulhat, hogy akiket emberek elítéltek, azokat ő fel fogja menteni és akiket az emberek felmentettek, azokat el fogja ítélni. Mivel a bűn által mindnyájan ítélet alá rekesztettünk, felmentést csak úgy kaphatunk, ha Jézus élni fog kegyelmezési jogával (Róm 3,23–24).
3. *Végrehajtói hatalma.* A királyoknak módjukban áll rendeleteiket végrehajtani, ha kell, a hatalom eszközeivel. Ez a végrehajtó hatalma Jézusnak is megvan, aki sokkal inkább, mint a földi királyok, rendelkezéseinek érvényt tud szerezni. Jézus királyságának emberfelettsége éppen abban tűnik ki leginkább, hogy hatalma korlátlan. Ő lesz az is, aki az utolsó ítéletkor, ítéletének végrehajtásaképpen, az embereket jobb- és bal keze felől fogja állítani (Mt 25,33).

VI. Jézus örökös király

Mikeás próféta a Betlehemben születendő Jézusról jövendölve fennen hirdeti, hogy a születendő királynak uralkodói származása eleitől fogva, örök időktől fogva van (Mik 5,2; Kol 1,15).

*Amint az Atya osztozik Jézussal,
mint Fiúval a királyságon,
éppúgy osztozik azon Jézus is
fogadott testvéreivel.*

Jézus származása elsősorban mindig szellemileg határozandó meg, mindazonáltal tekintetbe veendő testi származása is. Szellemi értelemben Atyjától nyerte – tehát mint királytól, közvetlenül örökölte – a királyi hatalmat (Zsolt 47,8; Mt 28,18). Testi származására nézve is – Márián, illetve Józsefen keresztül – királyi sarj, mert király fia, „Dávid Fia” (Zsolt 72,1; Mt 1,2; 20,30; 21,9; 22,2; ApCsel 13,22–23).

Ebben a tekintetben egy nagy ígéret közöltetik mindazokkal, akik Jézuséi. Tudniillik, a Jézusban való hit által mindnyájan Isten fiaivá leszünk. Akik pedig Istennek fiai, azok természetesen Jézusnak örökösstársai. „Ha vele együtt

szenedünk, vele együtt meg is dicsőülünk.” (Róm 8,14–17). Amint az Atya osztozik Jézussal, mint Fiúval a királyságon, épp úgy osztozik azon Jézus is, fogadott testvéreivel (Lk 22,29–30; Jel 3,21).

VII. Jézus választott király

Noha Jézus öröktől fogva való és korlátlan hatalmú király, uralmát mégsem erőszakolja senkire. Amint a zsidók első királyát választás útján ültették trónra, éppúgy az ő királyságát is választástól teszi függővé minden egyén életére nézve. Azáltal, hogy Jézus ezt a szabadságot, illetve választói jogot adja minden embernek, egyáltalában nem csorbítja meg a világ feletti abszolút hatalmát. Sőt éppen ez a tény igazolja azt, hogy ő nem kényszeredett rabszolgákkal, hanem öntudatos polgárokkal akarja benépesíteni országát (Lk 8,7; 2Tim 1,12).

Jézusnak királlyá való választása – az evangéliom választójogi törvénye szerint – nyílt szavazással vagyis a hitnek nyílt megvállalásával kell hogy történjék. Aki megvallja őt az emberek előtt, azt ő is megvallja az Isten angyalai előtt. Aki pedig megtagadja őt az emberek előtt, azt ő is megtagadja az Isten angyalai előtt (Lk 12,8–9). Nyíljon meg hát hallgató ajkunk, és mondjuk meg nyíltan e világnak, hogy Jézus a mi hitünknek fejedelme és elvégezője (Zsid 12,2)! Nyíljon meg bezárt szívünk kapuja is és hadd vonuljon be azon a dicsőségnek Királya (Zsolt 24,7)!

A királyválasztásnál a szabad akaratunk a szabad királyválasztó jogunk.

A királyválasztásnál a szabad akaratunk a szabad királyválasztó jogunk. Élhetünk vele úgy, amint akarunk. A döntés joga a kezünkben van, de a felelősség is egyedül minket terhel. Mindenki magának választ királyt; más helyett vagy más számára senki nem választhat – legfeljebb csak ajánlhat. Ennél a választásnál a többségi elv nem dominál; ha a többség Jézust koronázza is királlyá, de én nem választom őt királyomul, akkor nekem Jézus nem királyom, és királysága reám nézve lelki hasznot nem jelent, mivel a mások hite az én sorsomon nem segít. Nem maradhatok semleges sem, tehát „üres lappal” sem szavazhatok, mert az evangélium szavazásnak minősíti semlegességemet is. „Aki velem nincs, az ellenem van” (Lk 11,23).

Hangzatos jelszavak kíséretében sokat hallunk manapság Jézus társadalmi királyságáról. Felvonulásokkal, plakátzásokkal és egyéb ceremóniális látványosságokkal akarják Jézus királyságát dokumentálni. Jézus társadalmi, azaz tömegkirályságáról beszélni azonban mindaddig meddő és hiábavaló dolog, míg a társadalom, vagyis a tömeg feltétel nélkül alá nem veti magát Jézus uralkodásának. Jézus társadalmi királysága mindaddig csak frázis, amíg a társadalom tagjai egyénenként királlyá nem választják őt életükben.

Noha Jézus választott király, mindazáltal királysága – miként arra már más fejezetben is rámutattam – nem időhöz kötött, megválasztását tehát az idő nem érvényteleníti és nem szakítja meg. Hasonlóképpen a földi úgynevezett „örökös királyok”, más szóval trónt örökölt királyok sorsától is eltérően, Jézus király nem detronizálható, trónjától meg

nem fosztható, mert a trónja a mennyben van. Azt bárki megteheti, hogy Jézust mint választott királyát megtagadja (Lk 22,57), vagy lelki életéből száműzi (2Tim 4,10a), de Jézus azért király marad, és trónja megingathatatlanul áll továbbra is. Szó lehet még az engedelmisség megtagadásáról is (Jn 6,66), de Jézus királyságát ez sem befolyásolja. Magunk ellen vétkezünk mindig, valahányszor Jézus ellen vétkezünk.

*Azt bárki megteheti,
hogy Jézust
mint választott királyát
megtagadja,
vagy lelki életéből száműzi,
de Jézus azért király marad,
és trónja megingathatatlanul
áll továbbra is.*

Egy fontos körülményt még különösen tegyünk mérlegelés tárgyává. Azt, hogy a Jézussal való uralkodásra választottak száma csak azokból fog kitelni, illetve csak azokkal fog betelni, akik a Jézusnak királlyá való választása által maguknak erre a kiváltságra előjogot szereztek.

VIII. Jézus ténylegesen uralkodó király

Bár Jézus királysága az Isten uralkodásának szimbóluma, mindazáltal Jézus királysága nem eszményi, hanem valószínű királyság, amiből az következik, hogy Jézus tényleges király. Jézus ténylegesen országol, és uralkodása kiterjed a világegyetemre és az anyaszentegyházra egyaránt (Kol 1,17–18). Jézus az ő országában vezéri befolyást tart fenn magának (Ézs 55,4) nemcsak *passive* az evangélium által, hanem *active* a Szent Szellem által. Rendeleteinek megtartása büntetés terhe mellett kötelező, bár a büntetés felfüggesztését igen sok esetben gyakorolja a bűnös megtérhetésének céljából (Lk 9,56; Jn 12,48; 2Pt 3,9). Más uralkodói befolyást teljesen kizár; nem szolgálhatunk neki és a világ fejedelmének egyszerre. Jézus a Fő (Kol 1,18). A teher és az iga azonban, mely az ő országának polgárait nehezede, gyönyörűsége és könnyű (Mt 11,30).

*Ha királynak választottuk őt,
akkor parancsa legyen szent
számunkra.*

Ha királynak választottuk őt, akkor parancsa legyen szent számunkra. Hiszen egykor ott fogunk előtte állani, hogy polgárságunkról számot adjunk, és hogy cselekedeteink szerint általa megjutalmaztassunk (Mt 22,11).

És ha nem választottuk őt királlyul, vajon mit csinálunk vele? Mert ő van és valamit tenni kell vele, valamilyen álláspontot el kell foglalnunk vele szemben. Vajon milyen méltóságra helyezük őt? Kisebbre, mint a királyság? Akkor – felmerül a kérdés – mit használnékünk, mi szükségünk van

reá? Ha egy sorba állítjuk őt a prófétákkal, a reformátorokkal vagy egyéb bölcs férfiakkal – akkor miért hordjuk a „keresztény” szóban a nevét, miért használjuk jelvényül a keresztjét, miért járunk a templomba, hol az ő nevében imádkozunk, és miért hiszünk az örök életben?

Némely országban megfosztották a királyt számos uralkodói jog gyakorlásától, és ezekben az országokban a király csak díszállást tölt be az ország élén. Valahogy így akarnak bánni egyes személyek, társadalmak, sőt vallási közösségek is Jézussal. Elismerik ugyan királynak – persze Jézus így nem annyira választott, mint csak örökös király, – de kikapcsolják őt életükből, s úgy egyéni, mint társadalmi életükből hiányzik a vele való szorosabb viszony. Királynak vallják Jézust, de csak olyan királynak, akit illő dolog ugyan ünnepelni, éljenezni, de akit nem célirányos megszólaltatni és parancsoltatni.

Mi pedig, akik Jézust önként, hitbeli meggyőződésünkből királyunkká választottuk, azt valljuk, hogy Jézus nem tabernákulumba zárható díszkirály, nem ünnepi viaszfigura, – hanem ténylegesen uralkodó király, életünknek forrása, tartalma és célja. Azt valljuk, hogy Jézus nem valami fiktív személy, aki volt, de nincs, legfeljebb majd csak újra lesz, hanem élő istenség, mindig és mindenütt jelenvaló isteni személy.

IX. Jézus a királyok királya

Erre vonatkozólag egy határozott kijelentést olvasunk a Jelenések könyve 19. részének 16. versében: „Az ő neve: Királyok Királya”. János látomásában úgy jelenik meg, mint akinek fején sok korona van, ami széleskörű uralkodást és sokszoros hatalmat jelképez (Jel 19,12). Pál apostol így határozza meg Jézus Királyságát: „Ezért fel is magasztalta őt Isten mindenek fölé, és azt a nevet adományozta neki, amely minden névnél nagyobb, hogy Jézus nevére minden térd meghajoljon, menyeyeieké, földieké és föld alattiaké” (Fil 2,9–10).

Jézus azonban nemcsak általános értelemben, de személyi vonatkozásban is a királyok Királya. A Biblia szerint Jézus kifejezetten a föld királyainak fejedelme (Jel 1,5), és egykor minden király leteszi dicsőségét és tisztességét Jézus királyi széke előtt (Jel 21,24). Egykor a királyoknak is számot kell adniuk a Királyok Királyának; íme a fokozatos felelősség törvénycikke a jézusi Corpus Jurisban: kormányozni és kormányoztatni, ítélni és megítéltetni (1Sám 12,25). Mennyire fontos és nemcsak általános, de egyéni érdek tehát Jézus tanításainak szigorú figyelembevétel a népek és nemzetek vezetői részéről is. Amint Isten akarata volt egykor, hogy a próféták és apostolok bizonyosságot tegyenek a királyok és császárok előtt (2Sám 12,1; ApCsel 27,24), éppúgy napjainkban is Isten akaratából van az, hogy sok nemzet parlamentjében ott vannak Jézus tanítványai, az isteni igazságok szószólói a nemzet, valamint vezetőinek lelkiismerete gyanánt. Hisszük, hogy Istennek ezen a téren még Magyarországon is céljai vannak, mert Jézus király a magyar nemzetért is nagy áldozatokat hozott.

X. Jézus az én királyom

Mit használna az ő királysága nekem, ha csak önmagáért volna király, és értem nem, vagy ha csak a mások királya vol-

na, és nem az enyém!? Jézus az én királyom: ezt hinnem kell. Ezt tudnom kell, ebben bizonyosnak kell lennem.

Az elragadtatás óráiban hitszemeimmel örömmel nézem őt a mennyei trónon, az Atyának jobbán. De úgy érzem, hogy legtöbbit mégis a keresztben kell szemlélnem és csodálnom őt (Lk 23,33), mert hiszen ott választottam meg lelkem királyává. Akkor hajolt meg előtte büszke térdem, mikor ott láttam őt világ csúfjaként Jeruzsálemben, a római konzulátuson és a népgyűlésen: gúnykirályként tövissel megkoronázva, nádjogarral feldíszítve, bíborpaláttal beborítva (Mk 15,17–19). Akkor szakadt fel keblemből a kiáltás, mikor halvány arcára esett tekintetem, és láttam azon végigcsurogni drága véré: Én Jézusom! Akkor borultam le sírva a földnek porába, mikor megláttam őt a fájdalom útján, amint roskadozva hordozta a nehéz keresztfát (Jn 19,17); tekintetem találkozott az ő tekintetével; könnytől csillogó tiszta, szent szemének ragyogó tükrében ott láttam nyomorult bűnös magamat; szerettem volna elsüllyedni szegyenemben és meghalni bánatomban, de az ő szemei az isteni szeretet és megbocsátás gyémántsugarait lövellték felém, s én meg voltam győzve, meg voltam mentve abban az órában!

*Mint a katona, ki sebtől vérző
vezérét látja maga előtt,
újult erővel veti magát
a küzdelemben:
úgy pattantam fel én is
egy régi élet
bűnös aléltságából.*

Mint a katona, ki sebtől vérző vezérét látja maga előtt, újult erővel veti magát a küzdelemben: úgy pattantam fel én is egy régi élet bűnös aléltságából, s keltem ki a közömbösség sírjából, s állottam oda a nagy Király hadseregébe hadakozni, a bűn és a világ fejedelme ellen. Ha ő királyom, akkor én az ő vitéze vagyok, és úgy akarok harcolni, mint a Jézus Krisztus jó vitéze (2Tim 2,3). Hallom az apostol tanácsát: „Istenhez méltóan viseljétek magatokat, aki az ő országába és dicsőségébe hív titeket” (1Thessz 2,12). Előre, előre hát, mindig csak előre, amerre ő megy, amerre ő vezet, a harcba, a szenvedésbe, a megaláztatásba, a béke, a boldogság, a megdicsőülés felé!

A Szolgatárs honlapja:
www.szolgotars.hu

Dr. Almási Mihály – Nemeshegyi-Horvát Anna

Warga Oszkár emlékezete

Dr. Almási Mihály

BEVEZETÉS WARGA OSZKÁR AZ ÚJTESTAMENTUMI GÖRÖG SZÖVEG TÖRTÉNETE CÍMŰ MŰVÉHEZ

Kuriózumnak számít egy 100 éves teológiai kiadvány, amelynek címe: „Az újtestamentumi görög szöveg története”. Ha Magyarországon adják ki, akkor is, de ezt az Amerikai Egyesült Államokban publikálták, nevezetesen Cleveland Ohio-ban, szerzője pedig *dr. Warga Oszkár* teológiai tanár, ahol pedig használták, az az Amerikai Magyar Baptista Szeminárium. A stenciles sokszorosítást a szeminárium akkori hallgatója, *Vér Ferenc* végezte, aki a későbbiekben a magyar szövetség egyik kiemelkedő vezetője lett.

Pár szót a szemináriumról. Az Amerikai Magyar Baptista Szövetség 1909-es clevelandi országos konvencióján vetődött föl a teológiai oktatás megszervezésének gondolata. *Balogh Ferenc* és *Zboray László* lelkipásztort bízták meg a szervezés előkészítésével, szövetségi szinten azonban 1911-ig nem történt semmi. A „tehetetlenséget” megunva *Zboray László*, a kétségkívül legtehetségesebb akkori lelkipásztor végül is maga alapított magyar szemináriumot 1911-ben Scranton Pennsylvaniában. Az 1911. június 16–18-ig Philadelphiában (PA) rendezett konvención örvendetes meglepetésnek számított az iskolaalapítás bejelentése. 1912-ben *Zboray* átadta az iskolát a szövetség gondozásába, de továbbra is ő maradt az egyik vezető.

1915 szeptemberétől áthelyezték a képzést Clevelandba. Ekkor már *Orosz István* volt a dékán, *Zboray László* ugyanis 1915. június 13-án tragikus körülmények között elhunyt életének 49. évében. (Egy evangelizáción az emelvényről egy nyitott aknába zuhant...) Kilenc év alatt kilenc magyar baptista templomot épített Amerikában!

A clevelandi képzés a szemináriummal együtt 1920 tavaszáig működött. Ekkor 16 hallgató volt.

Csak megjegyzem, hogy 1981-ben *dr. Haraszti Sándor* kezdeményezésére *dr. Almási Tibor* már kezdett tanítani teológiát Clevelandben, és megkezdte az új szeminárium megszervezését is, ami végül 1982-ben *dr. Almási Mihály* vezetésével nyert befejezést (American Hungarian School of Theology, Southern Baptist Seminary, dean: Rev. Mihály Almási, ThD, 8758, Olde Eight Road, Northfield Center, Ohio 44067).

Ez az intézmény 1986-ig, hazatérésemig működött 30 hallgatóval. A tanári kar tagjai voltak: *Dr. Haraszti Sándor*, *Dr. Almási Mihály*, *dr. Oscar Romo*, *dr. Herjeczki Géza*, *Krizmanic (Gerő) Dóra*, *dr. Héthalmi Páth Károly* és *Herjeczki András*. A szeminárium munkájáról részletesen beszámolt időről időre *A Kürt*, valamint *Kegyelem minden* című könyvemben hosszú oldalakon, fényképekkel én is – természetesen a korábbi képzésekről éppúgy.

Dr. Warga Oszkár teológiai tanulmányait a rochesteri (NY) német baptista teológián kezdte, itt diplomázott először. Lelkipásztorrá avatása után a magyar baptista iskolabizottság kérte föl tanítani a scrantoni szemináriumban, igen alacsony illetménnyel. Német nemzetiségű volt, és törve beszélt magyarul, azonban a felkérés hatására rövid időn belül tökéletesen megtanulta a nyelvet. Az egyik legfelkészültebb tanár volt egészen addig, amíg meg nem szüntették a kizárólag magyar szemináriumot. Ezután is nagy szorgalommal dolgozott a misszióban, orvosi diplomát is szerzett. *Az Amerikai Magyar Baptisták Történelme* című könyv (Cleveland, OH, 1959) úgy beszél róla, mint aki akkor még élt...

1986-ban tértem haza Magyarországra a feleségemmel a clevelandi és louisville-i szolgálatból. Kidobott könyvek között találtam *Warga Oszkár* remek írását – más értékes korabeli magyar művek társaságában. Örülök, hogy most szakszerű ismertetést írt róla *Nemeshegyi-Horvát Anna* tanársegéd, a *Károli Gáspár Református Egyetem* doktorandusza.

Nemeshegyi-Horvát Anna

EGY TUDOMÁNYTÖRTÉNETI ÉRDEKESÉG: WARGA OSZKÁR ÚJSZÖVETSÉGI SZÖVEGTÖRTÉNETE

Könyvismertetést írni általában a legfrissebben megjelenő könyvekről szokás. Vagy külföldi könyvek esetén akkor, amikor egy-két év késéssel eljut hozzánk is az adott könyv, és valami miatt érdeklődésre tarthat számot. A műfaj kereteit tehát kissé feszegeti, ha 2016-ban egy 1917–18-as megjelenésű, vagyis majd százéves szakirodalmat mutatunk be, mégis, több okból is érdekes lehet az Újszövetség iránt érdeklődőknek *Warga Oszkár* műve.

Először is egy költözés kapcsán került elő. Dr. Almási Mihály, a BTA professor emeritusa „találta meg” régi könyvei között, és adta kezembe az A5-ös méretű, sötétzöld borítású, 58 lapnyi könyvet. Egy költözés bizonyára igen sok elfeledett értéket napvilágra hoz, melyekre évekig nem is gondoltunk, sőt, azt sem tudtuk, hogy a birtokunkban vannak, „csak úgy” meglapultak egy polc mélyén. Sőt, egy költözés rá is kényszerít, hogy tudatosan szelektáljunk értéktelen és értékes között. Remélhetőleg több hasonló értéket fog „újra megtalálni” a tulajdonos.

Másodszor: Amerikában jelent meg, és az ottani magyar baptista teológiai oktatásban használták egy évszázaddal ezelőtt.

Harmadszor: eredetileg német származású, később azonban magyarul jól beszélő szerző, Warga Oszkár tollából származik, aki tanár is volt – egy diákja másolta, egy másik diákja, Vér Ferencz pedig sokszorosította a könyvecskét. (A megtalált példány első lapjára ceruzával ez van írva: Frank Vér tulajdona. Január 26, 1918. Tehát éppen az ő tulajdonában volt először.) E két pontról dr. Almási Mihály részletesebben írt a bevezetésben, így nem szükséges bővebben kitérnem rá.

Negyedszer: baptista szerző könyvéről van szó – aki korának tudományos felfedezéseivel teljesen tisztában volt. Sokszor még manapság is elfeledkezünk arról a hosszú folyamatról, amely által az Istentől ihletett bibliai könyvek leírtak, a kánonban elfoglalták végleges helyüket, és hagyományozódtak évezredekken keresztül, végül pedig eljutottak hozzánk, és saját nyelvünkön olvashatjuk a teljes Bibliát – több fordításban is. A gondos és tudatos emberi munka tehát éppúgy része ennek az összetett folyamatnak, mint az Istentől való ihletettség. S ennek egy mozzanatára, az újszövetségi görög szöveg történetére fókuszál Warga Oszkár.

Az érdeklődés felcsigázása után lássuk hát e könyv tartalmát! Először a különféle írott és nyomtatott görög szövegekről olvashatunk, a szerző megemlíti a legfontosabb neveket e téren a 16. századtól a 19. századig (*Ximenes, Erasmus, Stephanus, Theodore de Beza, az Elzevir testvérek* Textus Receptusa stb).¹ Az *Ó-íróanyag* című fejezetben az ókorban használt összes írható anyag előkerül: az agyagtáblától a viaszon keresztül a papiruszig, majd pergamenig és papírig; és külön kitér a papirusztekercs és a tinta elkészítési módjára is.

A következő fejezetben az írásfajtákat veszi sorra (unciális és kurzív), majd kitér az eredeti kéziratok, vagyis autographák problémakörére. A kereszténység évszázadai során mindig is volt egy olyan törekvés, hogy a lehető legközelebb jusunk az eredetileg lejegyzett evangéliumokhoz vagy például a Pál apostol által írt levelekhez.

Lássunk egy hosszabb részletet Warga Oszkártól, hogy ő maga is megszólalhasson:

„Hogyan magyarázhatjuk meg, hogy az Új-testamentom eredeti iratai olyan hamar elvesztek? Erre nézve a következő okok szolgálnak:

a) Az új-testamentomi irodalomnak egy része egyes személyekhez volt intézve, például ApCsel, Lukács evangéliuma, Filemon és pásztori levelek. Ezek a személyek a levél írótól, vagy más valakitől nem kaptak semmiféle útbaigazítást arra nézve, hogy a jövőben a levelekre gondot viseljenek, mert hátha egykor haszonnal lehetnek ezen levelek. Ezen levelek esetleges fontosságáról nem gondolt senki. Hogy

ezek az iratok egyáltalában egy későbbi időben le lettek írva, s azáltal a későbbi kornak lettek megtartva, egy valószínű csuda. A tény, hogy ezen levelek megmaradtak, mutatja, hogy egy isteni gondviselés megmentette.

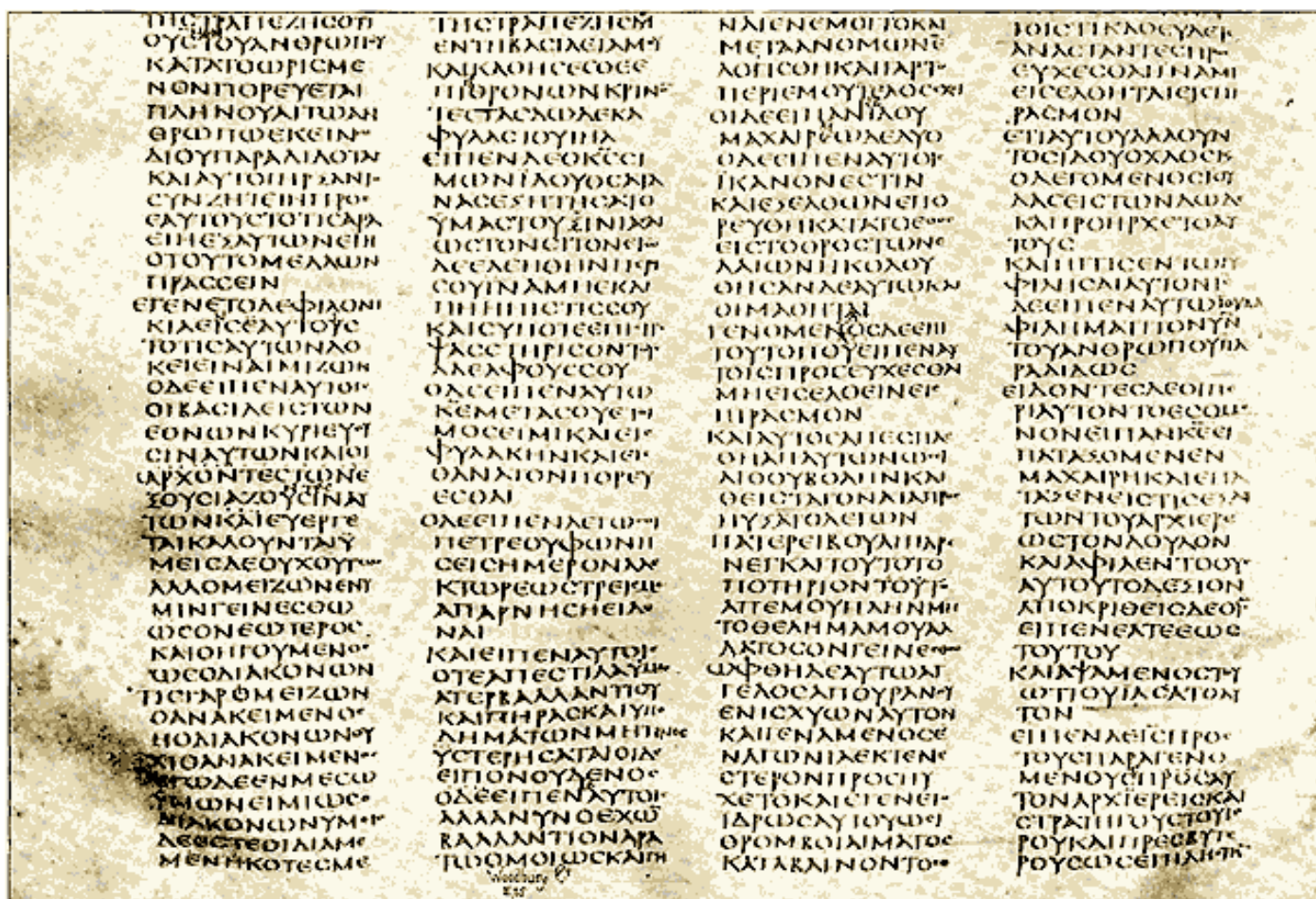
b) A katolikus levelek, Zsidókhöz írt levél, János Jel., Mt., Mk., és János evangéliuma nem lettek egyes gyülekezetekhez, vagy személyekhez írva, hanem nagyobb körökhöz voltak intézve, azért elterjedésükről gondoskodni kellett, de ez csak úgy volt lehetséges, ha az irat maga az egyes körökben le lett írva. Ebből azonban annyi világos, hogy az irat küldése egyik gyülekezettől a másikhoz sérületlenül nem történhetett, és a különböző kezek között való átmenetelük annyira elkoptatta az eredeti iratokat, hogy végre is el kellett dobni, s egy új másolatot megtartani. (...)

c) Határozott hangsúlyt kell fektetnünk arra is, hogy az apostoli kor gyülekezetei nem függtek annyira az írott betűktől, mint a 2. század gyülekezetei, melyeknek az írott szó életadó forrássá vált. Az apostoli gyülekezetek elsősorban is a prédikátor egyéniségére tekintettek. Ezen prédikátorok feladatukat nem látták a keresztényi történelem közlésében, nem is akartak történetírók lenni, hanem Szent Lélekkel telt szónokok. A hallgatóság az új-testamentomi történet fő adatait ezen első hírvivők szónoklataiból hallotta és örömmel el is fogadta. A legsikeresebb az apostolok közül Pál volt, s neki sem volt egy írott evangéliuma, hanem saját tapasztalata, saját elméleti behatása az Isten üdvözítő terveibe, melyet Jézus Krisztus életének egyes történetével összekötött, amint azt az ős-tanítványoktól hallotta. Ez képezte a prédikáció anyagát, és a hallgatók a prédikációját elfogadták. Az új vallást mint egy életet ismerték, mely a prédikálás közvetítése folytán terjedt. Ha az eredeti iratok használatuk végett elkoptak, másolatokkal látták el magukat. De azért a mi időnkben az mégis egy jogos óhaj, hogy az eredeti új-testamentomi iratokról annyit tudjunk, amennyit csak lehet.^{2b}

Az a) pont érvelése, hogy már az is az isteni gondviselésnek tudható be, hogy ilyen szép számmal eljutottak hozzánk az újszövetségi könyvek másolatai, sokszor visszatér a szakirodalomban, olyan szerzőknél, akik nem megkérdőjelezni akarják az újszövetségi iratok hitelességét, hanem valószínűsítik számolni vele: „Kimondhatjuk, hogy Isten ígéje megbízható formában maradt fenn számunkra. A dogmatika nyelvén szólva: a kánon-történetet és a szövegtörténetet is a gondviselés körén belül láthatjuk: Istennek gondja volt üzenete megőrzésére.”³

A *Jelen kéziratok* című fejezetben az ő korában fellelhető másolatokról ad számot, kitér a lecionáriumokra (előolvasó könyvekre) is, melyeket abból a célból válogattak és másoltak, hogy a közösségben fel lehessen olvasni belőlük például egy-egy evangéliumi részlet.⁴ Ezen a helyen veszi sorra a különféle „olvasói segédleteket”, mint például a sorok számolását, szünetjeleket, rövidítéseket, fejezet beosztásokat, cím- és végiratokat, továbbá szól a tekercs és könyvforma közti különbségekről. A fejezet legérdekesebb alpontja *Az értékeesebb kéziratok és történetük* címet viseli.

Kiemelendő az az örömdetes tény, hogy míg Warga Oszkár korában mintegy 1966 kézirat volt ismert,⁵ ebből csupán 12 papirusztöredékkel, addig manapság több mint 5700 kéziratot tartanak számon, ebből 116 papirusztöredékkel.⁶

A Codex Sinaiticus, azaz Sínai-félszigeti kódex (Kr. u. 4. századi nagybetűs görög nyelvű Biblia-kézirat) részlete

Vagyis jóval több forrás áll a kutatók rendelkezésére, és ez a szám folyamatosan nő, hiszen „bármikor előkerülhet egy újabb papirusz Egyiptom forró homokjából” – mondta egy régi egyetemi tanárom.

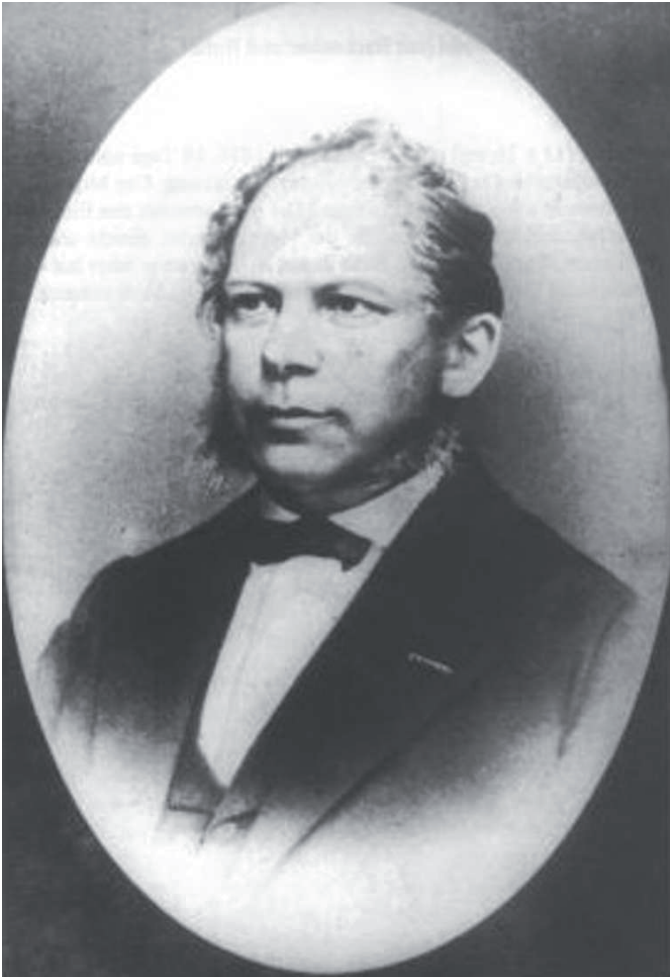
Érdekesség, hogy Warga Oszkár 1917-ben még azt írja, hogy a Codex Sinaiticus „jelenleg Petrográdban” található.⁷ Az eltelt majd 100 év viharos történelmi eseményei, két világháború és különböző forradalmak után az lenne a csoda, ha ez az állapot még fennállna.

Maga a kódex felfedezése is hihetetlenül kalandos módon történt, a szerző ezt le is írja: *Tischendorf először 1844-ben a Sínai-hegyen lévő Szent Katalin-kolostorban a gyűjtősnak odakészített kosárban fedezett fel 43 pergamenlapot, melyek Septuaginta-részleteket tartalmaztak. Ezeket elkérte a szerzetesektől, s ma Codex Frederico-Augustanus névvel Lipszében vannak. 1853-ban is visszatért, de a szerzetesek gyanakvással fogadták. Végül 1859-ben II. Sándor orosz cár támogatásával utazott vissza, és a kolostor gondnoka mutatta meg neki a birtokában lévő LXX-kéziratot. Engedélyt kért, hogy megvizsgálhassa a szobájában, és egész éjszaka tanulmányozta, „mivel szentségtörésnek tűnt volna aludni”. Kiderült, hogy nem csupán az Ószövetség nagy részét, hanem a teljes Újszövetséget is tartalmazza, sőt két korai keresztény iratot is. Először Kairóban másolhatta le két segítőjével (két hónap alatt 110 000 sort másoltak le), majd hosszú és szövevényes diplomáciai munka után került a kódex az orosz cárhoz. Az már egy másik történet, hogy onnan hogyan került 1933-ban a British Museumba.⁸*

Warga Oszkár természetesen a többi jelentős kódexről is beszámol, végül a szövegkritika módszereit és feladatait összegzi szakszerűen.

Mint említettem, Warga Oszkár korának szakirodalmát jól ismerte, művének elkészítésekor kilenc német nyelvű és 8 angol nyelvű szakirodalmat használt fel. Jó tanárként inkább egyszerűen és tömören írt, viszont az érdeklődőbb diákoknak nyilvánvalóan fel tudta villantani a perspektívákat saját szakterületén. Könyve elején a bibliográfiában szerepel többek között *Friedrich Blass* (1843–1907), a méltán neves és hihetetlen munkabírású klasszika-filológus *Paläographie, Buchwesen, und Handschriftenkunde* című 1891-es kiadású műve. Amellett, hogy Blass leginkább a klasszikus görög szónokokkal foglalkozott, újszövetségi görög nyelvkönyvet is írt 1902-ben, melyet angolra is lefordítottak már 1905-ben. Szerepel szintén a németek között a paleográfus *Gardthausen* neve, vagy *Constantin von Tischendorf*é. Mindenképp említésre érdemes még a sorban *Eberhard Nestle: Einführung in das Griechische Neue Testament* című könyvének 3. kiadása, mely 1909-ben jelent meg, tehát látható, hogy 1917-ben a korban hozzá legközelebb eső, „legfrissebb” szakirodalmat használta Warga Oszkár (az első kiadás 1897-ben, a második kiadás 1899-ben jelent meg Göttingenben).

Az angol nyelvű szerzők között természetesen szerepel *Brooke Foss Westcott* és *Fenton John Anthony Hort* *The New Testament in the Original Greek* 2. kötetének bevezetése, illetve *Marvin R. Vincent* *A History of the Textual Critic-*

Constantin von Tischendorf (1815–1874)

ism of the New Testament című műve, továbbá *Frederic G. Kenyontól* is egy témába vágó mű. (Sajnos nem mindig jelzi az évszámot az egyes könyveknél, így csak valószínűsíthető, hogy ezek tekintetében is naprakészen a legújabbat használta.)

Mit lehetne summázásként egy ilyen ismertetés végére írni? A könyveknek megvan a saját történetük. Van, amelyiket 1500 évvel a keletkezése után fedezik újra fel, vagy találják meg egy papírkosárban, van, amelyiket majd hét évtizeddel a keletkezése után mentik ki a limlomból, és csak újabb három évtized múlva „mutatják be” az eredeti közegétől térben és időben jó távol. A szövegtörténet tele van ilyen kalandos „megtalálási motívummal”, ahogyan a szövegek megőrzéséhez pedig elengedhetetlen az igazi értékek felismerése és bizonyos fokú emberi erőfeszítés, hogy ne hagyjuk veszni, ami értéként egyszer már megszületett.

Befejezésül hadd javasoljak a téma iránt érdeklődőknek némi szakirodalmat, melyek egy részéből idéztem is tanulmányom során:

- BALLA Péter 2008. *Az Újszövetségi iratok története. Bevezetéstani alternatívák.* Budapest: Károli Egyetemi Kiadó.

- BRUCE, F. F. 1993. *Az Újszövetség megbízhatósága.* Budapest: Primo
- CARSON, Donald A. – MOO, Douglas J. 2007. *Bevezetés az Újszövetségbe.* Budapest: Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány.
- CHILDS, Brevard S. 1994. *The New Testament as Canon. An introduction,* Valley Forge, PA: Trinity Press International.
- DESILVA, David A. 2004. *An Introduction to the New Testament. Contexts, Methods & Ministry Formation.* Downers Grove, IL: IVP / Nottingham, UK: Apollos.
- METZGER, Bruce M. 1975. *A Textual Commentary on the New Testament.* Stuttgart: United Bible Society / Deutsche Bibelgesellschaft.
- METZGER, Bruce M. – EHRMAN, Bart D. 2008. *Az Újszövetség szövege. Hagyományozás - Szövegromlás - Helyreállítás.* Budapest: Harmat.
- PARKER, David C. 2008. *An Introduction to the New Testament Manuscripts and Their Texts.* Cambridge: Cambridge University Press.
- SCHNACKENBURG, Rudolf. 2010. *Jézus Krisztus személye a négy evangélium tükrében.* Budapest: L'Harmattan.
- TENNEY, Merrill C. 2012. *Újszövetségi bevezető,* Budapest: KIA.

Jegyzetek

1. A sor folytatását természetesen megtalálhatjuk a modern újszövetségi bevezetésekben és szövegtörténettel foglalkozó művekben, például: PARKER, David C. 2008. *An Introduction to the New Testament Manuscripts and Their Texts,* Cambridge: Cambridge University Press; CARSON, Donald A. – MOO, Douglas J. 2007. *Bevezetés az Újszövetségbe,* Budapest: Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány; BALLA Péter 2008. *Az újszövetségi iratok története. Bevezetéstani alternatívák.* Budapest: Károli Egyetemi Kiadó.
2. WARGA Oszkár 1917–18. *Az Újtestamentumi görög szöveg története.* Jegyzet az amerikai magyar baptista szeminariumi tanulók számára. Cleveland, OH. 15–17. o.
3. BALLA Péter 2008. 66. o.
4. „Az olvasó további segítségére fölolvassókönyvek készültek, amelyek – a feltámadás ünnepétől kezdődően – a helyes sorrendben tartalmazzák az év vasárnaponként, szombatonként s néhány esetben hétköznapokon fölolvassó szentírásbéli igeszakaszok szövegét. (...) Mint-hogy a hivatalos liturgikus könyvekben található bibliai idézetek minden esetben régi szövegek alapján készültek, a fölolvassókönyvek értékesek a tekintetben is, hogy olyan szöveget őriztek meg, amely gyakran jóval idősebb, mint az azt tartalmazó kézirat alapján gondolnánk.” METZGER, Bruce M. – EHRMAN, Bart D. 2008. *Az Újszövetség szövege. Hagyományozás - Szövegromlás - Helyreállítás.* Budapest: Harmat. 50. o.
5. WARGA, 28. o.
6. METZGER – EHRMAN, 52. o.
7. WARGA, 32. o.
8. Uo. 33–36. o.; és METZGER Bruce M. – EHRMAN, 78–80. o.

Várady Endre

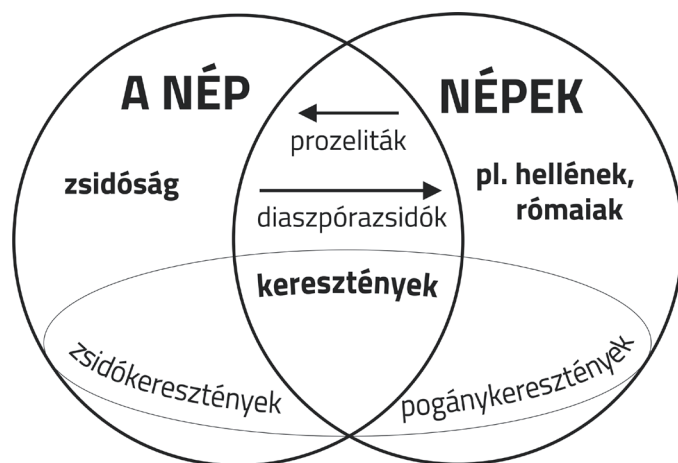
Az újszövetségi Szentírás történeti könyveiben fellelhető vallási-etnikai erővonalak dramaturgiai megközelítése

Ez az előadás 2016. április 2-án hangzott el a Magyarországi Baptista Egyház által ötödik alkalommal megrendezett médianapon, mely idén a Tudás-innováció-közösség címet viselte.

Mindenekelőtt a „vallási-etnikai” kifejezésről kell szólni, amelynek kötőjeles alkalmazása éppen azért indokolt, mert a kettő közötti disztinkció a Kr. u.-i első század tranzitív korszakában gyakorlatilag lehetetlen. A vallási és az etnikai kategória egyrészt a kezdeti szoros átfedések,¹ másrészt a viszonyoknak a Jézus-mozgalom térhódítása nyomán kialakuló összekuszálódása miatt elválaszthatatlan egymástól.

A „dramaturgia” e kontextusban való alkalmazását tekintve elmondható, hogy jelen esetben nem jelent mást, mint az Újszövetség történeti szálára felfűzött események szereplőinek identitása felőli megközelítést. Jellemző a narratív szakaszok drámaként történő értelmezése.² A drámai jelenetek egyes szereplői felől való megközelítés létjogosultsága annak alapján is vélhető, hogy a kortörténeti és társadalomtudományi szakirodalom ezeket az erővonalakat csupán kollektívával határozza meg.³

Elsőként szükséges áttekinteni az első századra, illetőleg annak folyamán kialakult vallási-etnikai osztályozódás folyamatát. Kezdetben két kategória létezett: a választott nép (a Nép) és a többi nép (népek),⁴ akik előbb-utóbb úgy szociológiailag, mint vallásilag kölcsönhatásba léptek egymással. Ezek az interakciók kétirányú elmozduláshoz vezettek. Egyrészt a diaszpóra jelensége, másrészt a prozelitizmus intézménye számottevő. Előbbi nemegyszer mind az etnikai, mind a vallási identitás megingásával vagy felhígulásával járt. Utóbbi pedig a vallási identitást függetleníttette az etnikaitól. Ilyenformán egy harmadik nagy kategória⁵ is megszületett. Ebbe az alaphelyzetbe robbant bele a Jézus-mozgalom, és nőtte ki magát kereszténységgé.⁶ Ennek eredményeképpen újabb három kategóriával bővült a paletta, nevezetesen a zsidókeresztények, a diaszpórazsidókból lett, illetve prozelitakeresztények,⁷ vala-

Vallási-etnikai kategóriák a Kr. u.-i I. sz.-ban

mint a pogánykeresztények⁸ halmazával. Mindez a differenciálódás mindazonáltal nem hirtelen és nem zökkenőmentesen történt, hanem fokozatosan és dinamikusán.

Fontos egy műfaji disztinkcióra vonatkozó megjegyzést is tenni, miszerint csak az elsődleges elbeszéléseket tekinti e tanulmány tárgyának, a többszintes narratívákat⁹ nem.

A fent felvázolt halmazok egyes tagjai tekintetében a következő szelektív szempontok érvényesültek. Csak emberi entitások kerültek vizsgálatra, szemben a vonatkozó szakaszokban előforduló szellemi lényekkel, például angyalokkal. Ezzel egy paradox helyzet áll elő, hiszen a vizsgált történeti könyvek nagy részének főszereplője, Jézus Krisztus spektrumon kívülre kerül, ezzel a mellékszereplők hatalmas körére „korlátozva” az elemzést. Jóllehet Jézus valós történelmi személy volt, ugyanakkor egyúttal isteni, tehát rendkívüli lény is, ennélfogva a megnyilatkozásai tökéletességük és előítéletmentességük miatt vizsgálatunk szempontjából irrelevánsak.

A következő lépés kiindulópontja az a megállapítás, miszerint az Újszövetség történeti könyveinek emberi szereplői két nagy kategóriába sorolhatók: egyrészt a gyűjtőnéven említettek, tudniillik valamely csoporthoz tartozók, másrészt a beazonosítható személyek körébe. Ez utóbbi esetben az illető neve vagy konkrét helyzetben történő megnyilvánulása, illetve egy jól meghatározható, hozzá köthető esemény nyújt segítséget.

Egyes beazonosítható individuumokat tekintve pedig két paraméterpár, valamint azok kombinációja alkotja azt a dramaturgiai hálót, amelynek felvázolását tűztük ki célul. Egyrészt a megnevezettség, illetve anonimitás, másrészt az aktivitás, illetve passzivitás pólusairól van szó. Aktív szereplőnek tekintett az, aki mond vagy cselekszik valamit, bármiféle interakciót kezdeményez vagy ilyenbe belekeveredik, egyszóval jelen van az elbeszélés színén, és a történet alakulásához hozzájárul. Ezzel szemben passzív szereplő az, akiről említést tesznek ugyan, de személyesen nem bukkan föl a színen, következésképp nem viszi előre a történéseket. Ilyenképpen négy kategória körvonalazódik: megnevezett, de passzív;¹⁰ megnevezett és aktív;¹¹ névtelen, de aktív;¹² névtelen és passzív.¹³

A fent felvázolt kritériumokat figyelembe véve összesen 181 személyt sikerült beazonosítanunk a vonatkozó szentírási szakaszban.

Az abszolút számok mellett beszédes az arányokra mutató összesítés is, különösen az első két kategóriapár szimultán áttekintése, amiből jól látható, hogy nagyságrendileg azonos az aktívák (69%), illetve a megnevezettek (66%) aránya, csakúgy, mint a passzív (31%), illetve az anonim (34%) szereplők aránya.

A párhuzamos vizsgálati módszert követően sokkal célravezetőbb e két, szóban forgó kategóriapár metszetét elemezni – abszolút számokban, illetve százalékos megoszlás szerint is. Ez rámutat, hogy hetvenhét (43%) névvel bíró, aktívan megnyilvánuló, negyvenkettő (23%) névvel bíró, ámde passzív, negyvenhét (26%) anonim, viszont aktív, és tizenöt (8%) névtelen és passzív személy viszi előre a dráma cselekményét.

A megnevezettség, illetve az aktivitás között különösebb összefüggés vagy arányosság nem áll fenn. Két megfigyelést azonban tehetünk. Egyrészt, az ellentétes „előjelű” jellemzők metszeteinek összege megközelítőleg egyenlő az azonos „előjelű” jellemzők metszeteinek összegével (ti. aktív-névtelen + passzív-megnevezett = aktív-megnevezett + passzív-névtelen). Másrészt, ezen belül a passzív-megnevezettek, illetve az aktív névtelenek aránya csaknem azonos. Ez – megint csak az előző párhuzam fényében – arra utal, hogy az aktivitás tényezője dominánsabb, mint a megnevezettségé, mivel a kettő metszetében kiegyenlítődik az egymástól független vizsgálatokban mutatkozó aránytalanság.

Az aktivitás kérdése elsődlegesebb szempontnak tekintendő, mint a megnevezettségé, ugyanis az viszi érdemben előre a cselekményt, szemben a név – bármily pontos – pusztá említésével. Sőt, sok esetben egy személyt a cselekedete sokkal inkább meghatároz és könnyebben beazonosíthatóvá tesz, mint a neve, hiszen a név nem törvényszerűen árulkodik jellemről és viszonyulásról, míg a cselekedet egyértelműen igen.

Nyilvánvaló, hogy a beazonosítható szereplőknek csaknem a fele palesztinai zsidó, s közel negyede pogány. A különböző háttérű keresztények csak együttvéve múlják fölül

számban az utóbbi kategóriát, de még így sem közelítik meg az előbbieket körét.

A hat nevezett kategória, mint az már korábban kifejtésre került, voltaképpen három kategóriának az itt demarkációs vonalként szolgáló kereszténység általi kettéosztásából jött létre. A rögzített történelmi időszakban tehát az összes szereplőnek csak alig több mint negyede Krisztus-követő, szemben a közömbösök vagy éppen Krisztus-üldözők közel háromnegyednyi tömegével.

A drámai színeken való részvételi arányukkal azonos mértékű aktivitást mutatnak a pogányok, a zsidókeresztények és a diaszpórazsidókból lett keresztények. A pogánykeresztények létszámukhoz képest jóval mérsékeltbben aktív szereplők. A palesztinai zsidók viszont éppen ellenkezőleg, fajlagosan – a létszámárányukat is meghaladó módon – a legaktívabbak.

Szerény következtetés gyanánt azt fogalmazhatjuk meg, hogy a megörökített dráma megtörténtének idején még nyilvánvalóan judaista dominancia volt jellemző, míg a dráma végső irodalmi formába öntésének időszakában pedig már – az újszövetségi Szentírás egyéb irataiból is igazolható módon – a kereszténység dinamikája következtében a pogányság irányába mozdul el a hangsúly, de ez a változás mégsem érzékelhető a dráma írásban rögzített verziójában. Érdekes, hogy bizonyos történelmi aktualitások nyomot hagytak a leíratás folyamán, miközben a vallási-etnikai paraméterek változása nem lett hatással a történetírásra. Némi szerkesztési szándékot feltételezhetünk ennek hátterében, amely valamilyen megfontolásból ügyelt arra, hogy a kereszténység judaista alapjai ne erodálódjanak.

Jegyzetek

1. Az Ószövetség idején – ami önmagában is egy retrospektív terminus – a két kategória legnagyobbbrészt fedte egymást a választott nép esetében.
2. Vö. Bolyki János: „*Igaz tanúvallomás*”. Kommentár János evangéliumához (Budapest: Osiris, 2001), /Kommentárok a Szentíráshoz/; Dér Katalin – Jorsits Attila: *Beavatás. Márk evangéliuma* (Budapest: Kairosz, 2011).
3. Például a zsidók, a prozeliták, a keresztények.
4. Jól tükrözi ezt az Újszövetség görög szóhasználata: ἔθνος, illetve ἔθνη. Újszövetségi példák: Saul, Gamáliei; illetőleg Klaudiusz, Demeter.
5. Például Cirénei Simon tipikusan diaszpórazsidó volt.
6. Önmagában is kérdés, hogy a „kereszténység” mikortól érvényes kategória. Több helyen kényszerűen némileg visszamenőleges értelemben használjuk.
7. Például Apollós, illetve az első hét (görög) diakónus.
8. Például Lukács, Kornéliusz.
9. Ilyenek például a példázatok, ahol a szintek elkülönülnek egymástól, és a valós idejű történés – ti. az elsődleges dráma – megszakad.
10. Például Heródes Fülöp, a joppéi Simon tímár, Blásztusz, I. Heródes Agrippa kamarása.
11. A legtöbb példát ide lehet sorolni. Például Péter, Pál.
12. Például a kánaáni asszony, a százados Krisztus keresztjénél, a bétsaidai vak.
13. Például a kánaáni asszony lánya, a római százados szolgálója/fia.

Ármay Szabó Ádám

A szeplőtelen fogantatás dogmájának bibliai kritikája

Ármay Szabó Ádám a Baptista Teológiai Akadémián végzett 2007-ben alap szakon, majd 2015-ben mester szakon. Szintén 2015-ben a Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskolán (Budapesti Metropolitan Egyetem) szerzett grafikus diplomát. Jelenleg valláskutatással foglalkozik.

Bevezetés

A szeplőtelen fogantatás egy katolikus hittétel, amit 1854. december 8-án IX. Piusz pápa (1848–1878) a harmadik Mária-dogmaként hirdetett ki. A négy Mária-dogma a következő: Mária Istenanya (431; efezusi zsinat), örökké szűz (649; lateráni zsinat), szeplőtelenül fogantatott (1854; Ineffabilis Deus bulla), és mennybe vétetett (1950; Munificentissimus Deus apostoli rendelkezés). Azonnal az elején le kell szögeznünk, hogy a mariológia (a Máriával foglalkozó tanok összessége) alulról építkező dogmarendszer¹ – például a krisztológiával ellentétben, ami felülről építkezik – így sohasem láthatjuk a végét. A mariológia² közismerten a dogmatika leginkább külső tényezőktől függő fejezete, így a kialakulásában és a formálódásában is sokat köszönhet a lelkeségi irodalomnak, a művészeteknek, a népi kegyességnek, az apokrif irodalomnak és a magánkinyilatkoztatásoknak (amelyek leginkább Mária-jelenések). Mivel a Biblia tanúságtétele nem bizonyult elegendőnek a Mária-dogmák és a Máriával kapcsolatos egyházi tanítások alátámasztásához³, ezért váltak szükségessé a fent említett területekről érkező különböző megerősítések.

Alapvető protestáns hozzáállásom, hogy a Bibliából megismerhető logika alapján bizonyítsam a mariológia tarthatatlanságát dogmatikai szempontból. Szerintem ugyanis kizárólag a krisztológián belül van helye a Máriáról szóló diskurzusnak a teológiában, és a Mária-dogmákat is csak a krisztológia szemüvegén keresztül láthatjuk helyesen. Mária által lett Isten Fia egy közülünk (Jn 1,1–18), lett test és vér, hogy megválthasson minket. Ugyanakkor szem előtt kell tartanunk, hogy ez a szentháromságos Isten érdeme⁴, és nem Máriáé. Így nem Máriának tartozunk hálát adni imában, és nem hozzá kell segítségért folyamodnunk szükségünkben, mert egyedül Krisztus, akinek köszönhetjük üdvösségünket, és egyedül a szentháromságos Isten, aki valóban be tudja tölteni szükségünket.

Giotto di Bondone: Jézus születése (1304–1306)

Itt fontosnak tartom kiemelni, hogy elég sok művészeti alkotáson, ahol ez a jelenet szerepel, az angyalok a jászol körül repkednek. Ez félreérthetővé válik könnyen azok számára, akik nincsenek tisztában a korabeli ábrázolási technikákkal (amiben a történet szereplői egy időben jelennek meg, mint egy mozifilm plakátján), és azt hihetik, hogy Jézus születésekor angyalok töltötték be az istállót, holott ezt sehol nem mondja a Biblia (Lk 2,12, 15–16). Az ilyen típusú félreértés válik később tévmités alapjává, mert nem az a kérdés, hogy méltó-e a pillanat az angyalok jelenlétére, hanem hogy mit mond erről nekünk Isten a róla szóló történetben.

Mária a Bibliában

Először vizsgáljuk meg, hogy mit mond a Szentírás Jézus anyjáról. Amit rögtön látunk, hogy egyetlen újszövetségi levél sem említi név szerint, amelyek ugyebár útmutatásként íródtak a gyülekezeti rend és az istentiszteleti gyakorlatokat illetően. Ezenkívül fontos az elején kiemelni, hogy Mária

nem jelenik meg a Bibliában önmagában, csak a Megváltóval kapcsolatosan.⁵

Mária az Ószövetség próféciáiban úgy szerepel, mint az Újszövetségben: a megváltó anyja (1Móz 3,15), aki szüzen fogan („*asszony magva*”), majd fiút szül (Ézs 7,14, Mt 1,23, Lk 1,31). Ha elfogadjuk Mária családfajaként a Lk 3,23–38-at, akkor az abban különbözik Józsefétől (Mt 1,2–16), hogy a kényes részt elkerülve (Jekonjás⁶ Mt 1,11–12) kapcsolódik Dávidhoz – akinek trónja örökké megmarad (2Sám 7,12–16), és Ábrahámhoz – akinek utódjául ígértetett a Messiás (1Móz 22,15–18, Gal 3,16).⁷

Ezenkívül értesülünk arról, hogy Mária engedelmes (Lk 1,38), olyannyira, hogy saját jó hírét és életét is hajlandó kockáztatni. Ezért nevezik később paráznának pletykálkodva a rosszakarói (Jn 8,41). József nem akarja Mária halálát (Mt 1,18–19) és elbocsátaná titokban, de az angyali kontaktus után (Mt 1,20–25) feleségül veszi. Majd Mária megszüli gyermekét (Lk 2,7) és bebizonyosodik számára (Lk 2,19), hogy az tényleg Isten Fia, az angyali seregek által küldött pásztorok viselkedése és üzenete (Lk 2,8–20), és a keleti mágusok különleges látogatása (Mt 2,11) következtében. Később ezt erősítette Máriában Simeon próféciája (Lk 2,27–33) és Anna bizonyágtétele (Lk 2,38) is, ahogy annak idején Erzsébet⁸ felkiáltása (Lk 1,41–45) és jóval később a kamasz Jézus saját szavai (Lk 2,49–51) is. Jelentős momentum, hogy Józsefnek jelennek meg később az angyalok, és nem Máriának (Mt 1,20–23, 2,13, 19–20). Egészen pontosan háromszor annyi angyali jelenést él át József, mint Mária⁹, ami érthető is, hiszen Isten a férfin keresztül vezeti a családot (Ef 5,22–24), amint Zakariásnál is láttuk (Lk 1,11–22), nem beszélve az Ószövetségről, ahol aránytalanul többször szól Isten természetfeletti módon férfihoz, mint nőhöz.

Ami még említésre méltó, hogy Jézus előszeretettel használja magára az „*Emberfia*” kifejezést (Mt 13,36–43), de egyszer sem nevezte magát „*Mária Fiának*”. A Jézus név is Istentől ered (Mt 1,21, Lk 1,31), se nem Máriától, se nem Józseftől. Azt is tudjuk, hogy Máriának születnek még később gyermekei (Mt 13,55–56, Mk 6,3), akik kezdetben nem hisznek Jézusban (Jn 7,5), viszont utóbb részben követték őt (ApCsel 1,14, Gal 1,19, 1Kor 9,5). Jézus hozzáállása földi anyjához, apjához és testvéreihez kezdettől fogva kijózanító (Mk 3,31–35, Lk 2,48–49, Jn 2,1–4), már-már természetfeletti módon mentes minden szentimentalizmustól. Különösen sokat mond Mária megfoglyatkozott emberi hitéről Jézus egy kis közjáték után (Mk 3,20–21. 31–35).

Nyugtalanító kérdések is felmerülnek itt Máriával kapcsolatban. Előfordulhat, hogy Mária nem cselekszi Isten akaratát (Mk 3,33–35)? Előfordulhat, hogy Mária az aggódásának engedve akadályozni próbálja Jézust a küldetésében (Mk 3,20–21, 31–32), aki ennek ellenáll (Mk 3,33–35)? Katolikus fülek számára ezek megbotránkoztató mondatok lehetnek, de mégis benne vannak a Szentírásban, és nemcsak feltevések, hanem kijelentések. Ezenfelül Lukács evangéliumában is találkozunk hasonló esettel (Lk 10,38–42), és Jézus ott is ugyanazt a mennyei alapelvet hangsúlyozza, őt hallgatni az Isten akaratát (Lk 11,27–28), és nem a fizikai dolgok felől való aggódás (Mt 6,31–34). Ebből is láthatjuk, hogy Jézus földi anyja sem volt mindig lelki-szellemi magasságokban a Biblia tanúsága szerint, hanem bizony testi megnyilvánulásai is

Bartolome Esteban Murillo: Szeplőtelen fogantatás (1660)

voltak, amiket ugyanúgy az anyai aggodás hívott elő, mint bármelyik más anyánál, és amelyeket Jézus nem a hívők, hanem a pogányok cselekedeteiként aposztrofált (Lk 12,30–31).

Végezetül, Jézus halálakor János is Mária fia lesz (Jn 19,25–27), ami nem Mária kiválóságáról, hanem sokkal inkább János, a szeretett tanítvány kiemeléséről szól. Mária tanítványa voltának bibliai megerősítését ezután látjuk csak (ApCsel 1,13–14), és nem a kánai menyegzőn (Jn 2,1–5), ahol még ő próbált diktálni Isten Fiának. „*A Szentírás semmit sem közöl Mária további életéről. ...arról nincs tudomásunk, hogy neki is megjelent volna Jézus feltámadása után.*”¹⁰

Mária szeplőtelen fogantatásának dogmája

Mária szeplőtelen fogantatásának (immaculata)¹¹ dogmája: eredendő bűn nélkül jött a világra, és (így) egész életében nem volt benne semmiféle bűn.¹² A tan szerint ebből adódik személyes szentsége és az is, hogy nem élt egyáltalán szexuális életet. Dogmatikai alátámasztása pedig a következő: „*Ha a megszentelő kegyelmet az Istennel való személyes kapcsolatra való alkalmasságnak is tekintjük, akkor az istenanyasággal együtt járó kegyelmi teljességből nem nehéz kikövetkeztetni, ha nem is logikai, de morális szükségszerűséggel, a szeplőtelen fogantatás dogmáját... A régiek csak arra hivatkoztak, hogy a kegyelemmel teljes (kekharitómené) szó úgy szerepel az angyali üdvözlésben, mintha megszólítás, személynév lenne, azért kezdettől meg kellett lennie Máriában;*

és lelkének tisztasága nem lehetne teljesnek mondható, ha akár csak egy pillanatra is beárnyékolta volna azt az áteredő bűn. A mai hittudósok a kegyelmi teljességet predestináltsággal kapcsolják össze: arra volt predestinálva, hogy az Ige megtestesülésében, és ezen keresztül az áteredő bünt eltörlő megváltásban a legszemélyesebb odaadással közreműködjék. Ennek a közreműködésre való felkészültségnek meg kellett kezdődnie élete első pillanatában. Kezdetől fogva mentesnek kellett lennie az Istentől való elfordultágtól és annak következményeitől, attól a megkötöttségtől, amely természetünket Isten akarataival szembeállítani kívánja. Ahogy a Megváltónak, úgy annak is, aki testének és lelkének teljes átadásával szolgálta a megváltást, már eleve »újjászületett«-nek, »új ember«-nek, »új teremtmény«-nek kellett lennie...²³ – ami azt jelenti, hogy Mária bűnbánat és hit nélkül már előre megváltatott fogantatása pillanatában,¹⁴ még azt a csecsemőt is megelőzve, akit gyorsan leöntenek a templomban vízzel a szülők és a keresztszülők fogadalmát követően.

„...Isten egy meghatározott történelmi pillanatban kezdeményezi az emberiség megváltását a bűn következményeinek rabságából. Tisztán kegyelemből (sola gratia) új emberi nemet teremt, amely nyitott az ő akarataira, és képes az üdvösség szolgálatába állni.”²⁵ – ezzel azt sugallja a szerző, hogy Mária előtt nem volt olyan ember, aki Isten akaratainak engedelmeskedni tudott volna, illetve Mária mindezeket felülmúlva tökéletesen (hiba nélkül) engedelmeskedett. És mivel tökéletes engedelmeskedésről azóta sem hallottunk (Jézus Krisztust kivéve), így a következtetés kézenfekvő: Mária valahol Isten és ember között helyezkedik el félúton. A valóságban viszont azt látjuk, hogy az új teremtés első zsenyéjeként a Biblia Jézus Krisztust nevezi meg (1Kor 15,3. 20, Kol 1,18), és nem Máriát!

Amint láttuk, a dogmatikai alátámasztásnál Mária bűntelenségét az angyali üdvözlétekből (Lk 1,28) következtették ki, amit aztán tovább is fejlesztettek: „Mária kegyelmi teljességét régen így fogalmazták: több kegyelmet kapott, mint az angyalok és szentek együttvéve... Minden további kegyelem ennek a kegyelemnek, ennek a szeretetnek időben való kibontakoztatása. A Szent Szűz kegyelmi teljessége végső soron arra való, hogy az egyes emberek és az emberiség minél több kegyelemhez juthasson. - Ennek a ténynek szemmel tartásával állíthatjuk csak, nagy valószínűséggel, hogy teljesebb kegyelemmel rendelkezik Mária, mint a többi ember együttvéve.¹⁶” Ezzel ellentétben az igazság valójában az, hogy az angyal itt megnyugtatni akarja Máriát (Lk 1,30), hiszen extra adag kegyelem nélkül az egyik legnagyobb bűnnek tartott állapotba (házasságtörés) kerülő Mária védtelensége Jézus születésének és felnövekedésének is kerékkötője lehetett volna. Mária nem azért tudta gond nélkül megszülni és normális családi körülmények között felnevelni Jézust (és a többi gyermekét), mert olyan „nagy szent” volt, hanem azért, mert Isten csodálatosan megvédte.¹⁷ Ezért kezdte így az angyal: „Ne félj a feladattól (melyről minden zsidó lány ábrándozik, de ugyanakkor hatalmas felelősség is), mert megvan rá a kegyelem!” Az angyal kijelentésével egy időben (abban a pillanatban) jött létre ez a valóság, mert onnantól volt Máriának szükösége a nagyobb kegyelemre. Ezért is botorság Mária fogantatásával vagy gyermekkorával hosszasan foglalkozni - ami egyébként teljesen érthető a fellépő (emberi) igények miatt,¹⁸ mint a si-

Robert Campin: Az angyali üdvözlés (1430)

keres Superman mozifilmek után elindítani az *Ifjú Superman* tv-sorozatot.

Továbbá a Józseffel való eljegyzése után nevezi csak az Ige kegyelembe fogadottnak Máriát (Mt 1,18, Lk 1,28–30)! Vagyis a kegyelem előbb volt Máriánál, mint ahogy sok ószövetségi történet is bizonyítja Isten kegyelmes voltát. A „kegyelemmel teljes”²⁹ megnevezés egyébként már Luther Márton (1483–1546) is zavarta, mert szembeállította Krisztussal mindazokat, akik az igazságos bírói ítéletől fenyegetve érezték magukat, és így ahelyett, hogy Krisztus váltságművéhez menekültek volna, Mária anyai tulajdonságaira apelláltak. Philipp Melancton (1497–1560) Apológiájában (21,28) így fogalmaz: „Egészen nyilvánvaló, hogy az ilyen hamis tanítás által Mária Krisztus helyére került; őt szólították meg, az ő jóságára hagyatkoztak, általa akarták Krisztust engesztelni, mintha csak ő (Krisztus) nem kiengesztelő lenne, hanem egyedül szörnyű és bosszúálló bíró.”

Mindeközben Máriát még csak nem is nevezi Isten Szava „igaznak”, míg másokat igen, például: Ábel (Mt 23,35), Noé (1Móz 6,9), Ábrám (1Móz 15,6), Lót (2Pét 2,7), Zakariás (Lk 1,5–6), Erzsébet (Lk 1,5–6), József (Mt 1,19), Simeon (Lk 2,25), Keresztelő János (Mk 6,20), Jézus (Ézs 53,11), Arimátiai József (Lk 23,50), Kornéliusz (ApCsel 10,22), Timóteus (1Tim 1,2), Titusz (Tit 1,4). Ráadásul Jézus mondja azt, hogy asszonytól születettek közül nincs nagyobb Jánosnál (Mt 11,11, Lk 7,28)! Ez nem kevesebbet jelent mint azt, hogy Mária ugyanúgy válik igazsá, mint bárki más (Róm 3,28), és ugyanúgy lesz nagyobb is Jánosnál, mint bárki más (Lk 7,28). Az angyali üdvözlés (kekharitómené) helyes fordítása is ezt tükrözi, ami szerint nem „kegyelemmel teljes” Mária, hanem „kegyelembe fogadott”. A Lk 1,28-at, pedig a Lk 1,30 követi, ami figyelmeztet arra, hogy Mária „kegyelmet talált Istennél” – tehát nem lehet kegyelemmel teljes, mert akkor minek kellene neki még

kegyelmet találni?! Egy bűnös ember szorul csak kegyelemre, egy büntelen nem. Tehát Mária nem lehetett büntelen, azaz nem lehetett kegyelemmel teljes!

Az egyháztörténelem során a dogmafejlődésnél voltak keleti-nyugati divergenciák Mária büntelenségi fokait illetően. „Főleg keletiek tulajdonítottak Máriának asszonyi gyarlóságokat (Lk 2,48: nem volt képes megérteni Fia szándékát; Jn 2,1-12 a kánai csodánál nőies hiúság és uralomvágy mutatkozik; Mk 12,46: tapintatlanul viselkedik Jézussal szemben; Jn 19,25: azért bízta volna őt Jézus Jánosra, mert szívét nem a részvétnek, hanem a kételkedésnek töre járta volna át stb.)... Nyugaton kevésbé találkozunk ilyen megnyilatkozásokkal, és a kérdés felmerülésekor itt hamarosan győzedelmeskedett Ágoston álláspontja:²⁰ aki »causa nostrae salutis« (Irenaeus), attól távol állott a bűn. Ha ő a sátán legyőzője, akkor büntelennek kellett lennie,²¹ hiszen minden bűn a sátán diadalát jelenti. A kegyelem teljessége éppúgy kizárja a bűnt, mint a ragyogó napfény a legkisebb sötétséget.²²

Tehát Mária a nyugati elképzelés alapján nemcsak az eredendő bűntől, hanem a személyes bűnöktől is mentes,²³ sőt mindenféle bűnös hajlamtól és kísértéstől²⁴ is messze áll: „Ujjongj ősatyánk, Ádám, az Istenanya Mária miatt, mivel asszony által szedett rá a kígyó, és most asszony által taposod el a kígyót. A szeplőtelenül fogantatott Máriának örök jelképe a Teremtés könyvében, a bűnbeesés után a Mindenhatótól megígért asszony, aki széttiporja az emberre törő sátánt,²⁵ a boldogságunkat megirigylő kígyót (Ter 3,15), és benne testesül meg az Apokalipszis napbaöltözött csodálatos asszonya is. A kettő egybekomponálva, imában, meditációban, költészetben, művészetben megjeleníti Istennek a sátán fölött győzedelmes anyját... Fogantatásától élő szentsége adja az erőt, amely eltapossa a sátánt. Mint a szeplőtelen fogantatás ikonográfiája, a napbaöltözött asszony témája a 15. századtól erősödik meg, és fokozatosan válik Mária egyik legáltalánosabb jelképévé.²⁶

Ezzel szemben, ha a Mózes első könyvéből idézett igeverset az eredeti szövegben megvizsgáljuk, akkor kiderül, hogy: „...nyelvtanilag a fejtípró (hímnemű) »Ó«-je az asszony »ivadékára« vonatkozik... A vulgatában a 15c-ben ipsa (nőnemű) áll az asszony ivadéka helyett. Vitatják, hogy ez az olvasat magától Jeromostól származik-e, vagy csak később került a szövegbe. Az általa elősegített mariológiai magyarázat aztán Máriát látja a kígyótíprónak, eközben azonban az ipsa szófordulat ellenére többnyire Krisztust értik a tulajdonképpeni kígyótíprónak... A teológiai érvelés terén óvatosan kell kezelniünk e nőnemű olvasatot: Nem felel meg az eredeti bibliai szövegnek.²⁷

Így az ágostoni okfejtés „egy kicsit sántít”, mivel nem Mária a Sátán legyőzője, hanem Krisztus (Lk 11,14–23, Jn 16,33, Zsid 2,14–15, 1Jn 5,4–10, Jel 17,13–14), akiben az Atya van (Jn 14,10–11)28. Jézus az egyedüli Ember, aki az Írás szerint bűn nélkül való (2Kor 5,21, Zsid 7,20–28, 1Pt 1,17–21) és telve van kegyelemmel (Jn 1,14, Kol 2,9), és Ő a világosság is, akit nem fogadott be a sötétség (Jn 1,1–5, 9–11). Végül pedig ne felejtjük el, hogy nem Mária, hanem Jézus Krisztus adta tovább a Biblia szerint a hatalmat, hogy kígyókon és skorpiókon tapodjunk (Lk 10,19). Éppen azért, mert Jézusnak volt ilyen hatalma, Máriával ellentétben!

Az ortodox tanok viszont nem annyira rendszeresek és precízek ebben a témában, inkább alkalmi prédikációk és

himnuszok által nagy és színes képekben vázolják a Theotokoszra (Istenszülőre) vonatkoztatott bibliai párhuzamok (események, személyek stb.) hasonlóságait. Az ortodox teológia inkább úgy tekint Máriára, mint Jehova Tanúi Krisztusra: „az első ember aki elérte a tökéletességet”. Mária ugyanis az ortodox tanok szerint elérte az áldott átistenülést, a teljes közösséget a szentháromságos Istennel, így a teremtetlen Isten és a teremtett emberiség között helyezkedik el. Gyakorlatilag mint egy buddhista szerzetes felszabadította az elméjét. Misztikus elmélyüléssel, meditációval és imával tette mindent, de nem így született az ortodox koncepció szerint! A keleti kereszténység egyébként később sok liturgikus elemet feldúsított Mária büntelenségéről szóló magasztalásokkal, de a szeplőtelen fogantatást általában nem vallják az ortodoxok, talán pont azért, mert a nagy egyházszakadás (1054) után a dogma „teológiai alapjait elsőként Eadmer, (1060 k.–1124 k.) Canterburyi Szent Anzelm titkára és Clare-i Osbert (12. sz.) bencés szerzetesek fogalmazták meg.²⁹

Megemlítendő még, hogy Clairvaux-i Szent Bernát (1090–1153), aki a „Doctor Marianus” nevet is megkapta, ellenezte a szeplőtelen fogantatás ünnepének bevezetését,³⁰ és Aquinói Szent Tamásnak (1225–1274) is voltak dogmatikai aggályai a szeplőtelen fogantatással kapcsolatban.³¹ Amik nem is annyira meglepő tények, ha megfigyeljük, hogy ez a dogma miként deformálta az ideális keresztény családképet is: „A tan erősödése, teológiai kibontása ugyanis szükségszerűen hozta magával Anna³² személyének kiemelését, hiszen ő adott életet Isten anyjának. A Mettertia azzal, hogy hármukat együtt ábrázolja, Annát mint a megtestesülésének lehetőségét teremtő ősforrást állítja elénk.³³ Kifejezi ezt a kompozícióval, amelyben Anna a tartója, alapja, elindítója e hármasságnak.³⁴ A legkorábbi ábrázolásokon Anna ölében ül a felnőtt, de léptékben kisebb Mária szent gyermekével, és ezek az arányok jelzik az eredést, tehát azt, hogy Anna Mária által szerepet kapott a megváltás földi történetében.³⁵ Ezzel a képpel gyakorlatilag az „anya anyja”, vagyis a „nagyamamakultuszt” látjuk kiábrázolódni, ami a pogány népek matriarchátusára utal vissza. Ez a visszautalás annyira átható és meghatározó, hogy egy idő után már nem is az Anya-Fiú kapcsolat lesz a mérvadó, hanem az Anya-Leánya kettős, ami persze sokkal nagyobb visszhangra talál a népi kegyességben, ahol a legidősebb asszony vitte a vallás és a hitre nevelés pásztorbotját – gyakorlatilag papi funkciót betöltve a családban (amit a Biblia szerint a legidősebb férfinak kellett volna, lásd például Ábrahám). Így „nem probléma, sőt egyenesen kívánatos”, hogy Szent Annához imádkozzunk, aki közbenjár értünk Szűz Máriánál³⁶ - a katolikus elgondolás szerint. Nos, nem kell különösebben indokolni, hogy az ilyen jellegű „nagyamama irányította” családkép sem az Ő-, sem az Újszövetségből nem vezethető le, és nyilvánvalóan a Szent Iratok megszületése után került bele a keresztény kultúrkörbe és a mindennapi gyakorlatba.

Ahogy a teremtéstől kezdve a férfineveken keresztül látjuk levezetve a generációkat, illetve ahogy a narratív teológia az egész íráson át megvilágítja a döntéshozás maskulin túlsúlyának jelentőségét – nem beszélve arról, hogy a tizenkét patriarcha és a tizenkét apostol is mind hímnemű volt – nem válik kétséggé, hogy ha Isten írta a Bibliát, akkor pont nem egy Anyaisten/Istenanya-kultuszt akart megalapozni. A Bibliában egészen más hármasság bontakozik ki:

Leonardo da Vinci: Szent Anna harmadmagával (1508–1510)

Atya, Fiú, Szentlélek, akiket ha mindenáron meg akarunk határozni nemileg, éppen hogy azt kapjuk: Atya = férfi, Fiú = férfi, Szentlélek (Máriát ő árnyékolja be/termékenyíti meg, Mt 1,20, Lk 1,35) = férfi. Nem mindegy tehát, hogy melyik hármasságra tekintünk példaképként, mert arra a képre változunk el mi is (Róm 8,28–29). De az sem mindegy, hogy melyikhez fordulunk segítségért (kit tekintünk közbenjárónak), mert az Ige arra is figyelmeztet minket, hogy ha nem Istenbe, hanem emberbe vetjük a bizalmunkat, akkor igencsak célt tévesztünk (Zsolt 118,8).

Befejezés

Röviden áttekintettük a szeplőtelen fogantatás dogmájával kapcsolatos igehelyeket, és megnéztük, hogyan interpretálja őket a katolikus egyházi tanítás. Majd a Biblia által előzetesen felvázolt Mária-képpel összevetve kiértékeljük őket dogmatikai szempontból. Amint bizonyossá vált előttünk, Jézus és az egész Írás sehol sem biztosított Mária számára olyan előjogokat és címeket, amelyek alapul szolgálhatnak egy ilyen dogma kihirdetésére. A katolikus vallásgyakorlatban ugyanakkor azt vesszük észre, hogy Mária hite helyett (Lk 1,45) Mária személye, vagy még inkább egy Máriáról idealizált kép (a megistenülő ember eszménye) kerül a figyelem, az elismerés és végül a különleges tisztelet középpontjába. A

Mária büntelenségéről vallott nézetek nem csak kiegészítettek az Istenanyasággal és az örök szüzességgel kapcsolatos dogmatikai elképzeléseket, hanem meg is termékenyítették azokat, bemutatva, hogy egy-egy újabb cím miként hat a mariológia egészére. Itt egy példa a népi vallásosságából, ahol szépen egyesülnek a különböző tanok:

„Üdvöz légy, Mária, Isten szülője
Kiben nem volt soha bűnnek szeplője.
Öröktől fogva Isten választott,
Vétektől megoltalmazott.
Ó, szent Szűz, megrontád a kígyó fejét,
S megtörted lelkünknek régi ellenét.
Néked nem ártott a bűnnek mérge
S a gonosz vakmerősége.
Ádámban, atyánkban mi mind vétettünk,
A tőle eredett bűnben születünk,
De te, ó szent Szűz, kivétel lettél,
Bűn nélkül, tisztán születél.
Az Isten báránya téged anyjának
Választott s elvette vétkét világnak.
Méltó volt, hogy a Bárány szülője
A vétket meg ne ismerje.”³⁷

Azt is láttuk, hogy valójában Krisztus volt az egyedüli, aki bűn nélkül élt a földön (Róm 3,23), és akinek hatalma van, hogy megbocsássa bűneinket (Lk 5,20). Mint megváltóra Máriának is szüksége volt Jézus Krisztusra (Lk 1,46–50). És ha Máriának szüksége volt megváltóra (megtartóra), akkor ő nem lehetett büntelen, így neki is meg kellett vallania bűneit és meg kellett térnie. Ezt a lelki fejlődést pedig az Újszövetségben nyomon is követhetjük (Lk 2,19, Mk 3,20–21, 31–35, ApCsel 1,14). De ez az igazság sajnos elhomályosul Mária fokozott tiszteletének (hüperdulia) mindennapi gyakorlatában.

Jegyzetek

1. „...sokkal inkább a kultusz és az érzékenység fejlődésének következményei, és sokkal kevésbé a szisztematikus reflexió eredményei, mint a feltétlenül gondolt szentháromságtani és krisztológiai kijelentések..., viszont a hívek általában visszafordíthatatlannak tekintik őket. Az ő szempontjukból ezek maradóan érvényes felfedezéseket vagy felismeréseket képviselnek arról, ami korábban csak rejtetten volt jelen a keresztény hitben... A megfordíthatatlanság mellett szólhat az az észrevétel, hogy minden kifejezésmódnak vannak rejtett korlátai arra, hogy mi mondható ki benne, s mi nem. Időnként egészen új felfedezéseket tesznek arról, hogy mik is ezek... A vallásban a korlátok felderítése soha véget nem érő feladat. Csak akkor jövünk rá, mik is ezek, amikor megpróbálunk új dolgokat mondani, s ez vagy sikerül, vagy kudarcba fullad. Ez történt a Mária-kegyesség változatos és sokszor megtévedő (aberrant) fejlődése során. Csak azután vált lehetővé a kifejezést korlátozó és megengedő nyelvtani, illetve logikai elvek azonosítása, miután kialakult egy új konszenzus Máriával kapcsolatban.” (George A. Lindbeck: *A dogma természete. Vallás és teológia a posztliberális korban*. [Budapest: Hermeneutikai Kutatóközpont, 1998] 160-162. o.)

2. „A mariológiai ismeretszerzés kritériumait azok a biztosan rögzített tartalmi és formai pontok képezik, melyek a mariológiát mint teológiai diszciplínát meghatározzák. Ezek alapvetően azonosak azokkal a mozzanatokkal, melyek általánosságban központi szerepet játszanak a teológiában, azzal a különbséggel, hogy a mariológiai kijelentések szentírási gyökereire vonatkozó kérdés különös élességgel vetődik fel... A hagyomány ezért a teológia (s így a mariológia) relatív forrásaként rendkívül jelentős a mariológiai ismeretszerzés kritériumai kérdésében. Ez Mária szeplőtelen fogantatásának és mennybevételének dogmája esetében különösen is szembeszökő.” (Wolfgang Beinert: *A katolikus dogmatika lexikona*. [Budapest: Vigília, 2004] 447. o.)
3. Söveges Dávid: *Fejezetek a lelkiség történetéből* [Pannonhalma: Bencés, 2007] 2. köt., 221. o.
4. Isten fogadta kegyelmébe Máriát (Lk 1,28, 30), mikor rátekintett (Lk 1,48) és nagy dolgokat tett vele (Lk 1,49), akit ezáltal boldognak mondanak azóta is (Lk 1,48), mert hitt az Úr szavában (Lk 1,45) és engedelmeskedett annak (Lk 1,38). Így lett Mária áldott az asszonyok között (Lk 1,42). És (csak is) így lehet példaképe a hívőknek is, Isten elhív minket egy feladatra, kegyelmét adja, hogy el tudjuk végezni, és megáldja engedelmes válaszukat.
5. Ez egyben isteni utalás is lehet arra, hogy ne szakítsuk ki Jézus földi anyját a krisztológiai keretből.
6. Az átok szerint (Jer 22,30. 36,30) nem uralkodhat Jekonjás utódja Dávid trónján; ez abban az esetben lehetséges magyarázat, ha Jekonjás/Jekoniás (Mt 1,11–12) egyenlő Konjáhuval/Kóniással (Jer 22,30).
7. Ron Harris, *Mária, az én Uram anyja*, Jó Hír Misszió, é.n. 14–17. o.
8. Amikor meglátta Erzsébetet Mária, akkor bizonyosodott meg az angyal kijelentéseiben először, hiszen tényleg gyermeket várt az, akit meddőnek mondanak (Lk 1,5–7, 36–37, 41).
9. És ami érdekes még, hogy amikor Máriának jelenik meg egy angyal, akkor csak Mária van ott, de amikor Józsefnek, akkor Mária is ott van mellette, és mégsem mindkettejüknek, hanem csak Józsefnek adatik az üzenet (Mt 2,13, 19–20).
10. Gál Ferenc: *Dogmatika 1. köt.* (Budapest: SZIT, 1990), 314. o.
11. Beinert, 568. o.: „A Szeplőtelen fogantatás azt jelenti, hogy Mária mentes volt az áteredő büntől anyja méhében történt fogantatásának pillanatában... Mária alakjában a szent egyház áll szemben a zsinagógával és a pogány világgal. Ahogy egyre kevésbé vált megtapasztalhatóvá maga az egyház az Úr szent és szeplőtlen jegyeseként (Ef 5,27), fokozatosan Máriát helyezték ebbe a képbe, mint Isten népének típusa és megjelenítője annak jelévé vált, hogy létezik a szent egyház. Végül az eleven vallásosság játszik fontos szerepet abban a folyamatban, amelyben a dogma kibontakozott a kinyilatkoztatott igazságok összességéből.” Bár ez a dogma egyrészt a Szentírásból láthatóan nem Isten akarata (Ef 2,11–18), másrészt furcsa megoldása az államvallássá vált kereszténység felhígulásának, hogy az egyházi tisztaságot egy halottra vonatkoztatjuk, ahelyett, hogy Krisztusban bízánk (1Jn 1,5–7), elfordulva a büntől, és megvallva neki amikor mégis vétkezőnk (1Jn 1,8–2,6).
12. „Mindez kinyilatkoztatásból levezetett és a tanítóhivatal által előterjesztett igazság, dogma.” (Dr. Előd István, *Katolikus dogmatika*, 639. o.)
13. Uo., 638–639. o.
14. „Istennek az anyagból olyan embert kellett alkotnia, akit eleve megvéd a bűn szennyétől, mert ezáltal lesz méltóan alkalmas, hogy benne az Örökkévaló emberi természetet öltson. Megváltásunk valójában Mária fogantatásával kezdődik...” (Dávid Katalin, *Egy asszony, öltözte a Nap*. 110. o.)
15. Theodor Schneider, *A dogmatika kézikönyve*, 192. o.
16. Előd, 642. o.
17. Az Úr természetfeletti irányítása és védelme (Mt 1,20–25, 2,12–14) mellett, anyagilag is biztosította Jézus jövőjét (Mt 2,11).
18. A katolikus dogmatikusoknak sem ismeretlen a folyamat, hogy ezen elképzelések a nép körében alakultak ki és váltak egyre meghatározóbbakká, amíg végül dogmává nem kövültek tévedhetetlen pápai tekintéllyel, „*Idők múltával a népjáratosságok és a Mária-ünnepek egyre inkább az érdeklődés központjába állították Szűz Mária szerepét és személyét, a hittudósok is egyre többet foglalkoztak mariológiával, különösen a legutóbbi századokban.*” (Előd, 650. o.)
19. „Az eredeti szövegben használt szenvedő alak legpontosabb jelentése, kegyelemben részesült. Nem a kegyelmi ajándékok birtoklásáról, hanem a kegyelemben fogadottság tényéről beszél ez az ige.” (Szigeti Jenő, Mária, in *A reménység hangja*, 1987. 5. Évf. 2. sz. 5–7. o.)
20. „...Szt. Ágoston, aki a *De natura et gratia*-ban ír arról, hogy minden ember érintett a büntől, az egyetlen kivétel azonban Szűz Mária, »akiről az Úr Krisztus iránti tiszteltből egyáltalán hallani sem akarok, amikor bűnről esik szó.«” (Dávid, 110. o.)
21. „A bizonyító erő abban van, hogy az asszonynak és ivadékanak a győzelme teljes, ami nem volna meg, ha Mária a bűn hatalma alatt lett volna és csak később tisztult volna meg.” (Gál, 282. o.)
22. Előd, 643. o.
23. „...nem vétkezhetett, mert egész szabadságával és lelki erejével a jóra volt beállítva.” – írja dr. Gál Ferenc katolikus dogmatikus (284. o.), olyan érzést keltve, mintha egy diktátor gyermekkoráról megkomponált jóindulatú mesét olvasnánk, amit senki nem mer megkérdőjelezni, „Bár ugyan nem valószínű, hogy így történt, de hát ki meri ezt kimondani biztosan?” Egyedül Isten (Róm 3,10–11).
24. „Ezt a tételt általában mindkettőre vonatkoztatják, mind a *concupiscentia* »habitualis«-ra (bűnös hajlamok, »főbűnök«), mind pedig a *concupiscentia* »actualis«-ra (az előbbiből eredő, tehát belülről jövő kísértések). A *concupiscentia*, vagyis »alsóbb természetünk« állandó lázadni akarása Isten akarata ellen (Róm 7,21–24) az áteredő bűnből származik és személyes bűnök felé terel bennünket... Máriának az áteredő büntől és a *concupiscentiától* való mentességéből általában azt következtetik a hittudósok, hogy olyan »természetén kívüli adományokat« kapott,

- amilyeneket ősszüleinknek tulajdonítunk az ősbűn elkövetése előtt.” (Előd, 644–645. o.)
25. „A Fulgens Corona (= Ragyogó Korona) k. körlevélben XII. Piusz pápa a Mária és a kígyó közötti örök ellenségeskedésről beszél, mert Mária sohasem volt terhelve az eredeti bűnnel.” (Leo Scheffczyk – Anton Ziegenaus, *Mária az üdvtörténetben*. 144. o.)
26. Dávid, 112–113. o.
27. Leo Scheffczyk – Anton Ziegenaus, *Mária az üdvtörténetben*, 142. o.
28. Ahogy mi is attól lehetünk győztesek, hogy az Atya bennünk van (1Jn 2,14, 4,4, 5,4).
29. Dávid Katalin, *Egy asszony, öltözte a Nap*, 110. o.
30. Söveges Dávid: *Fejezetek a lelkiesség történetéből* 1. köt. (Pannonhalma: Bencés, 2007) 183. o.
31. „A tétel felismerése azonban nem ment zökkenő nélkül az egyházban... A skolasztika virágkorában egyes rendszerező teológusok Krisztus egyetemes megváltói méltóságát féltik ettől a tanítástól. Bernát, Nagy Albert, Aquinói Tamás vallják ugyan Mária kegyelemmel teljességét, de olyan értelemben, hogy utólag tisztult meg az áteredő büntől.” (Dr. Gál Ferenc, *Dogmatika I.* 281. o.)
32. „Anna (‘kegyesség’) a keresztény hagyomány és egy apokrif irat, a Jakab–evangélium szerint Joákim felesége és Mária anyja. A keresztény művészetben gyakran ábrázolták leánya és unokája társaságában (például Leonardo, »Szent Anna harmadmagával«), valamint olyan képeken, ahol Mária a gyermeket fürösztí; Rubens, Murillo, Poussin és mások úgy festették meg, amint leányának ad üdvös intelmeket.” (Tótfalusi István: *Ki kicsoda a Bibliában*, 28. o.)
33. Ezt az anyai ágat végigvezető szemléletet tovább lehetne fokozni a végtelenségig... Egy idő után Jézus dédnagymamája, Szent Emerencia is feltűnik a palettán. Mivel az Ószövetségben a férfiągat tartották számon és vezették vissza (1Móz 5,3–32, Mt 1,1–16), így látszik, hogy ez a típusú „anyaközpontú” gondolkodás valamelyik szomszéd nép világnézetéből ered.
34. Ennek a hármasságnak a kisugárzása olyan erőssé vált a egyháztörténelem során, hogy mint „Szent Család” említetik meg a katolikus irodalomban, magas piedesztálra állított példaképeként az Istentől elrendelt keresztény családnak, „Pedig a Szent Család útbaigazít. Ismeri mindenki azt a képet, amelyen együtt van nagyanya, anya és gyermek. Mária, Szent Anna és Jézuska Mária ölében.” (Mindszenty József, *Az édesanya*. 302. o.) Ez a fajta csonka „Szent Család” igen messze van, az Újszövetségben Isten által lefektetett szimbolikus képektől (Ef 5,21–33).
35. Dávid Katalin, *Egy asszony, öltözte a Nap*, 114. o.
36. „Igy azért méltó Szent Joachimot, és Szent Anna Asszont segítségül hinunk, hogy édes Leányok-előtt szószóllóink légyenek, kiknek is mint édes Szüleinek törekedését kétség nélkül meg halgattya, s nekünk Szent Fiánál esedezése-által kegyelmet nyér.” (Galantai Esteras Pal: *Az Boldogságos Szűz Maria szombattya*, 44. o.)
37. *Hozsanna*. ima és énekeskönyv, 162/1–4.

Mária hálaéneke

„Dicsérem az Örökkévalót
teljes szívemből–lelkemből,
szellemem ujjong Istennek,
Üdvözítőmnek,
mert rátekintett
alázatos szolgálóleányára!
Bizony, mostantól fogva
minden nemzedék
boldognak és áldottnak
mond engem,
mert nagy dolgot
tett velem a Hatalmas!
Szent a neve!
Nemzedékről nemzedékre
irgalmas azok iránt,
akik tisztelik és félik őt.
Kinyújtotta karját,
megmutatta erejét,
szétszórta a büszkéket,
akik magukat nagyra tartják,
ledöntötte trónjukról
az uralkodókat,
az alázatosakat pedig felemelte.
A szükségben lévőket
elhalmozta minden jóval,
a gazdagokat pedig
üres kézzel küldte el.
Segítségére sietett
szolgájának, Izráelnek,
mert nem felejtette el ígéretét,
hogy könnyöretesen
bánik velünk.
Mert ezt ígérte őseinknek,
Ábrahámnak és az
ő gyermekeinek mindörökké.”
(Lk 1,47–55, Egyszerű fordítás)

Dietrich Bonhoeffer

A követek szenvedése

Részlet a Követés című műből
(Luther, Budapest, 2007)

Sikertelenség és ellenségeskedés nem zavarhatja meg annyira a követet, hogy megfélelmedezzen Jézusról, aki küldte. Jézus szavai kitartásra buzdítják és vigasztalják is: „Íme, elküldelek titeket!” Hiszen nem saját út, nem saját vállalkozás ez, hanem küldetés. Ezzel azt ígéri meg az Úr, hogy akkor is követeivel marad, amikor azok mint juhok lesznek a farkasok között, fegyvertelenül, tehetetlenül, megrémülve és nagy veszélyben. Semmi olyan nem történik velük, amit Jézus nem tud. „Ezért legyetek okosak, mint a kígyók, és szelídek, mint a galambok!” Milyen gyakran visszaéltek Jézus tanítványai ezzel a mondattal! Milyen nehéz Jézus készsége követének is, hogy jól értesse, és engedelmisségből maradjon. Hiszen ki tudja mindig megkülönböztetni az egyházi okosságot a világi ravaszságtól? Olyan szívesen kész az ember arra, hogy inkább lemondjon minden „okosságról”, csak a galambok jóhiszeműségéhez hasonlítson, és éppen így váljék engedetlené. Ki mondja meg nekünk, hol kerüljük félve a szenvedést, és hol keressük vakmerően? Ki mutatja meg nekünk az itt meghúzódó, rejtett határokat? Hiszen ugyanolyan engedetlenség, amikor az okosság parancsára hivatkozunk a jóhiszeműség ellenében, mint fordítva, amikor a jóhiszeműségre az okosság ellenében! Mivel itt egyetlen emberi szív sem lát tisztán a maga erejéből, és mivel Jézus sohasem a bizonytalanságba, hanem a legnagyobb bizonyosságba hívta tanítványait, ezért Jézusnak ez a figyelmeztetése nem szólíthatja fel másra a tanítványt, mint arra: Maradj az igéné! Ahol az ige, ott kell a tanítványnak is lennie, akkor igazán okos és jóhiszemű. Ha az igének hátrálnia kell, mert nyilvánvalóvá vált, hogy elutasítják, úgy a tanítvány térjen ki az igével; ha az ige nyílt küzdelemben marad, úgy a tanítvány is abban maradjon. Mindkét esetben okosan és egyúttal egyértelműen cselekszik. Viszont soha ne menjen a tanítvány „okosságból” olyan úton, amely összeegyeztethetetlen Jézus szavával. Soha ne igazoljon olyan utat, amely nem felel meg a „lelki okosság” követelményének. Egyedül az ige igazsága tanítja meg, hogy felismerje, mi az okos. Azonban sohasem lehet „okos” az, ha valamely emberi kilátás vagy remény kedvéért az igazságot a legcsekélyebb mértékben is elferdítik. Nem a helyzetről alkotott értékelésünk, hanem egyedül Isten igéjének igazsága mutatja meg, hogy mi az okos. Okos mindig csak egy lehet, megmaradni Isten igazságánál! Egyedül itt van az Isten hűségének és segítségének ígérete. Mindenkorra igaz, hogy a tanítvány számára mindig az a „legokosabb”, ha egyértelműen Isten igéjénél marad.

Az ige az emberek helyes ismeretével is ellátja a követeket. „Óvakodjatok az emberektől!” A tanítványoknak nem az emberektől való félelmet, nem gonosz bizalmatlanságot, minde-

nekelőtt nem embergyűlöletet, de nem is könnyelmű hiszékenységet – a minden emberben ott lévő jóba vetett hitet – kell tanúsítaniuk, hanem ige és ember, ember és ige viszonyának helyes ismeretét. Ha józanok ebben, akkor Jézus előzetes figyelmeztetését is képesek elhordozni; azt, hogy útjuk a szenvedés útja lesz az emberek között. Csodálatos erő van azonban elrejtve a tanítványok szenvedésében. Amíg a gonosztevő titokban szenved el a maga ítéletét, azalatt a tanítványokat a szenvedés útja fejedelmek és királyok elé viszi: „Énmiattam bizonyságot elöttük és a pogányok előtt”. A szenvedés mutat rá az üzenetre. Mivel ez Isten terve és Jézus akarata, ezért a tanítványok a törvényszékek és trónok előtt erőt kapnak a felelősségrevonás órájában. Maga a Szentlélek támogatja, és teszi legyőzhetetlenné őket. „Olyan bölcsességet adok nektek, amely nek nem tud ellenállni, vagy ellene mondani egyetlen ellenfelet sem.” (Lk 21,15). Mivel a tanítványok a szenvedésben az igénéll maradnak, ezért az ige is velük marad. A kieroszakolt vértanúságnak nem lenne ilyen ígérete, de az igével való szenvedésnek egészen biztosan.

A gyűlölet mindvégig megmarad Jézus követőinek szavával szemben. A városokra és házakra jövő minden meghasonlás miatt a tanítványokat mondják bűnösnek. Mindenki elítéli Jézus tanítványait mint a család szétrombolóit, a nép tévútra vezetőit, mint örült rajongókat és lázítókat. Most az elpártolás kísértése lép közel a tanítványokhoz. De a vég is közel van. Addig még a hűség, a kitartás, a ragaszkodás számít. Egyedül az üdvözül, aki mindvégig Jézusnál és igéjénél marad. Amikor azonban jön a vég, amikor az egész világon nyilvánvalóvá válik a Jézus és tanítványai iránti ellenségeskedés, akkor természetesen csak azután kell a követeknek egyik városból a másikba menekülniük, csak azért, hogy még szólhassák az ígét ott, ahol hallgatókra talál. Meneküléskor sem szakadnak el az igétől, hanem szilárdan kitartanak mellette.

A gyülekezet megőrizte számunkra a Jézus Krisztus közeli visszatéréséről szóló ígéretet abban a hitben, hogy az igaz. Teljesülése homályos, és nem jó itt emberi kiutakat keresni. Világos azonban, és számunkra ma csupán ez a fontos, hogy Jézus visszajövele gyorsan fog megtörténni. Jövelele biztosabb, mint az, hogy munkánkat az ő szolgálatában még befejezhettünk, biztosabb, mint a halálunk. Jézus követői mindebben pedig nem kaphatnak nagyobb vigaszt, mint azt a bizonyosságot, hogy szenvedéseikben Urukhoz hasonlítanak. Amilyen a Mester, olyan a tanítvány; amilyen az Úr, olyan a szolga. Ha Jézust ördögnek nevezik, mennyivel inkább házának szolgáit. Jézus így lesz velük, ők pedig mindenben Jézushoz hasonlóak lesznek.

Nemeshegyi Zoltán

Hívő édesapák szerepe gyermekeik hitre segítésében

Az öregek koronája: az unokák és a fiak ékessége az atyák.

Péld 17,6

A fenti igeversek mindkét igazságát megtapasztaltam. Először azt, hogy büszke lehetek édesapámra, akkor is, ha a szocializmus idején nem a lelkipásztor édesapával büszkélkedtek, hanem amint *József Attila* „A proletár fiú verse” című művében írja, a fizikai munkás apával: „Az én apám reggeltől estig izzadva lótt, fut, robotol. Az én apámnál nincs jobb ember, nincs, nincs sehol.”

Édesapám nagy kiterjedésű körzet lelkipásztoraként szüntelenül úton volt. Amikor itthon volt, akkor vagy a szószéken láttam őt, vagy igehirdetésre készülni a konyhaasztalnál. Mivel hatan voltunk testvérek, egyenként, személyesen ritkán beszélgetett velünk, de a reggeli áhítatot mindig együtt tartottuk. Este akármilyen későn ért haza, reggel mindig együtt tartottuk a házi istentiszteletet: éneklés, igeolvasás, rövid magyarázat, imádság. Estéknként ritkán volt velünk, mert a körzeti állomásokon tartott istentiszteletet. Ilyenkor édes-

anyámmal olvastuk a napi igét és imádkoztunk. A „személyes beszélgetések” sokszor egyet jelentettek a számonkéréssel, a fegyelmezéssel. A fizikai fegyelmezés akkor szűnt meg, amikor döntöttem az Úr Jézus mellett, mint személyes Megváltóm mellett, tizennégy éves koromban. Édesapám komolyan vette megterésemet, de a bemelegítéssel még várni kellett majdnem egy évet, mert látni akarta a megterés gyümölcseit a hétköznapi életben is. Hálás vagyok érte Istennek.

Az ifjú évek gyorsan elrepültek. Isten nagyszerű házastárssal ajándékozott meg, s általa négy gyermekkel. Az első kettő fiú. Itt volt a lehetőség, hogy megadjam fiaimnak, amit annak idején én hiányoltam, a több személyes

foglalkozást, de az élet mintha ismételte volna magát, én is szórvány lelkipásztor voltam, amikor gyermekeim a legjobban igényelték volna. Így az esti meséknél, imádságoknál ritkán voltam jelen. Feleségem tanította őket imádkozni.

Annnyival sikerült előbbre lépni, hogy a hétfői napot ki-neveztük „játsszónapnak”. Mivel a hétvége nekem szolgálattal, utazásokkal telt, a hétfő mutatkozott alkalmasnak arra, hogy játszunk és kiránduljunk gyermekeinkkel. Szép idők voltak ezek, de hamar elmúltak, mert amikor iskolások lettek, a hétfői játszások ideje is lerövidült. *Tamás* fiam egyszer azt játszotta, hogy ő az apa. Elutazik, hazajön, megint elmegy, hazajön és utána játszik a gyermekeivel. Komoly figyelmeztetés volt ez számomra, hogy több személyes törődést igényelne tőlem. Emlékeimben ott él a sok kirándulás, kerékpározás. Ilyenkor spontán teheték fel kérdéseiket, s én is kötetlen formában beszélhettem nekik hitemről. Amikor már személygépkocsival jártam a körzetet, azt is megtehettem, hogy magammal vittem valamelyik gyermeket, vagy néha az egész családot.

Isten parancsba adta ószövetségi népének, hogy igéi maradjanak szívükben:

- „Ismételgesd azokat fiaid előtt, és beszélj azokról, akár házadban vagy, akár úton jársz, akár lefekszel, akár fölkelsz!” (5Móz 6,6–7)
- „Fiaik is, akik még nem ismerik, hallgassák meg és tanulják meg, hogy féljék Istenüket, az Urat mindenkor, amíg csak éltek azon a földön.” (5Móz 31,13)
- „Fiaid mind az Úr tanítványai lesznek, és nagy lesz fiaid békessége.” (Ézs 54,13)

Isten az ő újszövetségi népének is adott ígéreteket gyermekeikkel kapcsolatban:

- „Mert tiétek ez az ígélet és gyermekeiteké, sőt mindazoké, akiket csak elhív magának az Úr, a mi Istenünk.” (ApCsel 2,39)

Lelkipásztorként hogyan látom a hívő édesapák szerepét a gyermekek hitre, imára tanításában?

Sötét háttérként hadd idézzek egy apát, aki azt mondta lelkipásztorának: „Mindent megtettem, hogy gyermekeim hívők legyenek. Még a katona-fiamat is felpofoztam, ha nem akart imaházba jönni.” Nem minősítem a fentieket, csak tényként írom le, hogy gyermekei nem lettek hívők.

Hála legyen Istennek, hogy nem minden szülő szeretné ilyen módon hívővé tenni gyermekeit, de sajnos egyéb garázdalásokat is elkövetünk. A továbbiakban nem a negatív példákat szeretném sorolni, hanem azokat az eszközöket, amelyek eredményessé tehetik nevelésünket.

Az első az *imádság*. Stormie Omartiannak „Az imádkozó szülő hatalma” című könyve rengeteg példával igazolja, hogy milyen ereje van a szülők imádságának.

A második a következetes *tanítás* a Biblia alapján. A formák változhatnak az idők folyamán, de a lényeg marad, hogy nincs eredményes keresztény tanítás a Biblia nélkül.

A harmadik az *imádság* és a bibliai tanítás mellett alapvetően fontos a *tanítással összhangban levő élet*.

Mikor kezdődjön a gyermekért való imádkozás?

- Már *fogantatása előtt*, amikor gyermekáldásért imádkoznak a szülők. Egyre több a meddő férfi és nő. Egyre inkább nem természetes, hogy „jönnek a gyermekek”. Egyre inkább belátjuk a zsoltáros szavainak igazságát: „Bizony az Úr ajándéka a gyermek, az anyaméh gyümölcse: jutalom.” (Zsolt 127,3)

- A *várandósság teljes ideje alatt*. A gyermekét váró kismamát nem nehéz imádságra biztatni, de jó, ha ezt férjével együtt teheti.
- *Megszületésekor*, gyermekbemutatáskor hálát adunk az új életért. Imádkozunk azért, hogy a szülők lelkileg és testiileg is meg tudják adni azt, amire szüksége van a gyermeknek. Már ekkor elkezdünk imádkozni a majdani megtéréséért.

A hívő édesapa folyamatosan imádkozik gyermekéért

- *Hálaadással* azért, hogy Isten szülői hivatással ajándékozta meg.
- *Bűnbánattal*, amikor Isten ígéje által, vagy más módon leleplezi, hogy nem jól tölti be ezt a hivatást.
- *Könyörgéssel* önmagáért, szülői hivatása minél jobb betöltéséért. Gyermekéért, hogy amit ő nem tud elvégezni, azt Isten végezze el a gyermekben kegyelme által.

A hívő édesapa imádkozik gyermekével

Az édesanyák előnyben vannak, mert már a szoptatáskor együtt imádkozhatnak csecsemőjükkel, s így a gyermek a szó szoros értelmében az anyatejjel együtt szívja magába az imádság légkörét. Az apa látható formában csak később kapcsolódhat be az együtt imádkozásba, azonban lélekben ő is támogathatja az anya imádságát.

A csecsemő kezecskéit először az édesanya teheti össze, de jó, ha az édesapa is időben készül arra, hogy akár az első tanult imádságot együtt mondja gyermekével. Legyen készen arra, hogy hangosan, egyszerűen, röviden, tömören imádkozzon gyermekei előtt, hogy aztán ők is bátorságot kapjanak hangosan elmondani őszinte hálájukat, bűnvallásukat és kérésüket az Úrnak.

A Szolgatárs a Facebookon:
facebook.com/szolgatars

Nemeshegyi Zoltán

A keresztény vezetők lelkigondozása

Gyakran elhangzó megállapítás, hogy közösségünkben nincs a vezetőknek lelkigondozója. Ez részben igaz, mert intézményesen, kötelezően kijelölt mentoraik nincsenek azoknak, akik az egyháznak vagy a gyülekezetnek vezetői, vagy kerületi tisztségviselők. Másrészt viszont meggyőződéssel vallom, hogy minden Istentől elhívott szolgálattevőnek van lelkigondozója.

A keresztény vezető legfőbb lelkigondozója az elhívó Úr

Lehet, hogy hitetlen körökben azt mondják, hogy ez nem számít, mi pedig azt tapasztaljuk, hogy ez az, ami igazán számít. Isten nélkül bármilyen szolgálatot vállalni és betölteni a közösségben vakmerő vállalkozás. Szomorú esetek bizonyítják, hogy elhívás nélkül nem is bírja az ember végig a szolgálatot, legyen az lelkipásztori vagy más gyülekezeti tisztség. Alapvető, hogy a keresztény vezetőnek Istentől legyen elhívása, amit csak megerősíthet a gyülekezeti többségi szavazás. Fontos, hogy a gyülekezet, a közösség többségi szavazata is visszaigazolja az elhívás tényét. Vannak, akik azt kérdezik, hogy akkor Isten választ, vagy a gyülekezet. Én abban a hitben élek, hogy a kettő nincs ellentétben egymással. Az általam ismert gyülekezeti és közegyházi szavazásokat mindig imádság előzte meg, amikor Isten vezetését, és az annak való engedelmisséget kértük. Ha valaki mégsem a Lélek vezetésének engedett, az nagyon sajnálatos, de föltételezhetjük minden hívő emberről, hogy figyel az Úrra. Ebben az esetben a többségi szavazást fogadhatjuk az Úr akaratának, és nem kell ezt azzal ellenkezőnek tartani. Isten az elhívó, és ő, aki elhívott a szolgálatra, később is gondoskodik arról, hogy karbantartson bennünket. Kiválasztásunk és elhívásunk nem úgy történik, mint ahogy a hétköznapi életben. Az emberi kiválasztás általában a legjobbakat célozza meg. Az ember igyekszik a letehetősebbeket kiválasztani. Bizonyos sportágakra már óvodás korban kiválasztják a legjobbakat, és elkezdik azokat fejleszteni. Isten megengedheti és meg is engedi magának, hogy nem a legjobbakat hívja el vagy akik magukat alkalmasnak tartják, hanem akiket ő elhív, bár ők maguk tiltakoznak: „fiatal vagyok”, „nehéz beszédű vagyok”, sorolják a kifogásokat, de Isten megerősíti bennük, hogy „én veled leszek” (2Móz 3,12), és ha ő az elhívottakkal van, egész biztos, hogy később sem hagyja magukra őket. Emlékszem egy versre, ami erről szól:

Ha szól az Úr, adj!

De Uram, üres a szívem

és mind a két kezem,

Szólj!

De Uram, nincsen semmi

mondanivalóm nekem.

Szolgálj!

De Uram, ha nekem szolgálnak,

én azt keresem.

Szeress!

De Uram, minden más,

de szeretet nincs énbennem.

Menj!

De Uram, utadon béna vagyok,

tehetetlen.

Adj, szólj, szolgálj, szeress, menj,

ha mondom neked, és én veled

leszek.

Uram, akkor megyek.

Hiszem, hogy ezt átéltük valamennyien elhívásunkkor. Azért szeretnék erre visszautalni, hogy ne felejtjük el, hogy volt és van lelkigondozónk. Akkor is, ha vannak olyan időszakok, amikor úgy érzi az ember átmenetileg, mintha még Isten is elhagyta volna. Ez lehet a látszat, az érzés, de mi ne az érzéseinkre, hanem a tényekre hagyatkozzunk, és ez az, hogy aki elhívott, nem hagy cserben minket. Ezért mondja Péter apostol: „Ezért tehát testvéreim, igyekezzetek még jobban megerősíteni elhívásotokat és kiválasztásotokat, mert ha ezt teszitek, nem fogtok megbotlani soha.” (2Pt 1,10)

Ez a legkisebb szolgálattól az emberileg legnagyobbak tartott szolgálattig igaz. Ha azt gondoljuk felelős szolgálattokról, hogy azt mi ügyeskedtük ki magamnak, vagy mi érdemeltük ki, akkor jogosak lehetnek bizonytalansági érzéseink, de ha meggyőződünk az induláskor, hogy az Úr hívására indultunk, akkor biztosak lehetünk benne, hogy nem tévedtünk, és a legnehezebb időszakokban is rá számíthatunk.

Isten azonban nem csak elhívónk. A velünk való kapcsolata sokkal korábbra nyúlik vissza. Először az ő tervében és gondolatában voltunk, majd ő adott életet szüleinken keresztül. Már az anyaméhben is gondja volt ránk. Kinek van Istenen kívül olyan mentora, aki már megszületése előtt gondozta őt? Csak a Mindenható az. Ő adott életet, az újjászületés által új életet, az elhívás által pedig megbízást a lelki munkára. Nem hagyott és nem hagy magunkra munkánk terhével, számíthatunk a segítségére. Sokszor énekeljük gyülekezeti énekeskönyvünk 323. énekében: „Velem van a nagy próbákban, Jézus a legjobb barát. Reá mindig számíthatok, számíthat-e ő is rám?” Tehát nem az a kérdés, hogy mi számíthatunk-e rá, hanem hogy ő számíthat-e ránk.

Miben áll Istennek a lelkigondozása? Szolgatársak, szolgálattéző munkatársak között nem tudok és nem akarok újat mondani. Az a célom, hogy megerősítsek mindenkit, magamat és magunkat abban, amit tudunk, hiszünk és vallunk, hogy ebben a bizonyosságban végezzük tovább szolgálattunkat.

Az Úr – igéje által – folyton tanácsol, gondoz, és erősít bennünket. Csak rajtunk múlik, hogy a Bibliát ne csak munkaeszközként használjuk, megmondva belőle másoknak miként éljenek, miként viselkedjenek, hanem engedjük, hogy először nekünk szóljon. Ha így olvassuk Isten igéjét, akkor olyan lelkigondozói irodalom áll rendelkezésünkre, amely minden mást felülmúl. Mindig időszerű, személyre szabott lelkigondozói segítséget kapunk belőle Istentől.

Az Úr lelkigondozása történik az imádságaink által is. Ő maga biztat, hogy „Kérjétek, és adatik néktek, keressetek és találjátok, zörgessetek és megnyitvatik néktek” (Mt 7,7). Ha élünk ezzel a lehetőséggel, megerősödünk általa. Pályázatokon meghirdetnek bizonyos anyagi eszközöket, hogy a pályázók között kiösszák, de ahhoz, hogy valaki elnyerje a támogatást, élni kell a lehetőséggel. A Mindenható följajánlotta nekünk: kérjétek, és kaptok. Élünk-e az imádság lehetőségével annyira, amennyire élhetnénk, és amennyire szükséges lenne?

A keresztény vezető második lelkigondozója az Úrtól kapott házastárs

Ezt valamennyien megerősíthetjük, akik házasságban élünk. A cinikusok másként gondolkodnak erről. Azt mondják a házassulandóknak, hogy majd megtudjátok, mi a boldogság de akkor már késő. Én vallhatom sokakkal együtt, hogy az Úrtól kapott házastárssal ez nem így van. Nem a múltra kell nosztalgiaival tekinteni, hanem örömmel vehetjük az Úrnak azt az ajándékát, akit a házastársunk személyében adott. Gondoljunk most arra, amit házastársunk által Istentől kaptunk!

A lelkimunkás számára a házastárs nem ingyencseléd, hanem Isten kinyújtott karja felénk. „Aztán azt mondta az Úristen, nem jó az embernek egyedül lenni, hanem alkotok

hozzaálló segítőtársat” (1Móz 2,18). Ismerjük az ősi ígéket és milyen jó, ha ezt meg is tapasztalhatjuk. A szolgálati helyre való hívással és elfogadással kapcsolatban hallottam már és hallottunk olyan biznyságtételt, hogy ezt még a feleségével sem beszélte meg a szolgatárs, csak az Úrral, és a házastárs ennek engedelmeskedett. Bevallom, nálunk az volt a gyakorlat, hogy együtt imádkoztunk az Úrhoz, és az Úr külön-külön kimunkálta bennünk a választ, s így egységre jutva fogadtunk el minden újabb meghívást. Egyiket sem kellett megbánnunk. Tehát hogy ki milyen mértékben él az imádkozás lehetőségével, a feleséggel mint lelkigondozóval az együtt imádkozásban is, ez a mi felelősségünk. Én azt mondhatom személyes biznyságtételtként, hogy az Úrtól való házastárs a második lelkigondozó. Nyilván ez azt is mutatja, hogy nem az első, mert Isten az első, de az emberi segítségek között az Úrtól kapott házastárs az első.

A keresztény vezető harmadik lelkigondozója az Úrtól kapott barát és szolgatárs

Jó visszaemlékezni szolgálatomra, hogy mindig voltak olyan barátaim, olyan Úrtól kapott lelki testvérek, akikkel megbeszélhettem gondjaimat, akiknek kiönthettem a szívemet. A velük való beszélgetésekben nem kellett arra figyelmem, hogy mit mondhatok el, nem kellett attól félnem, hogy majd továbbmondják, kitarhattam szívemet előttük. Tőlük kaptam bátorítást a próbák idején, vagy ha örömmel volt telve a szívem, akkor azt oszthattam meg velük. Tehát az Úrtól való barát Isten ajándéka. Vannak, akik azt mondják, hogy a testvéri kapcsolat több a barátnál, különösen a lelki testvéri kapcsolat. Mások biznyságtételt, hogy a baráti kapcsolat a több. Nem állítanám szembe a kettőt. Sok testvérünk van, s valóban igaz, hogy a testvéreinket nem magunk választjuk,

a barátainkat megválaszthatjuk. Emlékszem, hogy nagyobb fiam egyszer így imádkozott: „Köszönöm, Uram, hogy az öcsém nemcsak a testvérem, hanem a barátom is.” Persze úgy kezdődött náluk is, ahogy általában a testvérek között szokott lenni: macska-egér harc folyt közöttük. Volt idő, amikor kimondottan vetélytársai voltak egymásnak, de ebből kinőtt a kapcsolatuk, és jó barátokká lettek. Szolgatársak között is van rá példa, hogy a testvér baráttá is lesz. Ez ok az öröme, a hálaadásra. Van erre egy közismert igénk, mely így szól: „Mindig szeret a barát, de testvérré a nyomorúságban válik.” (Péld 17,17) Az igazi barát, az igazi lelki testvér az, akinek mindig számíthatunk a tanácsaira, mindig számíthatunk őszinte véleményére, segítségére.

Egy afrikai közmondás így szól: Akinek van egy jó barátja, annak nincs szüksége tükörre. A jó barát hűen tükröz vissza. Nem érdek alapján, ezért nélkülözhetetlen a lelki munkában is a jó barát. Az ige azt mondja: „jaj, az egyedülvalónak!” A teológiai hallgatókat arra buzdítjuk, hogy legyenek jó barátai, mert ez később a szolgálat idején is nagyon megerősítően hat. Tehát Isten lelkigondozásának eszköze lehet a jó barát, a szolgatárs.

A keresztény vezető negyedik lelkigondozója az Úrtól kapott kritikus

Vannak akik úgy gondolják, hogy kritikusra nincs szükségük. Dávid elhitte és vallotta, hogy a kritikusak is lehetnek Isten lelkigondozásának eszközei. A 2Sám 16, 5–14-ben Simej szidalmazza Dávidot:

„Amikor Dávid megérkezett Bahúminba, kijött onnan egy ember, aki Saul háza nemzetségéből való volt, név szerint Simej, Géra fia, és amint ment, folyton szidta őket. Sőt kövel hajigálta Dávidot és Dávid király szolgáit, bár jobbról és balról ott volt az egész hadinép és az egész testőrség. Így szidalmazta őt Simej: Gyere csak, gyere, te vérengző és elvetemült ember! Megtorolja rajtad az Úr Saul házának minden kiontott vérért, aki helyett te király lettél, és odaadta az Úr a királyságot fiadnak, Absolonnak. Most te kerülél bajba, mert vérengző ember vagy! Akkor ezt mondta a királynak Abisaj, Cerúja fia: Hogy meri szidalmazni az én uramat, királyomat ez a döglött kutya? Hadd menjek oda, hogy levágjam a fejét! A király azonban ezt mondta: Nem rám és nem rátok tartozik ez, Cerúja fiai. Mert ha szidalmaz, és ha az Úr mondta neki, hogy szidalmazza Dávidot, akkor ki mondhatná neki: Miért tetted ezt? Majd ezt mondta Dávid Abisajnak és összes szolgájának: Ha még a fiam is az életemre tör, aki pedig az én véreből származik, mennyivel inkább ez a benjámini! Hagyjátok, hadd szidalmazzon, hiszen az Úr parancsolta neki. Bárcsak rám tekintene nyomorúságomban az Úr, és javamra fordítaná azt, hogy ma szidalmaztak engem! Dávid továbbment embe-reivel az úton, Simej pedig vele átellenben a hegyoldalon menve folyton szidalmazta, kövekkel dobálta, és port szórt feléje. Így jutott el a király és a vele levő hadinép a Jordánon túlra, és ott pihenőt tartottak.”

Hát lehet így is gondolkozni? Simej nem is csak kritikus volt, hanem szidalmazó. Nem is csak ellenfél, hanem ellenség. Dávidnak mégis joga volt úgy tekinteni rá, hogy az Úr megengedte, hogy „az Úr parancsolta neki”. Mi sokszor csak a „pátyolgatást”, a simogatást, a helyeslést tartjuk lelkigondozásnak, pedig lehet, hogy aki a szemünkbe hízeleg, az mö-

göttünk minden rosszat elmond rólunk. Ezt gondoljuk mi lelkigondozásnak, amitől azonban sokkal becsületesebb az, amit Simej tett. Kemény volt, de őszinte. Dávidnak javára szolgált ez a kritika. Az Úr alázatossá tette ennek elfogadására. Vannak azonban mai követői is Dávidnak. Kilépvé a bibliai időkből egy kortárs lelkipásztor, Gerzsenyi Sándor ezt írja a *Hálaadó zsoltár* című versében:

*Köszönöm a karmos embereket,
hűtlen barátokat, és hű ellenségeimet
kik kusza ábrákat karmolnak naponta
arcomra, szívemre.
Tudom: ujjuk hegye nagyon sokszor
a te szent akaratom eszköze,
hogy kiformald velük rajtam
arcodnak egy-egy drága, finom vonását,
mígnem kiábrázolódik
Krisztus hatalmas lényem bennem.*

Az Első kéve 243. oldalán található ez a vallomás, ez a hitvallás. Egyetértek vele, és elmondhatom, hogy a rossz-akaróim engem is türelemre és állhatatosságra tanítottak. Olykor rosszindulatból is mondhatnak olyan igazságokat az emberek, amelyet érdemes megszívlelnünk. Ha a villamos elöl, vagy a szakadék széléről az ellenségem keményen rántana vissza, akkor is hálásnak kellene lennem érte, hogy ezt megtette. Gerzsenyi Sándor azt mondja, hogy a hű ellenségeket is köszöni, és még a hűtlen barátokat is. Azt gondolom, hogy ha van egy Simej-féle következetes ellenfél, többet ér, mint egy hízelgő barát, aki cserben hagy, amikor a segítségére lenne szükség.

Végül a keresztény vezető ötödik lelkigondozója saját maga lehet

„Viseljétek hát gondot magatokra és az egész nyájra... amelynek őrizőivé tett titeket a Szentlélek.” (ApCsel 20,28)

Van önrészességünk is a lelkigondozásban, de erről most nem szólok részletesebben, mert ez külön előadás lehetne. Öt típusát említettem a lelkigondozásnak. Isten gondozásától eljutottunk az önmagunk gondozásáig. Adja meg Mindenható Urunk, hogy mindegyik eszközzel élve legyünk az ő hűségű szolgálói.

Kocsis-Nagy Zsolt

A társadalomtudományi kutatások kincsesbányáiban rejlő lehetőségek

Ez az előadás 2016. április 2-án hangzott el a Magyarországi Baptista Egyház által ötödik alkalommal megrendezett médianapon, mely idén a Tudás-innováció-közösség címet viselte.

A legtöbb társadalomtudományi kutatás alátámasztja, hogy globalizálódott világunkban egyre bonyolultabban tudunk eligazodni, és ez a folyamat nem állt meg, hanem azt mondhatjuk, hogy még inkább gyorsuló tendenciát mutat. Vannak elképzeléseink arról, – sokszor a „vérre menő” konfliktusokat is felvállalva – hogy hogyan működik a körülöttünk lévő világ, a társadalom, a közösség. Azonban ez sok esetben hiá-

nyos, néha torz, csak az egyén rostája által szűrt látásmódot tükröző megfogalmazás, elképzelés, esetleg szűken behatárolt tapasztalati tényeken alapuló megközelítés.

Ezeknek a folyamatoknak a megismerésében, megértésében a társadalomtudományi kutatások segítségül szolgálhatnak. Tudom és tapasztalom is, hogy sokan ördögtől vett dolognak tartják a tudományos kutatások alkalmazását a közösségeinkben. Ennek hátterében talán a múltban tapasztalt negatívumok, vagy az adatainkkal való visszaélés lehetőségeinek a félelme, esetleg az ismeretlentől, az újtól való távolságtartás, vagy egyszerűen az információ hiánya lehet az ok.

Ugyanakkor azt mondhatjuk, hogy amennyiben sikerül ezeket a kételyeket szétosztatni, és megnyerni az embereket egy-egy kutatásban való részvételre, abban az esetben olyan információbázist, információs kincsesládát tudunk kialakítani a vezetők, döntéshozók részére, amely mai világunkban szinte elengedhetetlen.

Két kérdést mindenféleképp fel kell tenni magunknak egy esetleges, – a közösséget és annak környezetét vizsgáló – kutatás előtt:

- *Akarok és merek-e tükörbe nézni?*

- *Akarom és képes vagyok-e megismerni a környezetemet?*

A kutatások eredménye kapcsán valóban képet kaphatunk nemcsak közösségünkről, magunkról, hanem a környezetünkről is, ami nem biztos, hogy minden esetben „csak” kellemes elemeket tartalmazhat. Nos, ennek a veszélynek a tudatában, ismeretében mondom azt, hogy merek-e, merünk-e és akarom-e megvizsgálni magamat, közösségemet és/vagy környezetemet. A képesség tekintetében egyre többen rendelkeznek ilyen ismeretekkel a közösségeinkben, tehát azt gondolom, hogy e tekintetben nem lehet probléma.

A három leggyakrabban alkalmazható (alkalmazott) módszer (sok esetben egyszerre, néha csak az egyik) a közösségeinkben:

1. A már meglévő elemi statisztikai adataink elemzése
2. Fókuszcsoportos megismerés
3. Kérdőívzés.

A már meglévő elemi statisztikai adataink elemzése

Általában minden közösségben rendelkezésre állnak valamilyenfajta adatok, statisztikák, kimutatások, amelyeket olykor, ha csak kényszerből is, de használni kell. Leggyakrabban a létszámmra vonatkozó adatokat szokták használni, aztán akik kíváncsibban, azok megnézhetik a nemek, és a korcsoportos megoszlások alakulását is. Közösségenként eltérő módon, általában erősen korlátozottan állnak rendelkezésre olyan statisztikai adatbázisok, amelyekből lehet, illetve érdemes volna akár komolyabb elemzéseket is elkészíteni, holott amennyiben évről évre frissítésre kerülnének a már meglévő adatbázisaink, abban az esetben például egy-egy hosszú időszori elemzés is nagyon érdekes információval látná el a közösségek vezetőit, a döntéshozókat.

Fókuszcsoportos megismerés

A kvalitatív kutatások között az egyik legelterjedtebb a fókuszcsoportos kutatás, és egyúttal ez napjaink egyik legdivatosabb kutatási technikája is.

A 8-12 főből álló csoportot egy vezető/kutató irányítja, ahol kötetlen, félig-irányított beszélgetés során vitatják meg az előre meghirdetett témát. A kutató már előre megfogalmazott koncepcióval rendelkezik az adott probléma tekintetében. Ezen módszer alkalmazásával az adott koncepció elfogadásának vagy elutasításának mögöttes okait is vizsgálhatjuk, így ezáltal a „miért” kérdésekre is választ tudunk adni, nemcsak a „mit” és „hogyan” jellegűekre. A fókuszcsoportos beszélgetés kötetlen légkörében a résztvevőknek spontán módon nyílik lehetőségük a kutatási témák, hipotézisek véleményezésére, miközben önkéntelenül is feltárják viselkedésük mozgatórugóit, motivációikat, attitűdjeiket, emocionális hátterüket. Olyan gondolatok, vélemények is

felszínre kerülhetnek ezáltal, amelyek különben rejtve maradnának a kutató előtt.

A fókuszcsoportok időtartama 1,5–2 óra, a csoportülésekről hang- és videofelvétel is készül.

Kérdőívzés

A kérdőíves módszer alkalmazását, a kérdőív elkészítését kb. a futballhoz tudnám hasonlítani, magyarul ez az a terület, amelyhez szinte mindenki ért. Szinte mindenki készít kérdőívet, értékeli, következtetéseket von le stb., ugyanakkor csak a szakértők látják meg a valós problémákat, hiányosságokat. Egy jó kérdőíves kutatás segítségével nemcsak dolgok közötti összefüggéseket, tendenciákat, a megnyilvánulások szabályszerűségeit állapíthatjuk meg, hanem bepillantást nyerhetünk személyes, egyedi jelenségekbe is. Alkalmazható önállóan és más módszerekkel kombinálva is. Akár előzetes tájékozódásképpen a kutatási terület, a problémák körülhatárolásánál, akár a kutatás fő fázisában ismeretek, attitűdök, élmények, életmódok feltárásánál.

Nos, amennyiben ezeket a módszereket vagy ezek közül csak az egyiket is szakszerűen tudjuk/akarjuk használni, alkalmazni, abban az esetben esélyünk van közösségünket/magunkat és akár környezetünket is objektívebben, a személyes értékeinktől, meggyőződéseinktől, sztereotípiáinktól, előítéleteinktől „függetlenebb” módon megismerni.

Szarka-Bögös Réka

Kihívások és értékek a Z generáció nevelésében

Ez az előadás 2016. április 2-án hangzott el a Magyarországi Baptista Egyház által ötödik alkalommal megrendezett médianapon, mely idén a Tudás-innováció-közösség címet viselte.

*„A tanítói munka legfontosabb mozzanata a gyermekekre figyelés, ezt az odafigyelést, ezt a segítséget nevezhetjük pedagógiának.”
(Winkler Márta)*

Általános iskolai nevelőmunkám során a gyermekekre való odafigyelés két szinten valósul meg. Megfigyelem a gyermekek személyiségét egyénileg, valamint vizsgálom az őket körülvevő társadalmat is.

A digitális kultúra folyamatos fejlődése nagymértékű változásokat eredményez a gyermekek életében. Fontosnak tartom, hogy pedagógusként lássam ezeket a hatásokat és azo-

kat a tendenciákat, amelyek nemcsak egy-egy gyerek életébe hoznak változást, hanem a mostani generációnál általánosan megfigyeltté vált a kutatók körében.

A Z generációnak az 1995 után született gyerekeket nevezzük, külföldi szakirodalomban szokták M, mint millennium generációnak is nevezni őket, utalva arra, hogy születésük az ezredforduló környékére esik.

A generációkról szóló elméletek egyszerűsítenek és általánosítanak, miközben minden gyerek és minden szituáció más. Mégis érdemesnek tartom ezek vizsgálatát, mert jól érzékelhetővé és megfoghatóvá teszik azokat a kulturális, szocializációs különbségeket, amelyek ennek a fiatal korosztálynak a jellegzetességei.

JELLEMZŐK

Védettség

Ez a generáció a gyermekkorát jellemzően jól megszervezett tevékenységekkel tölti, mintsem strukturálatlan játékkal. A szülők a gyermekeik szabadidejét hasznosan próbálják lekötni különféle különórákkal, foglalkozásokkal. *(Nem lehet*

az angolt elég korán kezdeni, mozgásos különórák, fejlesztő foglalkozások stb.) Bátorítani kell a szülőket arra, hogy engedjék gyermekeiknek, hogy az egész napos iskola 8-9 órás szinte folyamatos foglalkoztatottsága után a megmaradt szabadidejüket szabad játékkal töltsék. Testi és lelki egészségük érdekében fontos a mozgás szabadsága, a játék öröme. A gyerekek megfelelő kognitív fejlődéséhez szükséges saját tapasztalatok szerzése a különféle anyagok formájáról, jellegéről. Kiskorban különösen fontosak a nagymozgások, természetes mozgásformák: engedjük őket sokat fogócskázni, futni, mozogni, játszani a levegőn „csak úgy”.

Nyomás, szorongás

A szülőknek nagyok az elvárásaik gyermeikkel szemben, a teljesítményre való koncentráció nagy nyomás alá helyezi ezt a korosztályt, rengeteg szorongó gyermek ül az iskolapadban.

A szülők szeretnék gyermeküket „jól iskolázottnak” tudni, és már öt éves korban kiválasztani a legmegfelelőbb általános iskolát, gimnáziumot, egyetemeket. Igyekeznek kiközvetíteni gyermeküknek a sikeres életig, a jól fizető állásig vezető utat. Már iskolába lépés előtt, az óvodáskorú gyerekek szülei olyan elvárásokkal fordulnak az iskola felé, amelyek a gyermek hosszú távú jövője szempontjából érthetőek ugyan, de a gyermek életkori sajátosságait sokszor figyelmen kívül hagyják.

Ez a fajta előkészítés, előrelátás hatalmas terhet tesz a gyerekekre, melynek következtében a szorongó gyerek vagy olyan gyorsan igyekszik, hogy közben elfelejt gyerekek lenni, és egy kisművészi felnőtté válik, vagy teljesen kezelhetetlenné válik, és a valódi feladatait sem tudja elvégezni.

Nehéz szülőként bölcsnek lenni, hiszen senki sem szeretné, hogy gyermeke lemaradjon a többiekhez képest, ugyanakkor fontos szem előtt tartani, hogy a gyermekek jövőjének megalapozása nem azáltal valósul meg, ha megpróbáljuk a jövő kihívásaira minél előbb felkészíteni őket, pénzt és időt nem sajnálva, hanem ha egyszerűen hagyjuk, hogy megélik az adott életkor kihívásait, örömeit.

A teljesítménykényszer okozta szorongás gátolja a gyermek megfelelő lélektani és kognitív fejlődését. Tapasztalt pedagógusok szerint fontos nevelési érték az örömmel való tanulás, melynek központi eleme a játék öröme, amely nemcsak egy kiegyensúlyozott gyermekkorhoz segíti hozzá ezt a generációt, hanem egy munkáját szerető, gondolkodó felnőtté is.

Jutalmazás

Kutatások azt mutatják, hogy ezek a gyerekek azokban a tekintélyszemélyekben bíznak, akik megjutalmazzák őket azért, mert részt vettek valamilyen tevékenységben. Első osztályban bíztam benne, hogy a játék, a közös munka önmagában motiváló lehet, így nem szükséges ezen felül külső értékelést alkalmaznom, próbáltam a belső motivációt táplálni. Mivel akadályokba ütköztem, elkezdtem különféle külső jutalmazási rendszerek kiépítésével kísérletezni, próbálgatva, mi az, ami a gyerekcsoportnál működőképesnek bizonyul. Eddigi tapasztalataim megerősítik a kutatás eredményét, mely szerint a Z generáció gyermekeinek gyors visszajelzésre, valódi jutalomra van szükségük. Bár a belső motiváció erősítését hosszú távon továbbra is előnyösebbnek látom, a kihívásnak megfelelően elkezdtem kísérletezni, milyen értékeket tudnék átadni, ha már rákényszerülök a külső értékelésre. Azon gondolkodtam el, hogy ha már megjutalmazom őket, milyen értéket tudok ezen keresztül is átadni nekik, amelyre esetleg nem lennének maguktól annyira fogékonyak, de mivel jutalomként kapják, más jelentőséget nyer számukra.

Csapatmunka

A tapasztalatok azt mutatják, hogy a Z generáció tagjai jobban képesek kapcsolatba lépni egymással, mint eddig bármelyik korábbi generáció.

A csoportmunka, az együttműködés képességének fejlesztése nemcsak azért fontos, mert ez a korosztály ezt igényli, hanem mert az látszódik, hogy a munkaerőpiacon is egyre inkább a kooperatív képességeket keresik a munkaadók.

Érdekes tény, hogy mindeközben kutatások azt mutatják, hogy ezek a tanulók kellemetlenül érzik magukat vitás szituációkban, tekintetükkel a tanítót keresik, aki megvédi őket a konfliktusoktól.

Miközben tehát igénylik és igény van a társas feladatokra, eközben nehézségeik vannak a véleményük, érdekeik ütköztetése során.

Tanítóként meg kellett látnom azt, hogy nem kell mindig megvédeni és egyfajta védőburkot létrehozni a gyermek számára, hiszen fontos, hogy megtanulja saját érveit képviselni, mások érdekeit is szem előtt tartani, és elsajátítani a helyes vitakultúrát.

Kedves kolléganőm mesélte, hogy egyik gyereke iskolai keretek között ellátogat a Forbes magazinhoz megnézni, mit is csinálnak ott, milyen is az „élet” az iskolán túl. Felkacagtam, mert lányomék hasonló indíttatásból tehenészetbe mentek ma el az osztállyal. Átvillant a jókedvemen

az a gondolat, lehet, hogy ők nem az „életet” látják?

Multitasking

Tíz évvel ezelőtt amerikai kutatók már megfigyelték, hogy az Y és Z generáció fiataljai jellemzően egyszerre nem csupán egy, hanem párhuzamosan több tevékenységet végeznek, megosztva figyelmüket. Nagy várakozással kutatták az úgynevezett multitasking-jelenséget, vizsgálva hatását a tanulási szokásokra és képességekre, a társas kapcsolatokra, a kreatív jellegű munkavégzésre.

Az MIT agykutató csoportja, a Miller Lab vizsgálatai azt mutatták, hogy a feladatok gyors váltogatása jóval kevésbé hatékony, mint ha egyszerre csak egy dologra koncentrálna az ember. A multitasking hatására a szervezet többet termel a hidrokortizon nevű stresszhormonból és a gyors reakcióért felelős adrenalinból is, a túlzott hormontermelés pedig a szükségesnél nagyobb mértékben stimulálja az agyat. A multitasking során a szervezet dopamint is termel, vagyis az ember gyakorlatilag jutalomban részesül azért, hogy folyton váltogatja a feladatokat, így aztán mindig újabb stimulusra vágyik.

A digitális eszközök használata során a gyerekek agya hozzászokott ehhez a fajta gyakorlathoz, a folyamatosan érkező, változatos ingerek után nem csoda, hogy nem köti le őket az ingerszegény iskolai tanóra, ahol adott esetben egyetlen feladatuk a tanár szóbeli közlésére figyelni. Az unatkozó gyermek további magatartás-problémákat idéz elő, mire a tanító megállapítja, hogy ezek a mai gyerekek neveletlenek, képtelenek figyelni.

Megoldási lehetőségeket számba véve felmerül a kérdés: itt az ideje, hogy az oktatás is felpörögjön, és a pedagógus feladata nem más, mint hogy a video- és számítógépes játékok inergazdag világának ajtót nyisson, hogy képes legyen a gyermekek ingerküszöbét elérni?

A kérdés nem egyszerű, ugyanis a multitasking a hétköznapi életben és a munkahelyi feladatoknál egyaránt elvárt képesség, tehát fontos, hogy az iskolában is fejlesszük, ugyanakkor több kutatás eredménye azt bizonyítja, hogy a tanteremben az egy dologban való elmélyülés nagyobb sikert hoz a tanulmányok terén.

Nem lehet a gyermekeket végletekig ingerekkel bombáznai, a magasabb stressz-szint elfárasztja őket, ami a tanulmányi eredményeik romlásához vezet, amikor pedig már nem lehet természetes módon tovább fokozni az ingerek számát, és nem képes az adott ingerekre elegendő dopamint termelni a szervezet, akkor akár a drogok használatába sodorhatjuk akaratlanul is a gyermekeket (Barak, 2012).

Mit tehetünk akkor annak érdekében, hogy ne tegyük ki a gyerekeket ennek a káros folyamatnak, de eközben mégis szem előtt tartjuk, hogy a való életben ez egy szükséges és fejlesztendő terület?

Tanítsuk kottát olvasni, hangszeren zenélni a gyerekeket! A York egyetem munkatársai kimutatták, hogy a zenészeknek különleges érzékük van ahhoz, hogy egyszerre párhuzamos műveleteket végezzenek. Az agyuk a zenetanulás során hozzászokik, hogy egységként kezeljen egy bonyolult információkból álló halmazt.

Hipertextualitás és a lineáris logika fejlesztésének kérdése

A gyerekek számára az információk hipertextualitása, a véletlenszerű kalandozások, a próbálgatás a bevált, működő módszer az új játékok, eszközök, programok meghódítása közben. Eközben az iskola lineárisan, logikusan felépített, lépésről lépésre lebontott információkat nyújt.

Egy érdekes kihívás, hogyan lehet ezt a fajta innovatív tanulási folyamatot megőrizni és értékékként kezelni az iskola falai között, miközben különösen fontos fejleszteni ezeknek a gyerekeknek a lineáris, ok-okozati logikai gondolkodását is.

Mit tehet a pedagógus, ha hatékonyan szeretné meg-szólítani ezt a generációt?

Nyitottság és tudatosság. Nyitottnak lenni, hogy képesek legyünk meglátni az adott gyerekcsoport, generáció jellemzőit, és tudatosan fejleszteni a szükséges készségeket és az általános emberi értékeket, amelyek mindenkor érvényesek és szükségességek lesznek.

Az új és a régi tartalmak, módszerek területén fontosnak tartom a megfelelő egyensúly keresését. Különböző kísérletekkel, új eszközökkel, módszerekkel próbálkozom az első osztályos gyerekcsoportomnál a korábbi kutatásomban, a nagy tapasztalattal rendelkező pedagógusok által megfogalmazott nevelési értékek megőrzésével.

A gyermekek szeretete, a rájuk való odafigyelés segít, hogy meglássam, mire van szükségük, mit tudok én adni nekik, hogyan tudom őket segíteni.

Az örömmel való tanulás elérése érdekében igyekszem számukra szórakoztató eszközöket, játékokat megismerni, kitalálni, amelyek fejlesztőek, de mindenekelőtt a kíváncsiságukra, és a gyermekkori sajátosságaikra épülnek.

Pedagógusként nem azt várom el a gyerekektől, hogy ők igazodjanak az eddigi iskolai gyakorlathoz, bevált módszerekhez, hanem tisztában vagyok vele, hogy felnőtt szakem-

berként nekem kell a változó körülményekkel, igényekkel lépést tartanom.

Mindezek megvalósítása érdekében a felmerülő problémákat kihívásnak tekintem, amelynek során a céloom a gyerekek szükségére odafigyelve és a legfontosabb értékeket megtartva alkalmazkodni, tanulva tanítani.

Merjünk változni, hogy tudjunk változtatni!

Felhasznált források:

- Howe, Neil and Strauss, William (2000): Millennials Rising: The next great generation.
- Wallis, Claudia (2006): Multitasking generation – Time, Society
- World Economic Forum, Executive Summary The Future of Jobs, 2016 January.

Multitasking:

- Barak, L. (2012). Multitasking in the university classroom. *International Journal for the Scholarship of Teaching and Learning*, 6 (2) <http://academics.georgia-southern.edu/ijstotl/v6n2.html>.
- Bessenyei István (2010): A digitális bennszülöttek új tudása és az iskola, *Oktatás-informatika*, 2010, II. évf. 1–2. szám, 24–30. o.
- Fried, C. B. (2008). In-class laptop use and its effects on student learning. *Computers and Education*, 50 (3), 906–914.
- http://index.hu/tudomany/2015/12/07/hiaba_gondolja_on_se_tud_egyszerre_tobb_dologra_figyelni/ letöltés: 2016. 05. 04.
- <http://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=95256794>, Miller LAB (MIT), Colorado Uni.

Évzáró a téglási II. Rákóczi Ferenc Magyar–Angol Két Tanítási Nyelvű Baptista Általános Iskolában

Nem tudunk kétfelé figyelni egyszerre

A Tudatos vezetés nevű blog (tudatosvezetes.blogspot.com) szerzője, Cservényák Tamás is utánajárt, hogy igazolják-e tudományos kutatások, hogy bizonyos emberek képesek több dologra egyszerre is figyelni. Az alábbiakról számolt be.

Clifford Nass, a Stanford University professzora úgy találta, hogy a „kemény multitaskerek” extrém magabiztossággal bírnak képességeikkel kapcsolatban. Felmérésük alapján azonban sokkal rosszabbul szerepeltek kognitív és memória feladatokban, mint azok, akik egyszerre egy dologra szeretnek figyelni. Ness azt várta volna, hogy legalább egy valamiben jobbak lesznek, de mindenben gyengébben szerepeltek.

David Meyer, a Michigan University pszichológia professzora jópofa demonstrációval szolgált. Ha diákjait arra kérte, hogy számoljanak el egytől tízig, vagy sorolják fel az ABC első tíz betűjét, jellemzően két másodperc alatt végeztek a feladattal. Ha azonban változtatni kellett a számolás és az ABC között (A1, B2, C3...), akkor a végrehajtás nem 4, hanem 15-20 másodpercig tartott, és sokan hibáztak is közben. A váltogatás a feladatok közt ugyanis jelentősen rontja a hatékonyságot és gyarapítja a tévesztések számát.

John Arden szerint (*Improving Your Memory for Dummies*, 2002) a többfelé figyelés csökkenti az emlékezés képességét.

Dr. Glenn Wilson 2005-ben végzett egy kísérletet a Hewlett Packardnál, hogy megvizsgálja a termelékenységet a „multitasking” során. Megdöbbentő eredményt kapott: az átlagos dolgozó funkcionális IQ-ja, ami egy ideiglenes minőségi állapot, 10 ponttal csökkent a megosztott figyelem alkalmazása során.

David Mayer (2003) kutatásai szerint nincs statisztikailag szignifikáns különbség a férfiak és a nők között sem a figyelemmegosztás terén.

Dr. Marcel Just, a Carnegie Mellon University Center for Cognitive Brain Imaging igazgatója egyetért vele: a számos általa vizsgált területből összesen egynél volt statisztikailag értékelhető különbség a nők javára.

Brandy Criss, a Missouri Western University-n próbálta meg igazolni különbségtételi tézisét 2006-ban, de azt találta, hogy a teljesítményben nem tértek el a két nem képviselői „multitasking” során, míg pontosságban minimális, de statisztikailag nem volt szignifikáns előnye a nőknek.

Forrás: Tudatos vezetés blog

<http://tudatosvezetes.blogspot.hu/2011/02/nem-tudunk-ketfele-figyelni-egyszerre.html>

Nemeshegyi Zoltán

Az ócsai gyülekezet az ezredfordulótól 2012-ig

Ócsai Baptista Gyülekezet

2000. július 14-én kaptam a felkérést, hogy vállaljam el az ócsai gyülekezet ügyintéző-lelkipásztori szolgálatát. Azóta ismerem a gyülekezetet. 2001–2012-ig meghívott lelkipásztorként voltam részese a gyülekezet életének és szolgálatának.

Előjáróságunk

Legelső feladatunk volt a már három éve pásztor nélkül való gyülekezet egységesítése. Ennek első eredménye az, hogy előjáróságot választhatott a gyülekezet. Ettől kezdve minden évben előjárósági csendesnapokon készültünk fel lelkileg, a ránk váró szolgálatokra. Ezeket a lelkigyakorlato-

kat Tóalmáson, Balatonföldváron, Szépalmán, majd Ócsán tartottuk. Jellemzők voltak: sok imádság, közösségápolás, gyakorlati előadás, kötetlen beszélgetés időszerű kérdésekről. Volt, amikor az előjáró-feleségekkel együtt tartottuk a lelki felkészülést. 2005-ben sok év után újra presbiter- és diakónusavatás lehetett gyülekezetünkben. Presbiterré Szabadszállási László testvért, diakónussá Németh Zsolt testvért avattuk.

Ének-zene a gyülekezetben

Gyülekezetünk legnagyobb létszámú szolgáló csoportja az énekkar, 1897-ben alakult, és azóta folyamatosan szolgál. Az

Az előljárók és a lelkipásztor

énekesek, karvezetők cserélődtek, de a szolgálatkészség változatlan maradt. A mi időnkben *Denkéné Vigh Melinda* a vezető karnagy. Néhány évig *Kozma Antallal*, később *Nemeshegyi Krisztinával*, jelenleg pedig *ifjabb Fazakas Gyulával* együtt végzi a karvezetés szolgálatát. Sok helyen szolgáltunk együtt, az ország gyülekezetiben és a határon túl is. Kőrösréven, Zilahon, Aradon és Felvidéken is. Más egyházak templomaiban éppúgy, mint szabadidő-központban vagy városunk rendezvényein. Énekeinkben minden alkalommal a teremtő és megváltó Istenről tettünk bizonyosságot. Nagy érték, hogy az énekkarban minden korosztály képviselteti magát.

A valamikori nagy fúvószenekarból mára egy kis létszámú, de színvonalas zenei csoport lett. Önállóan de az énekkarral együtt is rendszeresen szolgál a néhány tagú fúvóegyüttes.

Mintegy három éve alakult fiatalokból a dicsőítőcsoport, *Csóka Benjámin* vezetésével. Tízen vannak és a csoport tagjainak többsége az énekkarban is énekel, de szívesen szolgálnak ebben a fiatalos stílusban is gyülekezetünkben és városunk rendezvényein. Bizonyosságot téve arról, hogy Istent sokféleképpen lehet dicsőíteni.

Két éve hozta létre a furulyaegyüttest *Nemeshegyi Krisztina*. Mintegy húsz tagja van az együttesnek, melyben a legkisebektől a legnagyobbakig mindenkinek van helye, aki kész tanulni és az Urat ilyen módon szolgálni.

Az ifjúság és a lelkipásztor

Ifjúságunk

Az ifjúság gyülekezetünk legmozgékonyabb csoportja. Rendszeresen elkísérték vendégszolgálataimra. Volt, amikor

az akkori teljes ifjúság, mintegy 30 fő, vagy kisebb csoport. Attól is függött, hogy a fogadó gyülekezet milyen létszámú és befogadóképességű volt. Általában egy fiatal előljáró fogta össze az ifjúságot. Szolgálati időm alatt először *Ulmann Sándor*, majd *Kánai Péter*. A mindenkori teológiai hallgató is aktív szerepet játszott az ifjúság összetartásában. 2011 szeptemberében az ifjúság az előljárók közül *ifjabb Nemeshegyi Zoltánt* választotta összekötőnek az ifjúság és előljáróság között. Egyébként négytagú választott vezetőség irányítja az ifjúságot: *Fodor Viktor*, *Fodor Boglárka*, *Csóka Péter* és *Nemeshegyi Andrea*.

Szombat esténként tartják az ifjúsági órát, melyen imaközösség, éneklés, időszerű előadás és annak megbeszélése a program. Az ifjúság rendszeresen szolgál a gyülekezetben és a Szenvedélybetegek otthonában is a lakók nagy örömeire.

Anyák napja 2010-ben

Evangelizációk

Minden évben tartottunk evangelizációt. Hat éven keresztül nyári sátoros evangelizációt, majd a szabadidőközpontban, végül az imaházban. Mindegyiknek megvan a maga előnye. A nem egyházi helyszínekre könnyebben eljönnek az emberek, viszont a végső cél a gyülekezetbe való beépítés, ezért az sem baj, ha „lakva ismernek meg bennünket”. Bekapcsolódunk a ProChrist evangelizációkba is. 2003-ban a helyi római katolikus és református testvérekkel együtt, majd 2006-ban magunk szerveztük. Ezek az evangelizációkon mind a világból, mind a gyülekezetünkben felnőtt gyermekeink közül voltak döntések, megtérések.

Bemerítések

Hála az Úrnak folyamatosan voltak megtérések, így az elmúlt tizenegy évben tizenegy bemerítés volt, összesen harmincnolc hitvallóval. Ócsai szolgálatunk gyümölcssei közé tartozott három gyermekünk döntése és bemerítése is. *Tímea* már Pesterzsébeten átadta a szívét a Megváltónak, *Zoltán* 2001-ben, *Tamás* 2003-ban, *Andrea* 2007-ben részesült a bibliai keresztségben hitvallása alapján..

Pedagógusköszöntés

Hat évvel ezelőtt jött az indításunk, hogy pedagógus-nap táján hívjuk meg városunk óvodai, általános iskolai és közép-

Furulyaegyüttes

iskolai dolgozóit, hogy megköszönjük munkájukat, melyet gyermekeink és egész városunk javára végeznek. Jó fogadtatásra talált a kezdeményezés. Első alkalommal a mintegy százharminc pedagógus több mint fele eljött, és a részvétel évről évre növekszik. Ismert baptista előadókat hívtunk meg, akik rövid előadást tartanak, majd az énekkar, az ifjúság a dicsőítőcsoport és a gyermekek szolgálatai örvendeztetik a meghívottakat. Tavaly a furulyaegyüttes is bekapcsolódott a köszöntésbe. Ajándékkal is kedveskedünk az ünnepelteknek. Bibliát, keresztény irodalmat vagy igés emléktárgyat szoktunk adni, és szeretetvendégségen kötetlen beszélgetéssel folytatjuk az együttlétet.

Fizikai munkák az imaháznál

Folyamatosan tevékenykedtünk imaházunk külső és belső rendben tartásán.

2003-ban befejeztük a kézilabdapályát imaházunk udvarán. Ez jó lehetőséget biztosít arra, hogy a sport eszközzel is evangelizáljunk.

2004-ben szükségessé vált imatermünk bővítése. Ezt úgy oldottuk meg, hogy kibontottunk egy közfalat, és egy kistermet a nagyhoz nyitottunk. Itt foglalt most helyet az énekarunk.

2005-ben az előterünket nagyobbítottuk meg, hogy legyen elegendő hely a ruhatárnak és a könyvtérjesztésnek.

2008-ban kerítést építettünk.

2009-ben kívül-belül felújítottuk imaházunkat. Noha nem mondtunk le arról a tervünkről, hogy új imaházat építünk, de addig is rendezett körülmények között szeretnénk tartani istentiszteleteinket.

Gyülekezeti kirándulások

Mivel régi vágya a gyülekezetnek, hogy új imaházat építhesen, olyan helyekre szerveztük a kirándulásokat, ahol egy új imaházat is meglátogathattunk, figyelve, hogy mi az, amit saját építkezésünkben is érdemes lesz megvalósítani. Így látogattuk meg a váci, kecskeméti, balatonszemesi, gödöllői és veresegyházi imaházakat. Különbusszal mentünk, és mindenki eljöhett, aki szeretett volna. A busz megtelt, és volt, amikor személygépkocsik is csatlakoztak. Az utóbbi években városunk határában *Ponyiczki László* telkére szoktunk kirándulni. Mivel nem nagy a távolság, még többen el tudnak jönni. Ezeken a kirándulásokon is a lelki szempont a legfontosabb. Istentisztelet a szabadban, amit követ a közös étkezés, sport, játék és közösségápolás. Tavaly pünkösd

második napján a csepeli és szigetszentmiklósi gyülekezetek testvériségét hívtuk meg. Arra is jó ez a kötetlenebb együttlét, hogy barátokat, iskolatársakat, munkatársakat is meghívjunk.

Házasságkötések

2000 óta harminchét menyegzői istentisztelet volt gyülekezetünkben. Körülbelül annyian hozták ide házastársukat, mint ahányan tőlünk vitték el más gyülekezetbe. A házasságkötéseket jegyesoktatás előzte meg. Ezeken az alkalmon bibliai alapon ismertem meg a fiatalokat a keresztény házassággal. Természetesen megbeszéltük mindazokat a kérdéseket, amelyek ezzel kapcsolatban bennük felvetődtek. A felkészítő beszélgetések száma nem volt állandó. Mindig szükség és lehetőség szerint találkoztunk.

Nagy öröm volt számomra, amikor a fiatal házasoknak arra is igényük támadt, hogy időnként találkozzanak, és esetleg vendéglőadó bevonásával kötetlenül beszélgesse- nek örömeikről, gondjaikról, és imaközösségben legyenek együtt. Isten különös kegyelmének tartom, hogy gyermekeink is ebben az időben találtak hívó társat maguknak.

Sport a szabadban 2010-ben

Gyermekebemutatók

A házasságkötéseket gyermekáldás kísérte. Az ezredforduló óta negyvenhat gyermek született gyülekezetünkben. Így a leggyakoribb ünnepi istentiszteletek a gyermekebemutatók voltak. Gyakran énekeltük az „Ó, boldog ház, hol befogadnak téged, Úr Jézus Krisztus, igazi barát” kezdetű énekünket. Az újszülöttek közt hat unokánk lehet. A kisgyermekes anyukák lelkipozíciójának egyik módja a baba-mama klub.

Temetések

„Ha testben valóni kell, az mélyen fáj nekünk, de egyesít minket a hit, és menny felé megyünk.” Tagjaink között fele annyi temetésre került sor, mint a „hullámsírba temetésre”, beme- rítésre. Akiktől pedig búcsút vettünk, a feltámadás reményében tehetjük ezt.

Dr. Székely Levente

Honnan ered?

Az információ forrásai napjainkban

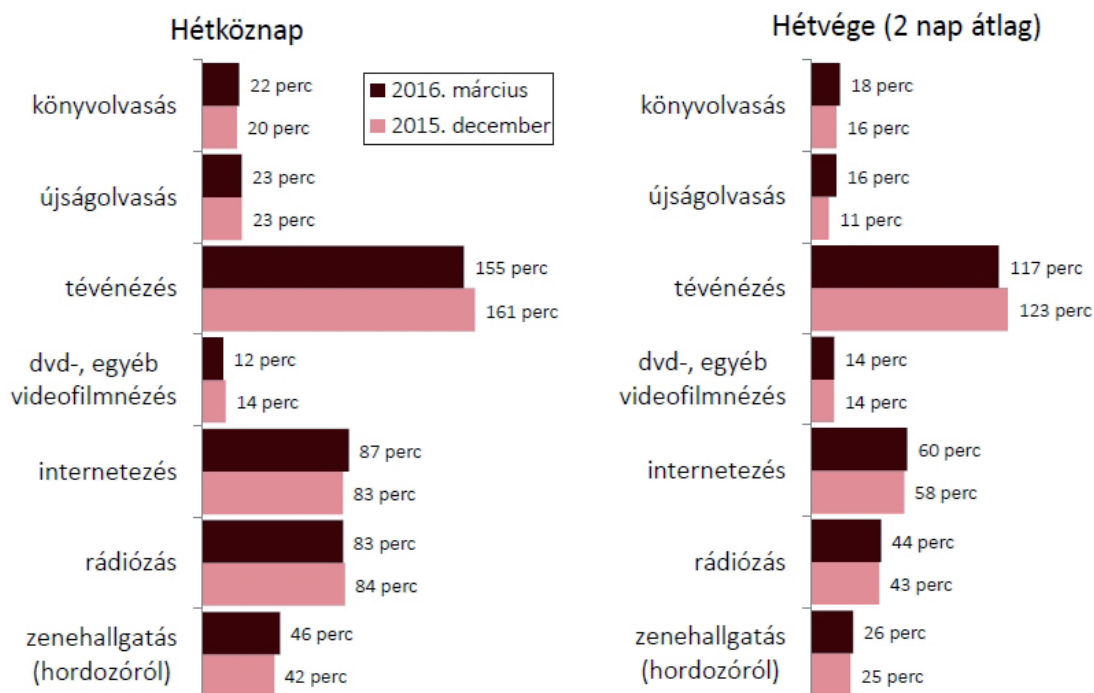
Ez az előadás 2016. április 2-án hangzott el a Magyarországi Baptista Egyház által ötödik alkalommal megrendezett médianapon, mely idén a Tudás–innováció–közösség címet viselte.

Gondoljunk csak bele, hogy mennyit változott az emberiség információfogyasztása néhány évszázad alatt: hol kereste a tegnapi ember, és hol keresi a mai ember kérdéseire a válaszokat. Vagy egyáltalán milyen képe van a világról, honnan ered a mindennapi tudása a mai embernek, és ez a tudás hogyan viszonyul a valósághoz?

Tapasztalhatjuk, hogy jó néhány olyan dologban a közhitel tényei hamisnak bizonyulnak, amelyek az általános tudásunk részét képezik. Akár *Napóleon* magasságáról, akár a háromkirályok számáról, akár a vörös szín bikákat ingerlő hatásáról van szó, már-már evidenciaként kezeljük az ezekhez kapcsolódó állításokat. Napóleon alacsony volt, a háromkirályok hárman voltak (még a nevüket is tudjuk), a bikák meg természetesen ki nem állhatják a vörös posztót, hiszen az számukra – a nyelvi fordulatainkba is beépülten – vörös posztó. A rendelkezésre álló adatok azonban megcáfolják akár az evidenciaként kezelt mindennapi tudásunk

Médiafogyasztás mennyisége³

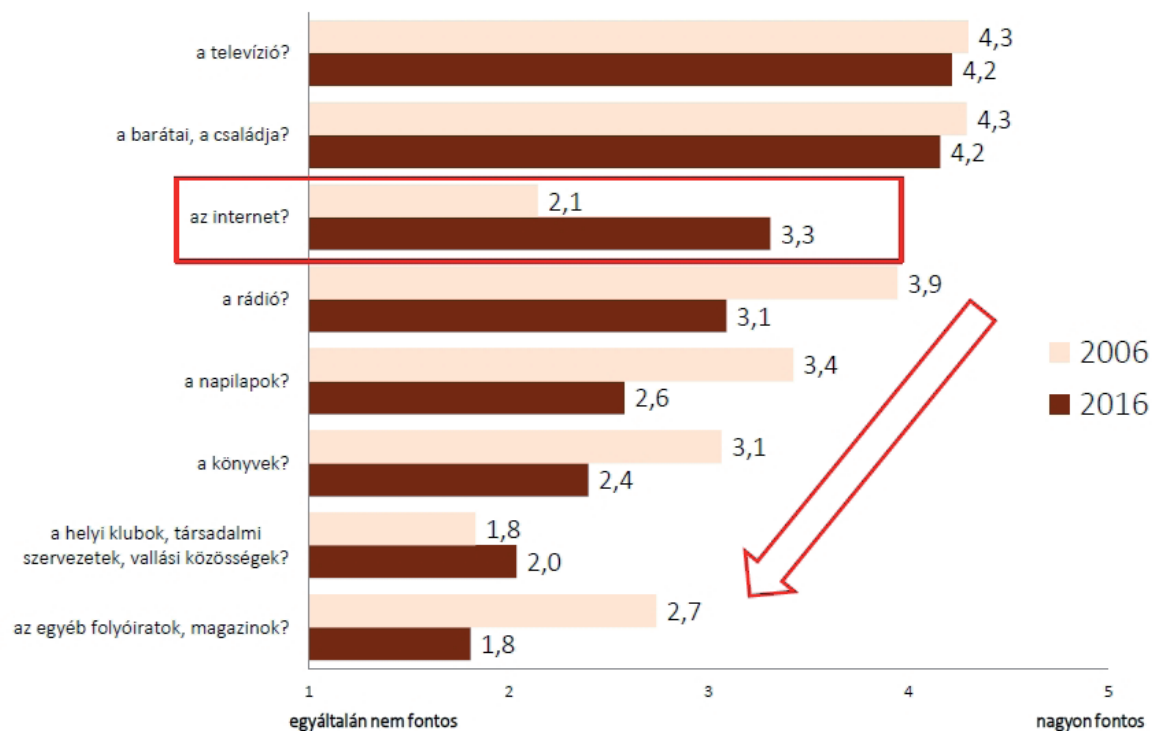
Egy átlagos HÉTKÖZNAP (/nap) és egy átlagos HÉTVÉGÉN (/nap) mennyi időt tölt Ön az alábbiakkal? – az összes megkérdezett körében, percben

Forrás: Kutatópont, 2016

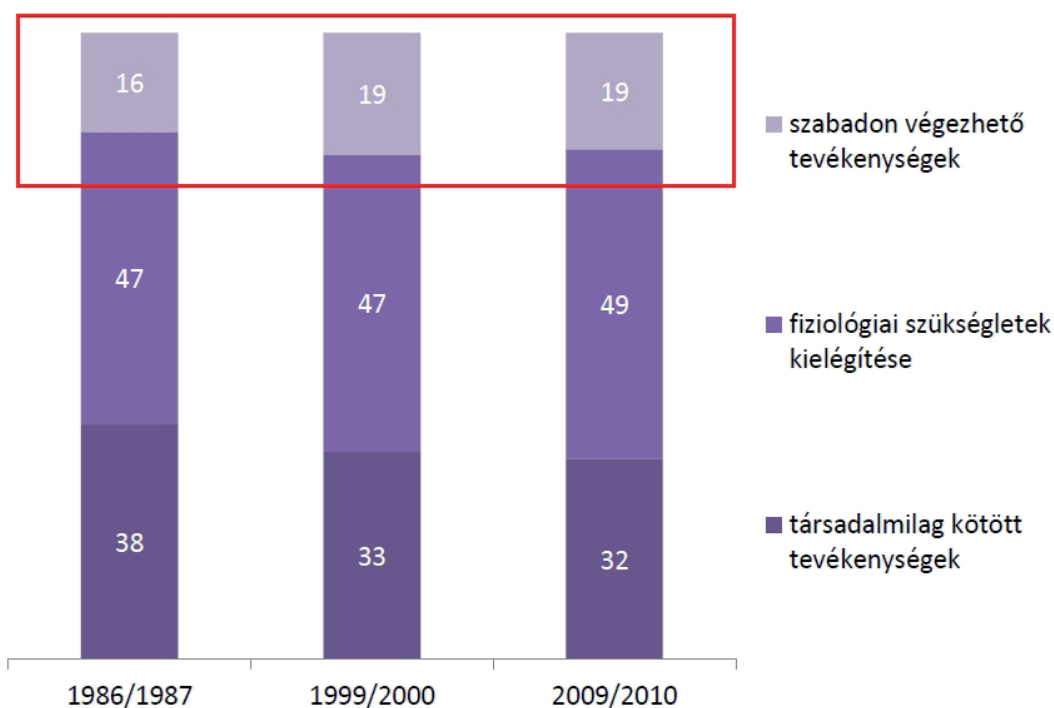

Mennyire fontosak mint információforrások?

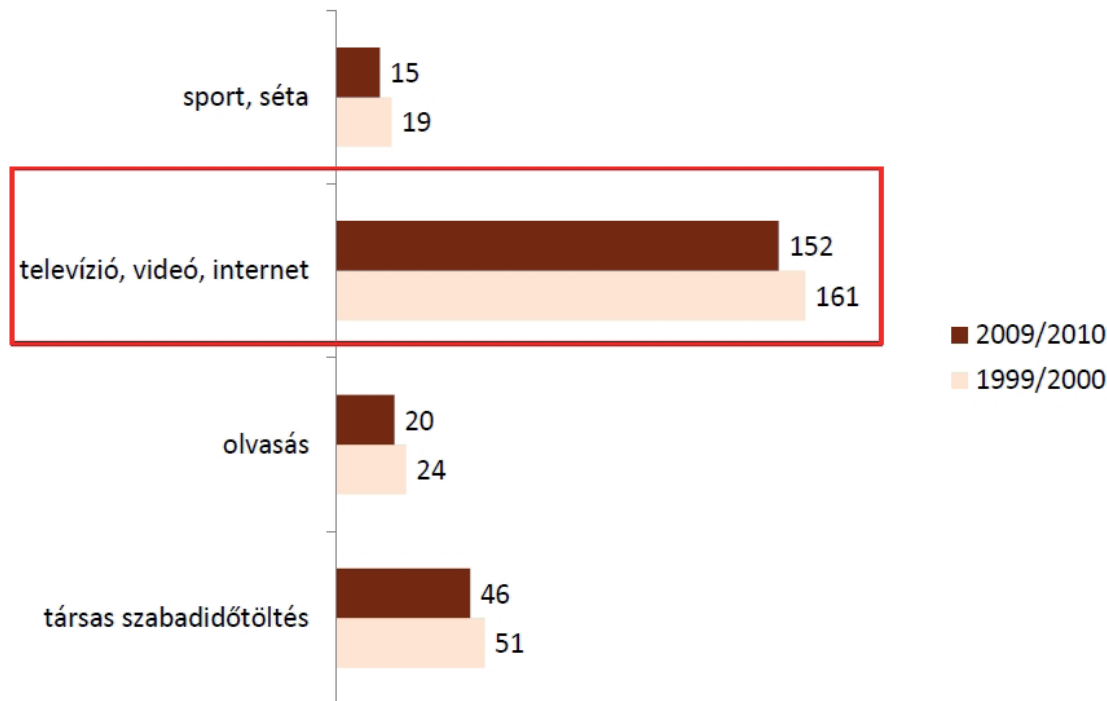
Forrás: WIP, 2006; Kutatópont, 2016

A 15-74 éves népesség napi átlagos időfelhasználásának alakulása tevékenységi főcsoportok szerint

Forrás: KSH, 2011

A szabadon végezhető tevékenységekre jellemző időfelhasználási adatok (napi ráfordítás percben)

Forrás: KSH, 2011

tényeit is. A tudomány mai állása szerint kijelenthető, hogy Napóleon a korabeli francia férfiak átlagmagasságához képest magasabb férfi volt. A háromkirályokról nem tudhatjuk, hogy hányan voltak, a Biblia egy helyen sem említi, hogy ők hárman lettek volna, sőt azt sem említi, hogy királyok lettek volna. És a bikákat sem izgatja a kelme színe, sokkal inkább annak lengetése.

Ahhoz nem férhet kétség, hogy az információs társadalom korszakában, amely az ipari korszak után következő új gazdasági, társadalmi és kulturális rendszer, gyökeresen átalakultak az információkhoz való hozzáférés lehetőségei. Ma egy átlagos számítógéppel vagy egy okostelefonnal (jóformán már csak ilyet lehet kapni) és egy közönséges internetkapcsolattal szinte korlátlan információ állhat rendelkezésünkre. A technológiai fejlődés általános következménye, hogy egyre több és komplexebb olyan kommunikációs forma jön létre, amelyben a közvetítő egy médium. A kommunikáció egyre gyakrabban, egyre hosszabb ideig, az élet egyre több területén és egyre több témában a médiumok segítségével zajlik, amelyet „társadalmi és kulturális következményeivel együtt a mediatizáció folyamatának nevezünk” (Krotz munkáját idézi Hartmann, 2007).¹

Annak természetes következménye, hogy amennyiben a médiumok jelenléte áthatja mindennapjainkat, úgy a mindennapi tudásunk egyre inkább a médiumokból eredő tudást jelent. De milyen mértékben van jelen a média az életünkben, és mennyire mondhatjuk azt, hogy a társadalmunk mediatizált társadalom?

A Központi Statisztikai Hivatal rendszeresen végez időmérleg-kutatások, amelyek azt vizsgálják, hogy az emberek

mivel töltik az idejüket. Azt látjuk, hogy a társadalmilag kötött tevékenységeinkre fordított idő csökken, részben azért, mert egy kevésbé strukturált társadalomban élünk ma már, mint amilyen a szocialista típusú társadalom. A 15–74 éves népesség napi átlagos időfelhasználásának vizsgálata tevékenységi főcsoportok szerint azt mutatja, hogy a társadalmilag kötött tevékenységek rovására növekedett az elmúlt negyedszázadban a szabadon végezhető tevékenységek aránya. Szokták úgy is nevezni a társadalmunkat, hogy szabadidő-társadalom, azonban ha az időfelhasználás tartalmát tekintjük, inkább mediatizált társadalom vagyunk, ugyanis a szabadon végezhető tevékenységek túlnyomó többsége médiafogyasztás, vagy ha netán nem aktív használatról van szó, a szabadidős tevékenységek sokszor mediatizált környezetben zajlanak.

Egy átlagos héten egy átlagos magyar felnőtt egy teljes állással járó időt (kb. heti 40 órát) tölt médiafogyasztással.

A Kutatópont adatai szerint, ha összeadnánk az összes médiafogyasztással töltött időt, azt tapasztalhatnánk, hogy egy átlagos héten egy átlagos magyar felnőtt egy teljes állással járó időt (kb. heti 40 órát) tölt médiafogyasztással. Kicsit sarkítva azt lehet mondani, hogy amit nem munkával vagy alvással töltünk, annak nagy része mediatizált. És azt szintén tapasztalhatjuk, hogy más terekben, tevékenységekben is jelen van a

média – gondoljunk csak a vasárnapi ebéd alatt megcsörrenő telefonokra, egész nap bekapcsolt televíziókra stb.

A kutatások arra is választ adnak, hogy mennyire fontos forrásnak számít a média. Két nagymintás kutatási program² eredményeit vizsgálva egyrészt megállapíthatjuk, hogy az internetnek mint információforrásnak a fontossága a tíz év alatt jelentősen megnövekedett, másrészt a hagyományos elektronikus média és a nyomtatott sajtó erőteljesen veszített fontosságából. Továbbá megállapíthatjuk, hogy a legközelebbi személyes kapcsolataink továbbra is fontosak, de a közösségeinket továbbra sem azonosítjuk fontos információforrásként.

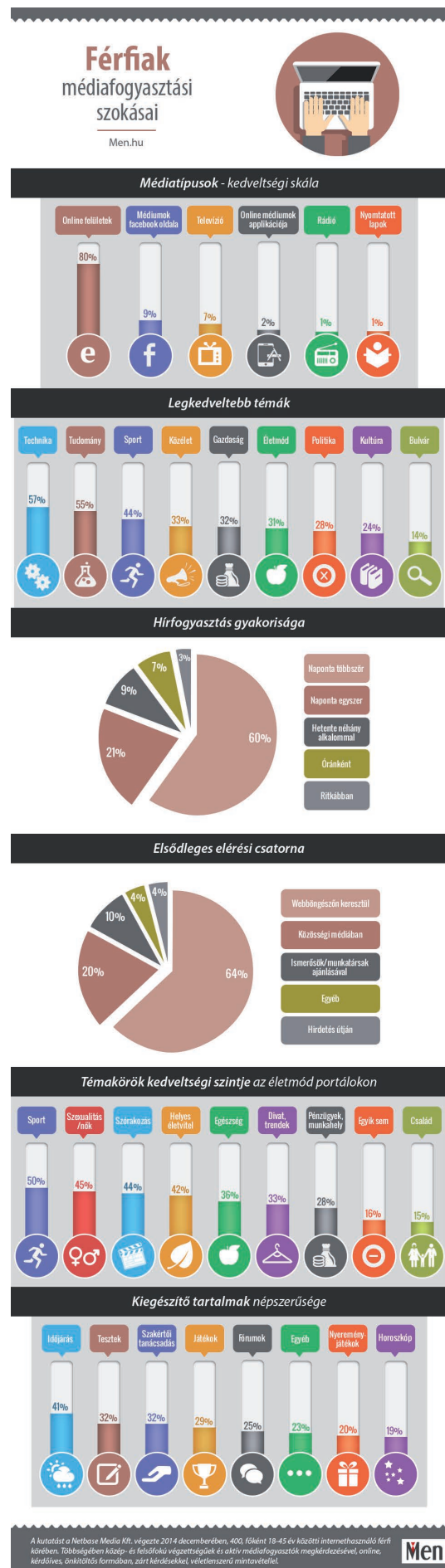
Mit tanulhatunk mindebből? Egyrészt azt, hogy mindennapi tudásunk egyre inkább a média által közvetítve épül fel, ráadásul a média tartósan fontos információforrás, amiben a digitális média szerepe folyamatosan nő. Másrészt azt, hogy a tapasztalati tudás visszaszorulásával az információs írástudásnak egyre nagyobb szerepe lesz, egyre fontosabbá válik az a képesség, hogy tudjunk szelektálni a valós és a valótlan között, így talán kritikussabban szemlélhetjük a mindennapi tudásunk evidenciáit is.

Lejegyezte: Dobnérné Calligaris Brigitta

Jegyzetek

1. Maren Hartmann (2007): A mítosz és metaforái: média-társadalmi eszményképek, *Információs Társadalom*, 7(4), 47-67.
2. A World Internet Project (WIP) az internet társadalmi hatásainak vizsgálatára szerveződött széleskörű nemzetközi kutatási program, amelyet 1999-ben a kaliforniai UCLA Center of Communications Policy és a szingapúri NTU School of Communications Studies kezdeményezett. Magyarország 2001 óta vesz részt a WIP projektben (én 2005-ben kapcsolódtam be a munkába), az azóta eltelt időszakban nyolc adatfelvételre került sor. A kutatás eredményeit nem pusztán a gyorsjelentésekben és a nemzetközi összehasonlításokban láthatjuk viszont, hanem több WIP adatokat felhasználó tanulmánykötet is napvilágot látott az elmúlt évtizedben.
3. A Kutatópont által készített Lakossági Médiafogyasztás Kutatás (LMK) egy évek óta zajló vizsgálat 2000 fős, amely korábban negyedévente, manapság havonta országosan reprezentatív mintán készül, személyes lekérdezős kérdőív felhasználásával. A kutatás alappopulációját a 18 éves és idősebb lakosok jelentik. A minta statisztikai hibahatára +/- 2-3 százalék, ami azt jelenti, hogy az eredmények legfeljebb ebben a mértékben térhetnek el attól az értéktől, amit abban az esetben kapnánk, ha az összes magyarországi felnőtt lakost megkérdeztük volna.

A Kutatópont honlapja:
kutato.pont.hu

Dr. Rácz István

A növényvilág és az ember

Dr. Rácz István is előadást tartott 2016. április 2-án, a Magyarországi Baptista Egyház által ötödik alkalommal megrendezett médianapon. A most olvasható írást ő bocsátotta rendelkezésünkre, mely szinkronban van a médianapon átadott gondolataival.

Adatok milliói támasztják alá: a Teremtő csodálatra méltó alkotása, a Föld bolygó ember számára élhető része egyre inkább átalakul vagy eltűnik; benne a növényvilág, mely az élők nagy többségének létalapja, történelmi léptékben viharos gyorsasággal pusztul. E káros folyamat fékezése, sőt megállítása parancsolóan szükséges. Változtassunk! A gyorsodás és szaporodás ideáljának, a technika és technológia lehetőségeinek mániákus követése helyett vagy legalább mellett vállaljuk a természethez közelebb, mértékletesebb életmódot, a Föld természeti javaival való bölcs együttélést. A növényvilág mélyebb megismerése és természetközeli élőhelyük védelme, sőt „újraateremtése” ennek egyik fontos területe.

A Genézis első lapjairól idézek: „...és látta Isten, hogy minden, amit teremtett, ímé igen jó.” Ami létrejött, jó önmagában, hiszen a bioszféra nélkülünk is az életet fenntartó és továbbadó (önfenntartó) közösség. Jó az embernek is, mert a teremtésben létrehozott földi környezet, benne a levegő, a víz, a napenergia, a talaj, a növény és állat – életünk fenntartásának, továbbadásának is alapja. Kezdetben mindez bőségesen rendelkezésünkre állt; időközben szinte betöltöttük a Föld lakható részeit. Szaporaságunk, környezetromboló tevékenységünk eredménye a fajok visszaszorulása, sőt kipusztulása. Valaki találónan jegyezte meg: az embernek nagy szüksége van a természetre, utóbbinak viszont semmi szüksége az emberre. Sajnos, a bolygó élő felszínén éppen mi, emberek vagyunk a kellemetlen furunkulus, ami nem hagyja a teremtett világot eredeti szépségében ragyogni.

A Föld növényfajainak számát 250 és 400 ezer közé teszik. (A Föld összes élő szervezetének száma, a baktériumoktól a rovarokon át a növényvilágig, másfél-kétmillió közötti.) A növényvilág részeként eddig mintegy 25 ezer fát és cserjét írtak le; 4000 és 6000 közé tehető a mérsékelt övben és határterületein

természetes körülmények között élő fák, cserjék száma. A növényvilágban az ember kiválasztó (szelektáló) tevékenységének eredménye a talán milliós nagyságrendű „kultúrváltozatok” – a gabona-, gyümölcs- és zöldségfajták, dísznövényváltozatok száma. Ez a növényi génkészletben elrejtett hihetetlen gazdagságot mutatja, amellyel a Teremtő megalapozta földi életünk anyagi részét. A növényvilágba ültetett életprogramról így szól a Genézis: „melynek gyümölcsében mag van az ő neme szerint” – tehát a növények szaporodnak önmaguk megújítására, s mellette nedveik, gyökereik, viráguk, gyümölcsük, termésük ezernyi áldását nyújtják az állat- és embervilágnak, termékenyítik, táplálják, kötik („teremtik”) a talajt. A növények összességében a legparányibb moszattól a leghatalmasabb mamutfenyőig minden egyes fajnak, formának eredendő és pótolhatatlan szerepe van a nagy összképben. A múlt század kutatásainak egyik fontos felismerése volt, hogy a növényvilág nagy szerepet játszik a szén megkötésében is. Különös kincs a növényvilág: létforma, mely a napfény és a szén-dioxid segítségével szerves anyagokból bonyolult szerves anyagokat képes felépíteni, és a fotoszintézis folyamatában még oxigént is termel. Eközben a növények csodálatos formák ezreibe öltözve, az élőhely adottságainak minél teljesebb kihasználására törekedve összetett, változatos, lenyűgöző szépségű és léptékű társulásokat hoznak létre. A növények összessége a vegetáció, s ennek legmeghatározóbb, legnagyobb léptékű formációja az erdő, ahol földrajzi területtől, éghajlattól, kitértektől függően egy-két lombkoronaszint, egy-két cserjeszint és az egyéves vagy évelő növények, mohák, páfrányok alkotta aljnövényzeti szint található. A növényzeti szintek helyenként eltérően és az összeszővődés, egymásra utaltság változatos formáiban más-más növény- és állatfajok lakóhelyei és táplálékforrásai, azaz számtalan más élőlény nélkülözhetetlen életterei. A növényzeti szintek összetétele és bennük a fajok sokfélesége (diverzitása) szinte végtelen. Ismert, hogy fajban a trópusi erdők a leggazdagabbak, s minél inkább a sarkkörök felé haladunk, annál fajszegényebbé válnak az erdők (bár még így is nagyon változatosak). A Kárpát-medence a maga mintegy 4000 virágos növényfajával közepesen változatos terület, ahol a folyó menti ligeterdőtől, az alföldi és dombvidéki lombos erdők uralta tájaktól fölfelé haladva egyre nagyobb arányban a fenyők veszik át az erdőalkotók szerepét, majd az 1800–2000 m-es öv felé jutva lassan eltűnnek a természetesebb fás növények,

Az Országos Erdészeti Egyesület által hirdetett Év Fája Versenyen 2015-ben a kocsányos tölgyet választották az év fájának. A verseny célja, hogy a hazai erdők őshonos fajait mind a szakmai, mind a nagyközönség számára bemutassa, közelebb hozza

és a havasi övben már csak kis lágyszárú és évelő fajok, mohák, zuzmók fordulnak elő.

Minden jelentősebb éghajlati övben megvannak a „karakterfajok”, a táj eredeti képét is meghatározó vezérnövények. Például a mai Alföld hajdani vezérnövénye döntően a kocsányos tölgy volt. Ha annak idején elődeink részben a törökkel karöltve nem vágták volna folyamatosan az erdőket a fáért, a legelőért, a vetésterületért, s ha nem csapoltuk volna le a folyó menti, vízjárta helyeket, akkor az Alföld nagyobb részét ma is tölgyerdők borítanák, s nem volna olyan „puszta” a táj képe! Hasonlóképpen, a világ nagyobb részén egészen rövid idő alatt hatalmas erdőségeket alakítottunk pusztává (helyenként sivataggá), erodált hegyoldallá, legelővé, mezőgazdasági területté, kiterjedt monokultúrákká.

Monokultúrák... Az egyfajú ültetvények ma már a világ minden részén jellemzőek, ami a végzetes szegényedés jele. Kétségtelen, hogy a létfenntartás, a gazdasági élet megköveteli a létezésüket, és ez Magyarországon sincs másként – gondoljunk a gabonátáblákra, az akácerdőkre, a nyárfaállományokra. Nem szükséges indokolni, hogy az eredeti növényzet (szakmai nyelven a potenciális klimax vegetáció) helyén létesített egyfajú állományok biológiai sokfélesége csak töredéke az eredeti állapoténak. Nálunk és másutt is az évszázadokon át folytatott átalakító műveletek további eredménye az is, hogy özönnövények (a világ más vidékeiről behurcolt invazív fajok) lepik el az adott tájat, nemegyszer teljesen kiszorítva az őshonos vegetációt.

A Föld közel háromnegyede óceán, s a maradék egynegyed (a szárazföld) kevesebb mint egyharmada ma az erdővel borított terület. És ennek nagyobbik fele is úgynevezett másodlagos, „természetközeli”, illetve ültetvényjellegű erdő. Emiatt az első negatívum, amit főként az utóbbi évszázadokban látunk, az erdősültség hirtelen csökkenése. Ehhez járul hozzá, hogy a „maradék” zöld nagyobbik fele sem igazi erdő már... még ha zöld is kellő magasságból nézve, ott a növényzet biológiai életerejé sokkal csekélyebb, mint amilyen eredendően volt.

Sokan sokféleképpen jelzik a fenti problémákat, de a kutatócsoportok hangját elnyomják a gazdasági érdekek. Elsőként jó lenne, ha a lehető legtöbb ember felismerné a helyzetet, és takarékosabb életformát választanánk. Ha az oktatást minél szélesebb alapokon a természetbarát „környezeti tudatosság” hatná át. Ha minél több helyen alakítanánk ki zöld folyosókat, lehetőleg az adott táj őshonos növényzetének rekonstrukciójával. A megoldás részben közösségi, állami feladat, de az egyes ember is nagyon sokat tehet a rossz irány megfordításáért. Fontos szerepet töltenek be a nemzeti parkok, a környezetvédelmi programok, önkéntes csoportok természetőrző mozgalmi. Üdvözlendő a hagyományos gazdálkodás felkarolása, a műtrágyák, tartósítószer, rovar- és gombaölő vegyszerek visszafogott használata, az „alternatív” energia formáinak bekapcsolása. A technika, a technológia sok lehetőségét állíthatjuk a fenti célok szolgálatába.

Növényvilág és ember? A növényvilág boldogan meglenne nélkülünk, mi viszont nem lehetünk meg növények nélkül. Bár csak minél többen visszatérnénk a meggondoltabb és mértékletesebb élethez, amelyben helyreáll a természetes kapcsolat a föld, a növény, és az ember között! Bár csak jobban értékelnénk és őriznénk azt, amiből vétettünk, ami táplálja földi létünket, s egyúttal szellemi egységben élünk Azzal, Aki mindennel ellátott, mielőtt az életbe emelt bennünket!

Füri András

Áldás vagy csapás?

Özönnövény- és állatfajok Magyarországon

Fajszegény akácos

Füri András a Duna–Ipoly Nemzeti Park igazgatója. Ez az előadás 2016. április 2-án hangzott el a Magyarországi Baptista Egyház által ötödik alkalommal megrendezett-médianapon, mely idén a Tudás-innováció-közösség címet viselte.

Amióta az egyes népek a szűkebben vett lakóhelyüket elhagyták – akár hódítási, akár felfedezési vagy később gyarmatosítási, majd utazási céllal –, szinte folyamatos az élőlények „utaztatása” is. Sok fajt szépségéért, különlegességéért,

trófeájáért, pénzbeli értékéért tartott nagy becsben az ember, de a legtöbb növény- és állatfajt kifejezetten hasznosítási szándékkal vitte magával a távoli tájakról. A próbálkozások nagy része sikertörténetnek is nevezhető. Az olasz konyha egyik szimbolikus alapanyaga, a paradicsom Amerikából származik. Magyarosnak nevezett ételeink, mint például a gulyásleves alapját is az újvilágból származó paprika és burgonya adja. Az állattartás sem képzelhető el ma már szinte sehhol a világon a kukorica nélkül. Ezekkel a fajokkal eredeti termőhelyükön kívül sincs baj, gondozás nélkül nem képe-

sek új termőhelyeiken fennmaradni, ezért mindenképpen ott a helyük a szántóföldeken, fóliasátrakban, konyhakertekben. De jó néhány faj veszélyessé vált az ökológiai rendszerek, természetes élőhelyek életközössége számára. Tudjuk, hogy a természet, a teremtett világ rendjébe az ember ősidők óta beavatkozik. A teremtő Isten által a Bibliában kijelentett elv, a „művelje és őrizze” (1Móz 1,15), sokáig bölcs használatlal járva nem okozott szembetűnő változást. Az emberi tevékenységek jelentősebb méretű környezeti problémákat okozó hatása nagyjából a gyarmatosításokat, az ipari forradalmat követően jelent meg, és azóta egyre nagyobb méreteket ölt, helyenként súlyos problémákat okozva. Egyik ilyen tevékenység a növény- és állatfajok tudatos behurcolása vagy a véletlenszerű betelepítés előidézése, amely ma már nemcsak a szűk szakmai körök, a tudomány, hanem a hétköznapi ember érdeklődését is felkelti. Az utóbbi évtizedekben újabb és újabb fajok megjelenése kapcsán hazánkban is előtérbe került ez a téma, és a klímaváltozással még erőteljesebben megnyilvánulhat. S bár ezen fajok aránya a hazai őshonos élővilághoz viszonyítva nem túlságosan nagy (például a növényfajoknál kb. 4%, az állatfajoknál 1% körüli), mégis szaporodási rátájuk, terjedésük üteme, térfoglalásuk néhol már aggasztó méreteket ölt. A biológiai sokszínűség csökkenése mögött ma már nem az egyes élőlények (teremtmények) közvetlen elpusztítása áll, bár erről még manapság is hallhatunk a sajtóból például a ragadozómadár-mérgezések kapcsán. Első helyen az élőhelyek megszűnése (megszüntetése) áll, hiszen óriási területek válnak inaktívvá a különféle fejlesztések folytán (utak, vasutak kialakítása, lakott területek növekedése, művelésbe vont területek növekedése stb.). Második helyre „jött fel” az inváziós idegenhonos (özön)fajok terjedése. De mielőtt továbbmennénk, röviden tisztázzunk néhány alapfogalmat a most készülő, idevonatkozó törvénytervezet szövegéből.

Alapfogalmak

Őshonos fajoknak nevezzük mindazokat a vadon élő szervezeteket, amelyek az utolsó két évezred óta a Kárpát-medence természetföldrajzi régiójában nem behurcolás vagy betelepítés eredményeként élnek, illetve éltek. Ezek között számos endemikus (bennszülött) faj is található, mint például a pilisi, vagy más néven dolomitlakó len, amely a világon sehol nem fordul elő, csak nálunk egyetlen termőhelyen! Vagy a havasi cincér, nemzeti parkunk idős bükköseit jellegzetes bogárfaja, amely a logónkban is szerepel.

Behurcolás vagy *betelepítés* az a folyamat, melynek során egy adott faj nem tudatos (behurcolás), vagy tudatos (betelepítés) hatásra emberi beavatkozás következtében a természetes előfordulási helyén kívülre kerül.

Visszatelepítők azok az őshonos élő szervezetek, amelyek hazánk területéről eltűntek (kipusztultak), de természetes elterjedésük folytán ismét megjelentek hazánk természetes élővilágának részeként (pl. farkas, aranyajak).

Idegenhonos invazív fajok, röviden *özönfajok* azok az élő szervezetek, amelyek természetes elterjedési területükön kívülre kerülve gyorsan terjeszkednek, valósággal előzönlök a rendelkezésre álló élőhelyeket, más ott élő fajokat kiszorítanak az életközösségből, és jelentős hatással bírnak az adott természeti (és humán)környezetre.

Özönfajok megjelenése és hatásuk a környezetre

Feltehetjük a kérdést, hogy mióta jelent problémát az özönfajok terjeszkedése? Az ezzel foglalkozó szakirodalom két nagy hullámról beszél. Az ókori földművelés és állattenyésztés elterjedésével együtt zajlott le az első nagy betelepítési, behurcolási folyamat. Erről az időszakról azonban csak közvetett bizonyítékok és régészeti leletek tanúskodnak a flóra és fauna változásáról. Az idegenhonos fajok betelepítésének második nagy hulláma a nagy földrajzi felfedezésekkel egy időben indult el és a gyarmatosításokkal teljesedett ki. Jelenleg Amerika felfedezését tekintik igazi fordulópontnak, és az azóta megjelent fajok között találjuk az invazív vagy özönfajokat is. Európában 1492 óta exponenciálisan nő az idegen fajok száma. 1492–1799 között a behurcolt fajok számának éves átlaga 0,03 faj/év volt, míg 2000–2007 között 2,1 faj/év (Tuba et al., 2012).

Miért probléma ez?

A következő kérdés, hogy ez vajon miért probléma és miért kell ezzel foglalkozni? Ezek az idegen fajok nem ebben a környezetbe teremtődtek, fejlődtek, itt nincsenek meg a természetes ellenségeik vagy azok a fajok, amelyek természetes módon szabályoznák állományaik méretét. Az özönfajok természetes ökoszisztémákra gyakorolt hatása néhol már szinte félelmetes méreteket ölt. A behurcolt fajok képesek átalakítani a természeti rendszerek szerkezetét azzal, hogy egyes fajokat teljesen kiszorítanak belőle a versengés során vagy a tápláléklánc megváltoztatásával. Gyakori jelenség, hogy az idegenhonos faj lényegesen nagyobb egyedszámú populációt hoz létre, mint „őhazájában”, terjeszkedésének természetes ellenség hiányában pedig szinte nincs gátja. Az eredmény őshonos fajok eltűnése, leromlott, fajszegény élőhelyek, életközösségek kialakulása, amelyek sokkal rosszabban alkalmazkodnak azokkal a problémákkal szemben, amik veszélyeztetik az élővilágot is (például környezetszennyezés, klímaváltozás stb.). Az ökológiai, természetvédelmi problémák mellett a folyamat komoly humánegészségügyi vetülettel jár, gondoljunk csak a parlagfű pollenje által okozott allergiás megbetegedések ugrásszerű növekedésére, a vándorpatkányok által terjesztett betegségekre, vagy az újabb „riadalmat” okozó, vírusterjesztő tigrisszúnyogokra. Mindezeket túl jelentős gazdasági károkat is okoz a jelenség. Hogy mekkora is ez a kár, erre csak becslések vannak. Az idegenhonos fajokkal foglalkozó szervezet Európában ezt éves szinten 12 milliárd euróra teszi (IEEP, 2008). A megelőzésre és a védekezésre fordított összeg is jelentős tétel, kb. 1,5 milliárd euró/év. A legnagyobb kárviselő elsősorban a mezőgazdaság, a zöldség- és gyümölcsstermesztés, a kertészet, de a fogyasztó jó minőségű legelők, kaszálók folytán a hagyományos állattartás is. Ha nincsenek jól működő természeti rendszerek, akkor gondban leszünk a természeti erőforrásokkal – a tiszta vízzel, levegővel, a termőtalajjal, az erdei termékekkel és így tovább. Az alábbiakban néhány hazánkban is nagy jelentőséggel bíró özönnövény- és állatfaj ismertetek röviden, hangsúlyozva, hogy ez csupán a jéghegy csúcsa! Az előadás időkerete miatt négy növény- és négy állatfaj választottam ki. A téma iránt bővebben érdeklődőknek ajánlom a források között felsorolt munkákat, amelyekben részletes információkra találhatnak.

Invazív „sztárok” és jellemzőik

Parlagfű (*Ambrosia artemisiifolia*)

Észak-Amerikából érkezett, valószínűleg behurcolás következtében Európába. A XX. század elején jelent meg a nyugati országokban, majd rendkívül gyorsan elterjedt a parlagokon, nem művelt területeken, városi ruderaliákon, utak mentén. Inváziószerű elterjedésében pollenje „segítette”, amelyek egy virágzó növényből milliós számú kelnek útra a szelek szárnyán. Eleinte a mezőgazdálkodást nehezítette meg az ellene való folyamatos védekezés, majd az allergiás tünetek okozásával egyre több ember életét keserítette, keseríti meg.

Parlagfűpollen

A parlagfű elleni védekezésről törvény és kormányrendelet is született 2008-ban. Minden földtulajdonos, földhasználó kötelessége a parlagfű irtása, minden év június 30-ig el kell végezni, megtörténtét a hatóság ellenőrzi és elmaradása esetén komoly bírságot szabhat ki a mulasztókra. Ennek ellenére egyes becslések szerint ma hazánkban a szántóterületeknek több mint 80%-a fertőzött! Agrotechnikai módszerekkel, vegyszerrel védekeznek, ezek azonban sokba kerülnek. Legtöbb helyen a rendszeres kaszálás, nagyobb területeken a legeltetés segít visszaszorítani állományát.

Selyemkóró (*Asclepias syriaca*)

Ezt a lágyszárú fajt népiesen vaddohányznak, selyemfűnek is nevezik. Észak-Amerika az őshazája. Először a Földközi-tenger környékén jelent meg az 1600-as évek elején, spontán terjeszkedése innen indult meg a kontinens belseje felé. Magyarországon 1736-37 óta van jelen. A XIX. században szántóföldi termesztésbe vonták, sokféle célra próbálták használni. Fiatal hajtásait vízben kimosva spárga helyett fogyasztották, virágából szörpöt, illóolajat, bort készítettek, magjából olajat, magszőreiből selymet, szigetelőanyagot, tejnedvéből kaucsuk-alapanyagot állítottak elő. Szívre ható alkaloidát tartalmaz, ami gyógyászati szempontból lehet érdekes. A sokféle hasznosítási kísérlet nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket, manapság méhlegelőként jelentős. Kiváló mézelő. Elsősorban a nyíltabb élőhelyeken, homoki gyepekben, erdőkben terjed szaporító készletével, melyet a szél továbbít messzire. Védett növényekkel teli homokpusztai élőhelyeinket teljesen átalakítja, egyeduralmukodóvá válik az adott területen. Ezekről az élőhelyekről el kell távolítani. Gyökere mélyre hatol, így a mechanikai védekezést (kaszálás, kapálás) jól tűri, újra sarjad. Vegyszeres védekezéssel tartható csak féken.

Fehér akác (*Robinia pseudo-acacia*)

Ugyancsak Észak-Amerikából származó lombos fa, amely ma hazánkban a legtöbb vitát váltja ki. Európai „pályafutása” 1601-ben kezdődött Franciaországban, ahová mint különlegességet telepítették. Hazánkba 1710-1720 között hozták be, majd többek között a komáromi erőd építéséhez használták. A XIX. század második felében az Alföldön a futóhomok megkötése érdeké-

ben ültették tömegesen, majd a II. világháború utáni erdőtelepítések legfontosabb fafaja az akác lett. Jelenleg az ország erdőterületeinek egynegyedén akácültetvények vannak. Gazdasági haszna vitathatatlan, annak köszönhetően is, hogy gyorsan növekszik, faanyaga kemény és tartós, tuskó- és gyökérsarjakról jól újul, terjedelmes gyökérzete jól átszővi és megfogja a laza talajt. Az alföldi emberek ragaszkodtak ehhez az embernek, állatnak árnyat adó fafajhoz, mert az egyik legjobb mézelő is egyben. A nálunk termelt mézmenyiség fele akácméz! Van viszont néhány „rossz” tulajdonsága is, amely miatt figyelmet érdemel. Pillangós virágú növény lévén, a nitrogénkötő baktériumokkal szimbiózisban együtt élve a talajban feldúsítja a nitrogént, ami aztán az aljnövényzet és cserjeszint megváltozásához, fajszegényedéshez vezet. Több vizet vesz fel, sokat párologtat, ami a talaj vízkészletét csökkenti. A tápanyagmérleget is csökkenti. Legnagyobb gond az akáccal az, hogy kiváló sarjadó és magról kelő képességének köszönhetően ahol egyszer megtelepedett, ott csak nagy munkával vagy vegyszerrel távolítható el. Ráadásul a szomszédos területek elfoglalásával homogén

teszi a tájat, kiszorítva az őshonos fajokot. Az értékes gyepkebe jutva azonnal invázióba kezd, egy idő után eltüntetve az eredeti vegetációt, csökkentve a biológiai változatosságot.

Mirigyes bálványfa (*Ailanthus altissima*)

Ez a faj a távoli Kínából került be Európába a XVIII. században. Magyarországra a botanikai feljegyzések szerint 1841–1843 között érkezett. Tűzifaként, rostfaként használták, de a bútorgyártásban is próbálkoztak vele, kevés sikerrel. Gyorsan növekvő faj, és hamar termőre fordul, terméseit a szél messzire elrepítheti. Érdekeség, hogy a Villányi-hegységben telepítették ültetvényszerűen először, a Szársomlyó-hegy déli oldalára, amely egy valószínű mediterrán sziget, telis-tele védett és fokozottan védett növényekkel, állatokkal. Ma már a zárt erdők kivételével szinte mindenütt jelen van, még a településekben, városokban is sokfelé látható, mert viszonylag jól tűri a környezetszennyezést. A természetes és természetközeli élőhelyeken viszont a terjeszkedésével kiszorít más fajokat. Mirigyes váladéka miatt az állatok sem kedvelik, nem fogyasztják lombját, hajtását, és alig van például olyan madárfaj, amely a lombjai között fészkel. Kiválóan sarjad, ha kivágják, így egyedül a vegyszeres védekezés lehet igazán hatásos ellene.

Kukoricabogár (*Diabrotica virgifera*)

Az amerikai kontinensről indult világhódító útjára, ugyanúgy, mint jóval korábban egy közismert kártevő, a kolorádó (krumpli)bogár. Az USA-ban évente 1 milliárd dollár kárt okoz. A lárvák a talajban fejtik ki „jótékony” hatását a csiranö-

vényre, míg az imágó (kifejlett bogár) a virágzatot, levélzetet károsítja. A növényvédelmi szakemberek féltékenyen tartják, alkalmazkodóképessége ugyan csodálatra méltó, de az ellene való védekezésnek minden eszközét ki kell használni.

Harlekinkatica (*Harmonia axyridis*)

A számtalan hazánkba behurcolt vagy spontán betelepített invazív rovarfaj közül az utóbbi évek egyik legnagyobb sajtóvisszhangot keltő bogárfaja ez a sokpettyű katicafaj. Az átgondolatlan, tudományos vizsgálatokat mellőző szándékos betelepítés jó példája, hiszen a levéltetvek elleni biológiai védekezés ellen kívánták felhasználni. Kelet-Európában az 1960-as években alkalmazták e célból először, de innen eltűntek. Franciaországban 1982-ben próbálták ki és 1995-ben hozták kereskedelmi forgalomba. Ez az eredetileg Kínából származó faj Magyarországon csupán 2008-ban jelent meg először, és azóta tömegessé vált. Évente 2–4 nemzedéke van, nagyszámú tojását (akár 4000 db/nőstény) több hétre elosztva rakja le. Fő táplálékát a növénytetvek teszik ki, de ragadozó lárvája többek között a táplálékkonkurens őshonos hétpettyes katica lárváit is elfogyasztja, melyből már mérhetően kevesebb él nagy mértékű egyedszámcsökkenése miatt.

Ezüstkárász (*Carassius auratus*)

Egyes halfajok tudatos betelepítése a XIX. században történt, aminek következtében Európában nem őshonos fajok jelennek meg, többek között a Duna vízrendszerében is (például törpeharcsa, naphal). A XX. század második felében került sor több távol-keleti halfaj – így az ezüstkárász – behozatalára gazdasági megfontolásból. Az elgondolás az volt, hogy a tógazdaságokban fellépő betegség (tavaszi virémia) esetén az

elmaradó pontyhozamot pótolja, mivel ellenáll ennek a kórokozónak. A későbbiekben kiderült, hogy ez a betegség nálunk az ezüstkárászt sem kíméli. Hamarosan kikerült a természetes vizekbe is, ahol rendkívül gyorsan terjedt. Gyors elszaporodását elősegítette a környezettel szembeni nagy tűrőképessége, illetve speciális szaporodási módja. Az ezüstkárász ikrás egyedei más fajok (például ponty, bodorka) tejes egyedeivel képesek összeivni oly módon, hogy az utódokban az apa tulajdonságai nem jelennek meg, tökéletes ezüstkárászutódok lesznek (ginogenezis). Ma az ezüstkárászt a tógazdaságokban úgynevezett „gyomhalként”, a természetes vizeinkben két ritkuló őshonos halunk, a széles kárász és a compó konkurensként tartjuk számon.

Vándorpatkány (*Rattus norvegicus*)

Ez a nagy testű rágcsáló igazi kozmopolita fajjává vált, „világpolgárként” is jellemezhetjük. Kelet-Ázsia északi részéről származik, tömeges megjelenése a hajózás és az áruszállítás kiterjedésével a XVII. századra tehető. Potyautasként kerültek el Európába, Amerikába, az összes kontinensre. A vándorpatkány szinte mindenhol előfordul, ahol ehető hulladékot vagy más táplálékot talál. Elsősorban a csatornarendszerek lakója, állattartó telepek környékén is gyakori, a talajban kiterjedt járatokat is áshat, ahol évente 6–8 alom születik, 8–10 egyeddel. Szaporodási rátája, tűrőképessége folytán hazánkban gyakorlatilag minden településen előfordul. Egyes állománybecslések alapján a világ sok városában több patkány él, mint ember. Szürkületkor és éjszaka aktívak, a családjaikon belül szigorú hierarchia alakul ki. A patkányok számos betegség terjesztői, közvetítői a háziállatok és az ember felé. Rágcsálásukkal, amelynek nemcsak az élelem a célpontja, hanem például a kábelek, nagy károkat tudnak okozni. Természetvédelmi szempontból is jelentős kártévő főként a vizes élőhelyeken, ahol a nála gyengébb fajok (madárfiókák, kétéltűek) ragadozója lehet. A nagy testű éjjeli ragadozóknak (baglyok, nyest, róka) viszont a vándorpatkány szerepel gyakran az étlapján, de állományukat visszaszorítani nem tudják rendkívüli szaporasága miatt. A mechanikai védekezés, csapdázás kevésbé hatékony ellenük, így már jó ideje az irtószerekkel próbálják állományát féken tartani. A hazai rágcsálóirtással foglalkozó egyik legnagyobb cég információja szerint a vándorpatkány és az egerek elleni védekezésre fordított éves összeg nagyságrendileg 2,5–3 milliárd Ft körül.

Ahogy említettem, most összesen csak nyolc özönfajt ismertettem, de természetesen sokáig lehetne folytatni az invazív sztárok sorát, hiszen újak és újak jelennek meg és válnak veszélyessé az ökológiai rendszerek vagy közvetlenül az ember számára, mint például a kaukázusi, vagy a Sosnowsky-medvetalp, a kaliforniai süllőhínár, a vörösfülű ékszer-teknős, a cifrarák stb.

Még mielőtt bárki is vitatná, az invazív fajoknak is megvan a helyük a teremtett világban, de ott, ahol természetes módon előfordulnak, élnek. Másról pedig csak szabályozott és kontrollált keretek között, akár botanikus- és állatkeretekben, vadsparkokban, arborétumokban, vagy a mező- és erdőgazdaság a kertészet keretein belül. Az özönfajoknak nincs helyük a „mehódított” területek természetes és természet közeli élőhelyein, a nemzeti parkokban és más védett természeti területeken, vagy ahol az emberi életet közvetlenül veszélyeztethetik, és ott, ahol „enyhíthetetlen” károkat okozhatnak.

A selyemkóró elterjedése

Mi tehát a megoldás?

Az özönfajok ellen végleges jó megoldás valószínűleg már nincs, a máig betelepült fajokkal örökös küzdelmet kell vívni, hogy a még jó állapotú élőhelyekre ne kerüljenek be, vagy ha ott vannak, vissza kell szorítani őket. A védekezés számos tárházát vonultatja fel a tudomány és a gyakorlat. Van, ahol elegendő a mechanikai védekezés, vannak fajok, amelyek ellen csak a kémiai, vegyszeres megoldások hatékonyak. A vegyszerek azonban a környezetre gyakorolt hatásuk miatt kockázatot is rejthetnek, nagyon körültekintően lehet alkalmazni őket. A biológiai védekezés eszköztárát is érdemes bevetni, de alapos előkészítéssel, tudományos megalapozással és monitorozással. Sok esetben a kombinált védekezés segít a visszaszorításban, megelőzésben. Mindenképpen fontos az ismeretterjesztés, a szemléletformálás, a korrekt információk eljuttatása a lakossághoz, a gazdálkodókhöz, hogy még idejében be lehessen avatkozni. Amit viszont vasszigorral kell betartani, betartatni, hogy ne hozzunk be újabb özönfajokat más kontinensekről, ne szabadítsunk rá újabb „biológiai gyarmatosítókat” élőhelyeinkre. A védekezés, megelőzés sok ráfordítást igényel hazánkban is. Valamennyi nemzeti park igazgatósága, így a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság is jelentős invazíveltávolítási projekteket hajtott végre

az elmúlt EU-s pályázati ciklusban. Öt év alatt kb. 750 millió Ft-ot fordított erre a célra értékes pusztai és erdei élőhelyein. Az igazgatóság öt megyét érintően, valamint a főváros területén lát el természetvédelmi kezelői és vagyonkezelési feladatokat. Működési területén – melynek kiterjedése 1.354.903 hektár – él az ország lakosságának közel 40%-a. Ez a terület településekkel, ipari és infrastrukturális létesítményekkel rendkívül sűrűn behálózott, de ennek ellenére természeti értékekben rendkívül gazdag, változatos élőhelyek megléte, sokszínű flóra és fauna jellemzi. Jó néhány olyan növény- és állatfaj populációja található védett vagy a kihirdetett Natura 2000 területeken, melyek csak itt élnek, így megőrzésük kiemelt feladat. A működési területen a Duna–Ipoly Nemzeti Park mellett található nyolc tájvédelmi körzet (TK), 36 természetvédelmi terület (TT). Ezek veszélyeztetettsége is nagyfokú a különböző területhasználatok következtében fellépő élőhely csökkenések és az invazív növényfajok előretörésének következtében. Elsősorban EU-s pályázati forrásokból és az FM társfinanszírozásában az igazgatóság több védett területén végeztünk özönnövények eltávolítását célzó beavatkozásokat:

- Ócsai TK – zöld juhar, keskenylevelű ezüstfa
- Tápió-Hajta Vidéke TK – akác, selyemkóró, mirigyes bálványfa
- Budai Sas-hegy TT – orgona
- Turai legelő TT – nyugati ostorfa, amerikai kóris, mirigyes bálványfa
- Fóti Somlyó TT – mirigyes bálványfa
- Nagykőrösi pusztai tölgyesek és Turjánvidék Natura 2000 terület – fehér akác, kései meggy, selyemkóró.

Fontos a projektek befejezését követően a szükséges utókezeléseket egy ideig még végrehajtani. A beavatkozások, kezelések mellett nagyon fontos a hagyományos tájhasználat (például legeltető állattartás, kaszálás) fenntartása, mert az nem engedi az invazív fajok térhódítását. A soron következő pályázati ciklusban is lesz lehetőség a küzdelem folytatására a nemzeti parkok területén.

Akác injektálása (kísérlet a vegyszeres irtásra)

Végül néhány gondolat az európai uniós és hazai szabályozásról. Látható, hogy jogszabályok és szankciók nélkül a végrehajtás koordinálatlan, az eredmény kétséges lehet. Elsődleges cél az EU-ban és hazánkban is az özönfajok terjeszkedésének megakadályozása, új fajok szétterjedésének megelőzése. Ezt tükrözi az uniós tagállamok által jóváhagyott 1143/2014/EU-rendelet is. A rendelet mellékletében közzé tették azt a dinamikus listát, amelyre felvették az EU számára veszélyt jelentő idegenhonos invazív fajokat, szám szerint 14 növényfajt és 23 állatfajt. Ezek között Magyarországon már jelen van 9 növény- és 10 állatfaj! A hazai szabályozás tervezete is elkészült, az előírások az ágazati jogszabályokban integráltan jelennek meg, és kijelölik az úgynevezett inváziós hatóságokat is, melyek felelősek a rendeletben rögzített szabályok betartásának ellenőrzéséért.

Áldás vagy csapás? A címben feltett kérdésre nem egyszerű a válasz. Talán ebből az írásból is látható, hogy mennyire szerteágazó kérdéskör az özönfajok problémája. Mennyire nehéz megítélni azokat a fajokat, amelyek amellet, hogy invazívként viselkednek, komoly gazdasági hasznot is hajtanak. Mennyire könnyű a legtöbbjüket inkább csapásként megbélyegezni, nem gondolva arra, hogy alapvetően a legtöbb esetben az ember áll a háttérben átgondolatlan, pillanatnyi érdekét szem előtt tartó beavatkozásával. Reménykedünk abban, hogy az ember képes saját hibáiból tanulni és helyes, bölcs döntéseket hoz, amikor újabb fajok betelepítését fontolgatja. Bízunk abban, hogy ugyancsak bölcs döntéseket hoz, amikor a teremtett világgal való együttélés különböző módjairól határoz és a felelős gondolkodással, hozzáértő gondoskodással közeledik a teremtmények változatos sokaságához.

Források, ajánlott szakirodalom:

- *Inváziós növényfajok Magyarországon.* Szerk. Csiszár Á. (Sopron: Nyugat-magyarországi Egyetem, 2012).
- *Özönnövények. Biológiai inváziók Magyarországon.* Szerk. Mihály Botond és Botta-Dukát Zoltán (Budapest: Természetbúvár Alapítvány K., 2004) /A KVV M Természetvédelmi Hivatalának tanulmánykötetei; 9./
- *Özönnövények visszaszorításának gyakorlati tapasztalatai.* Szerk. Csiszár Ágnes és Korda Márton (Budapest: Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, 2015) /Rosalia kézikönyvek; 3./
- Verő György és Csóka Annamária: *Özönnövény-kezelési tapasztalatok a nagykőrösi pusztai tölgyesekben és a Turjánvidéken.* In *Özönnövények visszaszorításának gyakorlati tapasztalatai.* Szerk. Csiszár Ágnes és Korda Márton (Budapest: Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, 2015) /Rosalia kézikönyvek; 3./ 187–193. o.

A Duna-Ipoly Nemzeti Park
honlapja:
dinpi.hu

Ken Sande: Béketeremtők

A konfliktusmegoldás bibliai megközelítése
(Harmat, Budapest, 2015)

Ez a könyv nagyszerűen alapos, de részletesen bonyolult is egyben. Amikor először megláttam és kézbe vettem, egyrészt megnyugtatott a címe és alcíme, másrészt felkavart a borítóképe és a vastagsága. Ez a kettősség végig ott van az elolvasójában, aki tanulmányozója is egyben. Mert mindkét módon lehet csupán „végigmenni” rajta, azaz végigvenni még a legapróbb részleteit is.

Az író alaposan megismerteti magát az Előszóban. Ken Sande egy igen sokrétű ember – mint ezen írása is. *Ügyvéd, keresztény békéltető, gyülekezeti elöljáró, férj és apa, mérnök, valamint egy felekezeten kívüli szolgálat vezetője.* Ezek a pozíciók és foglalkozások sok mindent megmagyaráznak, amivel a könyvben találkozunk: az alaposságot, a pragmatizmust, a már-már túlzó részletlezést, az ismétléseket, a személyes és mások életpéldáját... De az Előszóban a könyvről és a mögötte nemcsak rejlő, hanem tápláló forrásként buzgó szolgálatról is sokat megtudunk. Egy konfliktusmegoldó módszerről szól, amelynek négy alapelvét sorolja fel s majd fejti ki. Ezek végig szem előtt tartandóak, mert erre épül fel a mű:

1. Dicsőítsd Istent!
2. Távolsítsd el a gerendát a saját szemedből!
3. Szelíden igazítsd helyre a másikat!
4. Menj, és békülj ki!

A fenti alapelveket az 1982-ben alapított Peacemaker Ministries (Békekövet Szolgálat) dolgozta ki. E szolgálatról az A–F-ig jelölt hat függelék közül az E jelűben négy meggyőző-désüket írja le: *Krisztus-központúság; Az egyház felelőssége; Biblián alapuló lelkigondozás; Isten ígéje teljes körű.* A könyv célja is megtalálható az Előszóban: *„Ezek az alapelvek ellentétesek az egyetemes emberi kultúrával, más szóval egyfajta ellenkultúrát képviselnek. Isten azonban lehetővé tette, hogy... elsajátítsuk a konstruktív konfliktusmegoldás módszerét. Abban a reményben írtam ezt a könyvet, hogy olvasóim életében is elindul ez a folyamat, és megtapasztalják, micsoda öröm és beteljesedés a béke követeiként élni.”*

Nos, ennek elsajátítása, folyamatindítása fölöttébb alapos odafigyelést és mélyre ásó tanulmányozást igényel. Én igyekeztem úgy olvasni, hogy ahol hivatkozást találtam, odalopoztam. A függelékeken túl vannak jegyzetek a könyv végén (szám szerint 65), van egy 106 szócikkos tárgymutató, és nem utolsósorban bibliai utalásokkal is találkozunk. Rengeteggel! Csupán az első, 72 oldalas nagy részben (Dicsőítsd Istent!) 198-szor hivatkozik igékre, olykor többre, amelyek közül 72-szer leírja idézetként a teljes igeverset vagy annak egy részét. Én meg azért írom le ezeket, mert az ilyen mindenféle hivatkozásokkal együtt olvasva nem boldogultam. Nagyon széttördeli az olvasást, szórja a figyelmet, s közben úgy érzi magát az ember, mint a borítón a kék bábu: neki kell mindenre figyelnie, mindenre kell figyelnie – s ez nagyon leterhelő. Az első két fejezetet még utánakeresgélve, később csak a törzsszöveget olvastam folyamatában.

Pedig a könyv annyira jól van tagolva, hogy ritkán találkozik az ember ilyen részletességgel. A négy alapelvet 3-3 fejezetben tárgyalja, amelyeket további alegységekre bont. A tagolás olykor ötszintűvé válik, s mindegyikhez van külön mondanivalója. Készítettem egy címetek, pontokat és alpontokat rögzítő tartalomjegyzéket: ez maga hatoldalal lett. Szóval nagyon alaposan és mélyen, néha terjengősen és szájbarágósan igyekszik megértetni a témát. Aki jól oda tud figyelni, annak az életében rendkívül hasznos segédeszközzé válhat ez a könyv. Jók a példák, a bibliaiak és a hétköznapiak egyaránt, nemcsak tanulni lehet belőlük, hanem felkészülni hasonló élethelyzetekre. A veszélyre viszont felhívja a figyelmet: *„Az efféle, lépésről lépésre leírt útmutatók könnyen üres rituálévá válhatnak, és épp a lényegről feledkezünk meg.”* (160. oldal) A feleségével kapcsolatos egyik eseményből mégis kiderül, hogy a szerző teljesen eszerint él: *„Corlette segített megértenem, milyen felületes volt a bocsánatkérésem (a beismerés hét fontos eleméből – lásd 6. fejezet – négyről teljesen megfeledeztem!), és elérte, hogy igazán megbánjam, amit tettem.”* (251. oldal)

Számomra különösen hasznos volt az 5. fejezet egyik pontja: *A bálványok születése*, illetve egy alpontja: *Szabadulás a bálványoktól.* De ide sorolhatom a megbocsátáskor tett négy ígéretet is. Érdekesek az intés fokozatai, a pereskedés, a sáfár jellemzői, a beszédstílus alakítása és egy csomó más kérdéskör. Hatalmas téma, belefér egy egész emberélet! A kérdés, hogy az ember beengedi-e életébe ezt a béketeremtő életszemléletet. Megéri, hiszen: *„Boldogok, akik békét teremtenek, mert ők Isten fiainak nevezetnek.”* (Mt 5,9) Úgyhogy, békés tanulmányozást kívánok a könyvhöz!

Papp Dániel

Gerzsenyi Sándor

Bibliai fejtörő

Gerzsenyi Sándor nyugdíjas baptista lelképásztor, újságíró *Bibliai fejtörők* című könyvéből (Szerzői kiadás, Pécs, 2004) hozzuk ezt a feladatot.

A tökéletes megoldáshoz 26 ígehelyet kell megtalálni. Kérjük a bekezdés számát, majd az ígehelyet. A megfejtéseket az info@szolgotars.hu címre várjuk. A helyes megfejtők között Philip Yancey *Mire megyünk Istennel?* (Harmat, 2012) című könyvét sorsoljuk ki.

EGY BIBLIÁS HÁZASPÁR KÉPZELETBELI BESZÉLGETÉSE

*Hány olyan kifejezést, mondatot vagy beszédfordulatot ismersz föl benne, amely a Bibliában is megtalálható?
Keresd meg a pontos ígehelyeket!*

1. – Mi a baj, kedvesem? Nagyon mérgesnek látszol.
2. – Képzeld, becsapott a hentes. Színhús helyett egy csomó mócsingot adott!
3. – Akkor azért járkálsz úgy itt a húsdarabok között, mint egy füstölgő kemence?
4. – Persze! És a lábam is nagyon fáj.
5. – Reuma szagatja talán?
6. – Dehogyan! A múlt héten úgy elestem a piacon, mint a húség az utcán.
7. – Szerintem ilyenkor az a legjobb, ha a lábad édes tejben mosod meg.
8. – Miket tanácsolsz! Inkább gyere, és segíts, te suta népevezér!
9. – Szívesen, hiszen többet érsz nekem, mint hét fiú!
10. – Erről jut eszembe: Hol van a fiunk?
11. – Épp most jött haza a kirándulásról. Amint belépett, a haja olyan illatú volt, mint a mező illata.
12. – Milyen erős lett ez a gyerek! Csak egy kicsit soványka. Mondtam is neki a múltkor: Te kölyök, olyan vagy, mint egy erős csontú szamár!
13. – De úgy veszem észre, megfázott egy kicsit. Amint bejött a szobába, tüszentett vagy hétszer.
14. – Majd kiheveri a náthát, mert egyébként erős, egészséges.
15. – Még jó, hogy nem olyan nagy dromedár, mit a szomszédék idősebb fia. A súlyemelő. Mindig biztatta az anyja: Kelj fel, egyél sok húst! Most aztán akkora az a gyerek, hogy lassan vastagabb lesz a kisujja az apja derekánál.
16. – Aproposó. A szomszéd! Hogy ezek mennyit veszekednek! Az este is úgy kiabáltak, hogy szinte belerendült a föld.
17. – A fiú miatt. Merthogy olyan loboncos a haja. Ami nem is csoda, hiszen úgy néz ki, mint aki évente csak egyszer nyiratkozik.
18. – Nem úgy, mint te, igaz?
19. – Így van! Épp az előbb vágtam le a hajamat és a szakállamat. Hova tegyem?
20. – Kösd a ruhád csücskébe!
21. – Még mindig ideges vagy? Vezesd le valahogy. Csapj a tenyeredbe, és toppants a láboddal!
22. – Inkább adj egy jó könyvet olvasni. Van valami új szerzeményed?
23. – Van itt egy, de ez nagyon gyenge limonádé. Ha elolvastad, köss rá egy követ, és dobd a folyóba. Nem sokat ér.
24. – Nem segítenél valamit a konyhában?
25. – Szívesen. Mit csináljak?
26. – Verd föl ezt a tojásfehérjét. De még mielőtt feljönne a Göncölszekér és a Fiastyúk!
27. – Nagyon fogok igyekezni.
28. – Kösz! Olyan vagy, mint egy angyal.
29. – De te még az angyalokban is találnál hibát!
30. – Na, ne szószátyárkodj annyit! Dolgozzunk!
31. – Nem látod a macskát?
32. – De, az előbb zavartam ki. Most biztosan elrejtőzött a kamrában, a holmik között.
33. – Mi újság a szomszéd gyülekezetben?
34. – Elment a lelképásztoruk.
35. – És? Volt nagy búcsúzkodás?
36. – Gondolhatod! De a gyülekezet egyik fele sírt, a másik meg örvendezett.
37. – Jó szónok volt. Egyszer hallottam. De olyan hangos volt, hogy ijedtemben egymáshoz verődtek a térdeim.
38. – Egyébként egy jószívű ember. Mondhatnám, a föld legszelídebb embere. Nem is méltó az ilyen a halálra.

Megújult a Szolgotárs és egyházunk honlapja

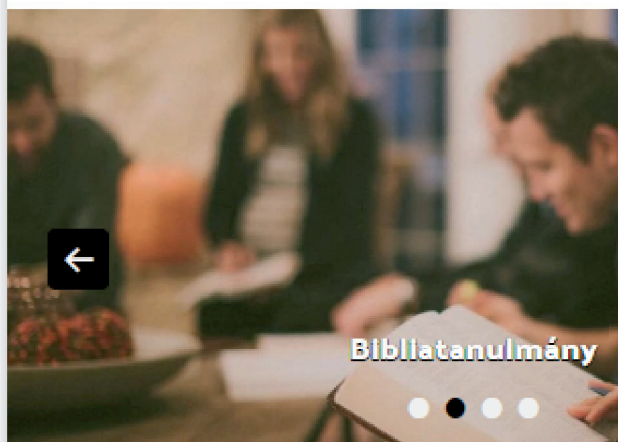
szolgotars.hu

☰ Szolgotárs
baptista folyóirat nem csak lelkipásztoroknak

Ma már alapvető követelmény, hogy a weboldalak alkalmazkodjanak a sokféle kijelzőhöz ahol meg lehet tekinteni őket: mobiltelefonok, tabletek és természetesen a monitorok. 2016 tavaszán megújult egyházunk és a *Szolgotárs* honlapja, amelyek úgy lettek kialakítva, hogy igazodnak ezekhez az internetes trendekhez.

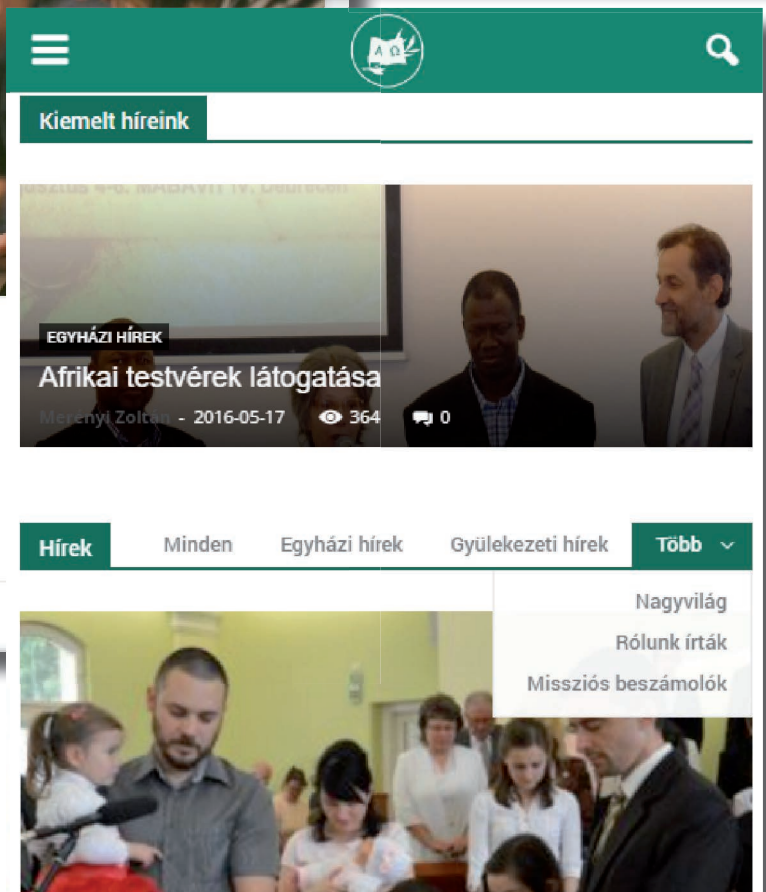
Látogassuk őket rendszeresen, és ha van véleményünk, küldjünk a szerkesztőknek visszajelzést!

baptist.hu

Szeretettel köszöntjük az érdekes teológiai cikkek honlapján!

Olvasson kedvére és szóljon hozzá, ha van véleménye!

Ezekon a képeken azt látjuk, hogyan alkalmazkodik mindkét weboldal ahhoz, ha valaki mondjuk egy tablet böngészőjében nyitja meg őket.